

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ,
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ

Διπλωματική Εργασία

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΩΣ ΟΧΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ: Η ΤΟΥΡΚΙΑ, Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ
ΨΕΥΔΟΚΡΑΤΟΥΣ, ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΜΗΛΙΩΤΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

A.M. 15019

Επιβλέπων καθηγητής: Επίκουρος Καθηγητής Ραπτόπουλος Νικόλαος

Μέλη Τριμελούς Επιτροπής: Επίκουρη Καθηγήτρια Δρ. Ασδεράκη Φωτεινή

Αναπληρωτής Καθηγητής Δρ. Γκούσιος Χαράλαμπος

Επίκουρος Καθηγητής Δρ. Ραπτόπουλος Νικόλαος

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

2017

Η Μηλιώτη Βασιλική, βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον, τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα της διπλωματικής εργασίας μου, Επίκουρο Καθηγητή, κ. Νικόλαο Ραπτόπουλο, για την επιστημονική καθοδήγηση και την ηθική υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής, για τα κίνητρα που μου προσέφερε, το χρόνο που αφιέρωσε και την εμπιστοσύνη που έδειξε στο πρόσωπό μου. Επίσης, είμαι ευγνώμων προς τα άλλα δύο μέλη της τριμελούς επιτροπής αξιολόγησης της διπλωματικής εργασίας, καθηγητές, κα. Φωτεινή Ασδεράκη και κ. Χαράλαμπο Γκούσιο για την προσεκτική ανάγνωση και τις πολύτιμες υποδείξεις.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στον πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας στο Βερολίνο, εξοχότατο, κ. Μηνά Χατζημιχαήλ, για την συνέντευξη που μου παραχώρησε και όλες τις πηγές που μου προσέφερε. Ακόμη, ευχαριστώ το Υπουργείο Εξωτερικών της Κύπρου και συγκεκριμένα τον κ. Χριστόφορο Χατζηττοφή, καθώς και το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας και συγκεκριμένα την κα. Άντρη Φίλη, για τη συμβολή τους στην έρευνά που πραγματοποίησα. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω το Κυπριακό Πρακτορείο Ειδήσεων για το υλικό που μου παρείχαν.

Κλείνοντας, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω ιδιαίτερος την οικογένειά μου και τους φίλους μου για την κατανόηση και τη συμπαράστασή τους στην εκπλήρωση των στόχων μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ..... σελ. IV

ΕΙΣΑΓΩΓΗ..... σελ. 1

Κεφάλαιο 1^ο

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΩΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΚΑΙ Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ..... σελ.11

1.1. Τα μορφωτικά ιδεώδη..... σελ. 11

1.2. Η εκπαίδευση ως ήπια ισχύς..... σελ. 13

1.3. Ισλάμ και εκπαίδευση..... σελ. 15

1.4. Η εκπαίδευση ως δικαίωμα..... σελ. 16

Συμπέρασμα..... σελ. 21

Κεφάλαιο 2^ο

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ: ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΩΣ ΤΗΝ ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΤΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ..... σελ. 22

2.1. Κύπρος και Ελληνισμός..... σελ. 22

2.2. Η Κύπρος και η οθωμανική κατάκτηση..... σελ. 23

2.3. Η βρετανική κτήση..... σελ. 25

2.4. Η ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας..... σελ. 27

2.5. Η πορεία προς τη «διχοτόμηση»: Οι απόπειρες εισβολής, ο ρόλος των Μ. Δυνάμεων και οι διεθνείς οργανισμοί..... σελ. 28

2.6. Η εισβολή του 1974 και η ίδρυση του πειρατικού κράτους..... σελ. 33

Συμπέρασμα..... σελ. 35

Κεφάλαιο 3^ο

Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	σελ. 36
3.1. Ο ρόλος του Ισλάμ στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.....	σελ. 36
3.2. Η ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας και η δημιουργία ενός κοσμικού κράτους.....	σελ. 39
3.3. Ο ρόλος του Ισλάμ στην τουρκική εξωτερική πολιτική: 1939-1963.....	σελ. 41
3.4. Η κρίση στο Κυπριακό και η στροφή προς τον Ισλαμικό Κόσμο.....	σελ. 42
3.5. Το ενδιαφέρον της Τουρκίας για την Κύπρο.....	σελ. 43
3.6. Ο Οργανισμός Ισλαμικής Συνεργασίας και η Τουρκία.....	σελ. 44
Συμπέρασμα.....	σελ. 47

Κεφάλαιο 4^ο

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΨΕΥΔΟΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	σελ. 48
4.1. Ο Ο.Ι.Σ. ως πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των μουσουλμανικών κρατών.....	σελ. 48
4.2. Η Τουρκία στον Ο.Ι.Σ.....	σελ. 50
4.3. Τα «πανεπιστήμια» του ψευδοκράτους και οι εκπαιδευτικοί θεσμοί του Ισλαμικού Κόσμου.....	σελ. 51
4.3.1. Το «Διεθνές Πανεπιστήμιο Κύπρου».....	σελ. 53
4.3.2. Το «Πανεπιστήμιο Ανατολικής Μεσογείου».....	σελ. 55
4.3.3. Το «Αμερικανικό Πανεπιστήμιο της Κερύνειας» και το «Αμερικανικό Πανεπιστήμιο της Κύπρου».....	σελ. 57
4.3.4. Το «Πανεπιστήμιο Εγγύς Ανατολή».....	σελ. 58
4.3.5. Το «Πολυτεχνείο Κωνσταντινούπολης στη Βόρεια Κύπρο» και το «Πολυτεχνείο Μέσης Ανατολής».....	σελ. 60
4.3.6. Το «Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο της Λεύκας».....	σελ. 61
4.3.7. Το «Πανεπιστήμιο της Μεσογειακής Καρπασίας».....	σελ. 61
4.3.8. Το «Πανεπιστήμιο της Κερύνειας».....	σελ. 62

4.3.9. Άλλα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης στο ψευδοκράτος.....	σελ. 63
4.4. Η στρατηγική σύναψης εκπαιδευτικών συνεργιών.....	σελ. 63
Συμπέρασμα.....	σελ. 65

Κεφάλαιο 5^ο

Η ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΝΟΜΑ «ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ» ΤΟΥ ΨΕΥΔΟΚΡΑΤΟΥΣ.....

σελ. 66

5.1. Το ζήτημα της αναγνώρισης των παράνομων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων του ψευδοκράτους.....

σελ. 66

5.2. Η πολιτική της Κυπριακής Δημοκρατίας για την αντιμετώπιση των παράνομων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων του ψευδοκράτους.....

σελ. 67

Συμπέρασμα.....

σελ. 69

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....

σελ. 70

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....

σελ. 73

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....

σελ. 80

Πίνακες.....

σελ. 81

Συνέντευξη του πρέσβη της Κυπριακής Δημοκρατίας στο Βερολίνο.....

σελ. 95

Ψηφίσματα.....

σελ. 100

Χάρτες.....

σελ. 102

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία διερευνάται ο ρόλος της εκπαίδευσης ως μέσο για την επίτευξη των εθνικών επιδιώξεων ενός κράτους, της Τουρκίας. Μελετάται, συγκεκριμένα, η περίπτωση των σχέσεων που η Τουρκία επιδιώκει να προωθήσει μεταξύ ενός μη αναγνωρισμένου κράτους, της αυτοαποκαλούμενης «Τουρκικής Δημοκρατίας Βόρειας Κύπρου» με τις χώρες του Οργανισμού Ισλαμικής Συνεργασίας στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μέσα από έρευνα σε επίσημα κείμενα της Τουρκίας, του ψευδοκράτους και του Οργανισμού Ισλαμικής Συνεργασίας αποδεικνύεται πως ο εν λόγω οργανισμός με τις αρχές της ισλαμικής αλληλεγγύης δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την προώθηση της αναγνώρισης του ψευδοκράτους από τη διεθνή κοινότητα. Ένα ικανό μέσο για την προώθηση της αναγνώρισης φαίνεται ότι είναι η εκπαίδευση. Μελετώνται, λοιπόν, το εκπαιδευτικό πλαίσιο συνεργασίας που προσφέρει ο Οργανισμός Ισλαμικής Συνεργασίας, καθώς επίσης και ο τρόπος με τον οποίο η Τουρκία και το ψευδοκράτος αξιοποιούν την εκπαίδευση για την άρση των διεθνών κυρώσεων που έχουν επιβληθεί στους Τουρκοκύπριους και την επίτευξη της αναγνώρισης του ψευδοκράτους. Από τη μελέτη προκύπτει ότι η εκπαίδευση δύναται να λειτουργήσει ως μέσο για τη σύναψη σχέσεων μεταξύ των κρατών στοχεύοντας στην προώθηση των εθνικών τους συμφερόντων, γεγονός το οποίο συμβαίνει στην περίπτωση της Τουρκίας και του ψευδοκράτους.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με την παρούσα εργασία επιχειρείται να διερευνηθεί η στρατηγική διεθνοποίησης των πολιτικοοικονομικών επιδιώξεων μιας χώρας μέσω της αξιοποίησης των διεθνών συνεργατικών πλαισίων που προσφέρει ο τομέας της εκπαίδευσης. Για το σκοπό αυτό θα εξεταστεί η στρατηγική που ακολουθεί η Τουρκία, προκειμένου να προωθηθούν τα συμφέροντά της στα κατεχόμενα εδάφη της Κυπριακής Δημοκρατίας, καθώς και ο ρόλος του Οργανισμού Ισλαμικής Συνεργασίας (Ο.Ι.Σ)¹, με έμφαση στο εκπαιδευτικό πλαίσιο συνεργασίας του οργανισμού.

Η εκπαίδευση επιτελεί βασικές λειτουργίες του κοινωνικού συστήματος. Λειτουργεί σαν ένα πρίσμα στο οποίο αντανακλώνται οι πολιτιστικές, πολιτικές, και κοινωνικοοικονομικές αλλαγές². Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα με το ρόλο που έχουν ως χώροι παραγωγής και διάδοσης της γνώσης και των στάσεων, χρησιμεύουν ως μέσο για την επίτευξη των πολιτικοοικονομικών στόχων της χώρας. Η εκπαίδευση θα εξεταστεί, λοιπόν, ως όχημα για την επίτευξη των εθνικών επιδιώξεων μιας χώρας.

Σύμφωνα με την Archer, οι αρχές και οι αξίες από τις οποίες διαπνέεται και τις οποίες εξυπηρετεί το εκπαιδευτικό σύστημα της κάθε χώρας, καθώς και ο τρόπος οργάνωσής του διαμορφώνονται από τους στόχους όσων κατέχουν την εξουσία³. Συνεπώς, οι αξίες που μεταδίδονται στους πολίτες μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος εναρμονίζονται με την ιδεολογία από την οποία διακατέχεται η άρχουσα τάξη, τις προτεραιότητες που θέτει και τις φιλοδοξίες που την χαρακτηρίζουν. Ο Gramsci, λοιπόν, θεωρεί ότι τα σχολεία λειτουργούν ως ένα εργαλείο

¹ Ο Οργανισμός Ισλαμικής Διάσκεψης (Ο.Ι.Δ.) ιδρύθηκε το 1969 και είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος διεθνής οργανισμός μετά τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.). Μετονομάστηκε σε Οργανισμό Ισλαμικής Συνεργασίας (Ο.Ι.Σ.) το 2011. Αποτελεί ένα όργανο συνεργασίας μεταξύ των ισλαμικών κρατών, καθώς σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη του Ο.Ι.Δ. «η κοινή πίστη αποτελεί έναν ισχυρό παράγοντα προσέγγισης και αλληλεγγύης». Σήμερα ο Ο.Ι.Σ. αριθμεί 57 κράτη-μέλη, ενώ συμμετέχουν ως χώρες παρατηρητές η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, η Ταϊλάνδη, η Ρωσία και το ψευδοκράτος της αυτοαποκαλούμενης «Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου».

² Βλ. ΓΚΙΒΑΛΟΣ Μενέλαος, «Εκπαίδευση-Γνώση-Αξιακά σχήματα στην εποχή της Μετανεωτερικότητας», 4^ο Διεθνές Συνέδριο Ιστορία της Εκπαίδευσης. (Πάτρα, 6-8 Οκτωβρίου 2006), Πάτρα, Εργαστήριο Ιστορικού Αρχείου Νεοελληνικής και Διεθνούς Εκπαίδευσης, 2007. Ανακτήθηκε στις 6 Μαρτίου 2017 από το <http://www.eriande.edumedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktika1/givalos.htm>

³ Βλ. ARCHER Margaret, *Social Origins of Educational Systems*, ΝέαΥόρκη, Routledge, 2013, σελ. 64.

μετασχηματισμού συνειδήσεων, έτσι ώστε οι πολίτες να συμμορφώνονται με τις ανάγκες παραγωγής κάθε εποχής⁴.

Στο πλαίσιο αυτό, η εκπαίδευση φαίνεται να αποτελεί εργαλείο της κρατικής εξουσίας που λειτουργεί επικουρικά για την οργάνωση του κράτους. Ιστορικές μελέτες σε Ευρώπη και Αμερική αποδεικνύουν ότι η θέσπιση της δημόσιας εκπαίδευσης ως διαδικασία, συμπίπτει χρονικά με τη συγκρότηση των κρατών⁵. Τα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης εξελίχθηκαν ιστορικά παράλληλα με το σύγχρονο καπιταλιστικό κράτος κατά τρόπο ώστε να προάγουν το εθνικό συμφέρον. Η εκπαίδευση καλούνταν να εφοδιάσει την κοινωνία με το προσωπικό που θα στελέχωνε το δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής, ενώ παράλληλα ήταν ζωτικής σημασίας ο ρόλος της εκπαίδευσης για τη δημιουργία εθνικής ταυτότητας και κουλτούρας.

Αυτό εξηγείται καλύτερα από την ανάλυση του Gramsci, ο οποίος ορίζει το κράτος ως:

«πλήρης σύνθεση πρακτικών και θεωρητικών δραστηριοτήτων με τις οποίες η άρχουσα τάξη όχι μόνο νομιμοποιεί και διατηρεί την κυριαρχία της αλλά επιπλέον κατορθώνει να κατακτά την ενεργητική συγκατάθεση των κυβερνώμενων»⁶.

Από τον ορισμό αυτό διαφαίνεται ότι η άρχουσα τάξη που κυβερνά κάθε φορά ένα τόπο εξασφαλίζει τη συγκατάθεση των πολιτών αναφορικά με τις επιδιώξεις της όχι κατ' αποκλειστικότητα μέσω των ελεγκτικών μηχανισμών του κράτους, οι οποίοι επιβάλλουν την τάξη και τη συμμόρφωση, αλλά επιπρόσθετα μέσω της εκπαίδευσης. Στο σχολείο οι δάσκαλοι σμιλεύουν τις προσωπικότητες των μικρών μαθητών-αυριανών πολιτών- κατά τρόπο ώστε να εξυπηρετείται, πέραν των άλλων, το εθνικό συμφέρον, έτσι όπως αυτό καθορίζεται από την άρχουσα τάξη. Θα μπορούσε λοιπόν να ειπωθεί ότι η εκπαίδευση αποτελεί μια ήπια δύναμη για τη διαμόρφωση των συνειδήσεων των πολιτών σύμφωνα με το εθνικό συμφέρον και/ή την ιδεολογία της άρχουσας τάξης. Συνεπώς, η ύλη που διδάσκεται αποτελεί σε σημαντικό βαθμό αντανάκλαση της ιδεολογίας της κυρίαρχης τάξης με αποτέλεσμα η παρεχόμενη

⁴ Βλ. GREEN Andy, *Εκπαίδευση και Συγκρότηση του Κράτους: Η ανάδυση των εκπαιδευτικών συστημάτων στην Αγγλία, στη Γαλλία και στις ΗΠΑ*, Αθήνα, Gutenberg, 2010, σελ. 175.

⁵ Βλ. *Ο.π.*, σελ.91, 126, 151.

⁶ Βλ. *Ο.π.*, σελ. 171.

γνώση να μετατρέπεται σε εθνική συνείδηση και τελικά να επιτυγχάνεται η συμμόρφωση των πολιτών για την επίτευξη των πολιτικοοικονομικών στόχων της χώρας.

Η εκπαίδευση, όμως, πέραν της εσωτερικής πολιτικής μπορεί να διαδραματίσει, ως μέσο άσκησης ήπιας ισχύος, σημαντικό ρόλο στις διεθνείς σχέσεις μιας χώρας. Τα κράτη στην προσπάθειά τους να προωθήσουν τα εθνικά τους συμφέροντα και να εξασφαλίσουν ευημερία, επιδιώκουν την απόκτηση ισχύος έναντι άλλων κρατών. Ο Joseph Nye περιγράφει την άσκηση εξωτερικής πολιτικής ως ένα «τρισδιάστατο παιχνίδι» όπου η μονομερής προσκόλληση στη συσσώρευση άλλοτε στρατιωτικής και άλλοτε οικονομικής ισχύος δεν επαρκούν για να επιφέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα⁷. Αν και ο προσδιορισμός της ισχύος μια χώρας με βάση τη στρατιωτική δύναμη και την οικονομική επιφάνεια δίνει μετρήσιμα αποτελέσματα, εντούτοις αυτού του τύπου η εκτίμηση είναι ελλιπής γιατί δεν επιτρέπει γενικεύσεις⁸. Για παράδειγμα η ιστορία βρίθει περιπτώσεων που μια χώρα αν και δεν είχε μεγαλύτερη στρατιωτική δύναμη, εντούτοις κατάφερε να μεγιστοποιήσει την ισχύ της και να προωθήσει τα συμφέροντά της έναντι μιας χώρας με πολλαπλάσια στρατιωτική ισχύ. Στο σημείο αυτό λοιπόν υπεισέρχεται η έννοια της ήπιας ισχύος για να περιγράψει την ικανότητα ενός κράτους να προσελκύει άλλα και να ασκεί επιρροή κατά τρόπο που προωθεί τα εθνικά του συμφέροντα χωρίς τη χρήση απειλών για στρατιωτικές συρράξεις ή οικονομικές κυρώσεις⁹.

Η ήπια ισχύς πηγάζει από συγκεκριμένους συντελεστές του κράτους και διευκολύνει την άσκηση εξωτερικής πολιτικής χωρίς να απαιτείται η χρήση κινήτρων και ποινών. Πρωταρχικά, όμως, απαιτείται να διευκρινιστούν τα εργαλεία άσκησης ήπιας ισχύος. Τα γνωρίσματα-πυλώνες πάνω στα οποία βασίζεται η ήπια ισχύς είναι σύμφωνα με τον Joseph Nye η κουλτούρα, οι δημοκρατικές αξίες και η εξωτερική πολιτική¹⁰. Πρόκειται για στοιχεία τα οποία είναι ικανά να κάνουν μια χώρα ελκυστική στις άλλες και στοχεύουν στη δημιουργία βαθύτερων σχέσεων μεταξύ των χωρών. Πράγματι, οι Schwartz και Jordon ορίζουν την κουλτούρα ως το σύνολο αξιών και προσδοκιών που αποτελούν τον συνδετικό κρίκο μεταξύ των μελών της κοινωνίας ενώ οι προγενέστεροι, Kroeber και Kluckhohn θεωρούν την κουλτούρα ως

⁷ Βλ. NYE Joseph, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, Νέα Υόρκη, PublicAffairs, 2004, σελ. 4-5.

⁸ Βλ. *Ο.π.*

⁹ Βλ. *Ο.π.*

¹⁰ Βλ. *Ο.π.*, σελ. 11.

μεταδιδόμενο πρότυπο¹¹. Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτός ο ρόλος της εκπαίδευσης ως διάσταση της εθνικής κουλτούρας, καθώς πρόκειται για ένα οργανωμένο σύστημα μετάδοσης αξιών και διαμόρφωσης συνειδήσεων κατά τα πρότυπα της κοινωνίας. Όταν η εκπαίδευση προάγει αξίες οι οποίες είναι ελκυστικές για τα υπόλοιπα κράτη τότε δύναται να λειτουργήσει ως εργαλείο ήπιας ισχύος για την επίτευξη των πολιτικών στόχων της χώρας.

Προκειμένου να γίνει σαφέστερος ο τρόπος με τον οποίο ο πολιτισμός και συγκεκριμένα η εκπαίδευση και η θρησκεία δύνανται να λειτουργήσουν ως εργαλεία άσκησης εξωτερικής πολιτικής κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί η λειτουργία τους μέσα από το πρίσμα των διεθνών καθεστώτων. Παρακάτω θα γίνει αναφορά στις θεωρίες δημιουργίας διεθνών καθεστώτων και θα επιχειρηθεί να καταδειχθεί ο ρόλος της εκπαίδευσης και της θρησκείας.

Σύμφωνα με τους ρεαλιστές η έλλειψη ανώτερης κεντρικής εξουσίας που θα ρύθμιζε την ιεραρχία μεταξύ των χωρών έχει ως συνέπεια να επικρατεί αναρχία. Σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα τα κράτη εκδηλώνουν την τάση για αύξηση της ισχύος τους. Σε αυτό το πλαίσιο, λοιπόν, η δυνατότητα συνεργασίας υπόκειται σε περιορισμούς και διλήμματα¹². Στην περίπτωση του ισλαμικού κόσμου η διαχείριση των πλουτοπαραγωγικών πηγών αποτελεί αιτία όξυνσης των σχέσεων μεταξύ των χωρών δεδομένου ότι καθεμία προσπαθεί να ενισχύσει την ισχύ της στην εκμετάλλευση αυτών.

Οι υποστηρικτές του ρεαλισμού της ανθρώπινης φύσης (κλασικός ρεαλισμός), όπως ο Morgenthau, αποδίδουν την τάση για ενίσχυση της ισχύος των κρατών στις «βιολογικές παρορμήσεις των κρατών»¹³. Τα κράτη διευθύνονται από ανθρώπινα όντα που συχνά εμφανίζουν εγγενή τάση για επιβολή της κυριαρχίας τους και συνδέουν τα προσωπικά τους κίνητρα με την ενδυνάμωση της ισχύος του κράτους. Στο άλλο άκρο της θεωρίας του ρεαλισμού βρίσκεται ο Waltz. Ο Waltz υποστηρίζει την άποψη, που εκφράζεται από τον αμυντικό ρεαλισμό (δομικό ρεαλισμό), ότι η

¹¹Βλ. ΦΩΤΙΑΔΟΥ Κωνσταντίνα, «Η Εθνική Κουλτούρα ως Κρίσιμος Παράγοντας Επιτυχίας των Διεθνών Στρατηγικών Συμμαχιών», 2013, σελ.10 (Διπλωματική Εργασία). Ανακτήθηκε στις 29 Οκτωβρίου 2016 από <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/15756/6/PhotiadouKonstantinaMsc2013.pdf>

¹² Βλ. MEARSHEIMER John, *Η τραγωδία της πολιτικής των Μ. Δυνάμεων*, Αθήνα, Ποιότητα, 2011, σελ. 79-80, 121-122.

¹³Βλ. BAYLIS John & SMITH Steve, *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής: Μια Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Αθήνα, Επίκεντρο, 2007, σελ. 236-238.

τάση των κρατών να επιζητούν μεγιστοποίηση της ισχύος τους δεν οφείλεται στην ανθρώπινη φύση. αλλά στην ασφάλεια που τους προσδίδει¹⁴.

Η δημιουργία διεθνών καθεστώτων, όπως οι διεθνείς οργανισμοί, θεωρείται αποτέλεσμα συγκυριακής σύμπτωσης των συμφερόντων των κρατών¹⁵. Υφίστανται περιπτώσεις στις οποίες τα κράτη οδηγούνται στο συντονισμό των πολιτικών τους μέσω της δημιουργίας διεθνών οργανισμών, προκειμένου να αντιμετωπίσουν εξειδικευμένες καταστάσεις. Ο Waltz αναφέρει χαρακτηριστικά ότι η υπερβολική δύναμη των μεγάλων δυνάμεων ενδέχεται να οδηγήσει τα μικρότερα κράτη σε συνασπισμό των δυνάμεών τους¹⁶. Η ανάγκη για επιβίωση και για μεγιστοποίηση της ασφάλειας μπορεί να δημιουργήσει τις συνθήκες για τη συνεργασία των κρατών στο πλαίσιο της δημιουργίας διεθνών καθεστώτων. Για παράδειγμα, η ανάδειξη του Ισραήλ σε κυρίαρχη στρατιωτική δύναμη μετά τον πόλεμο των Έξι Ημερών (1967), και η απομάκρυνση του ενδεχομένου αποκατάστασης της ανισορροπίας στην Παλαιστίνη, ώθησε τα υπόλοιπα κράτη του αραβο-ισλαμικού κόσμου να συσπειρωθούν μέσω της δημιουργίας του Οργανισμού Ισλαμικής Διάσκεψης (1969), έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η αλληλεγγύη και η συνεργασία των χωρών του ισλαμικού κόσμου.

Ωστόσο, ο Οργανισμός Ισλαμικής Συνεργασίας έχει γνωρίσματα που δεν απαντώνται σε κανέναν άλλο διεθνή οργανισμό. Πρόκειται για έναν διακρατικό περιφερειακό οργανισμό στον οποίο προέχει η θρησκεία ως συνεκτικός δεσμός των κρατών που τον απαρτίζουν¹⁷. Σύμφωνα με τη θεωρία του ρεαλισμού, οι μη κρατικοί (διεθνικοί) δρώντες, όπως η θρησκεία στην περίπτωση των μουσουλμανικών κρατών, δεν διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο. Θεωρείται ότι οι μη κρατικοί δρώντες εμπεριέχονται στο κρατικό σύστημα, επομένως λειτουργούν με τους κανόνες που οι κυβερνήσεις θέτουν¹⁸. Όμως, ο Οργανισμός Ισλαμικής Συνεργασίας βασίζεται στο Ισλάμ, οι αρχές του οποίου υιοθετούνται ως αφετηρία για την κάθε του δράση. Ο ιερός νόμος αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο των μουσουλμανικών κρατών και

¹⁴ Βλ. WALTZ, N. Kenneth, *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, Αθήνα, Ποιότητα, 2011, σελ. 269-270.

¹⁵ Βλ. ΑΣΔΕΡΑΚΗ Φωτεινή, *Ευρώπη και Παιδεία: Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης*, Αθήνα, Σιδέρης, 2008, σελ. 59-60.

¹⁶ Βλ. WALTZ, ό.π., σελ. 234-235.

¹⁷ Βλ. ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος, *Η Λειτουργία του Οργανισμού Ισλαμικής Διάσκεψης (ΟΙΔ) στο διεθνές σύστημα και η Τουρκία: γεωγραφική και γεωπολιτική προσέγγιση του ρόλου τους*, Αθήνα, Λιβάνη, 2004, σελ. 258.

¹⁸ Βλ. ΑΣΔΕΡΑΚΗ, ό.π., σελ. 55.

καθορίζει κάθε πτυχή της ζωής των μουσουλμάνων. Για τους μουσουλμάνους δεν εμπεριέχει απλά τις αλήθειες της πίστης τους αλλά αποτελεί μια στάση ζωής που επηρεάζει «την κοσμική ζωή και την πολιτική τέχνη»¹⁹. Η κοινή θρησκεία λειτουργεί σαν ενοποιητικό στοιχείο για τα απανταχού μουσουλμανικά κράτη και η αρχή της αλληλεγγύης που εμπνέει αποτελεί αφορμή για τη συνεργασία των κρατών και τη δημιουργία του Οργανισμού Ισλαμικής Συνεργασίας.

Ομοίως, ο Joseph Nye θεωρώντας πως ο ρεαλισμός ως σχολή σκέψης δεν αρκεί για να εξηγήσει τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των κρατών προσφεύγει στις αρχές του «φιλελεύθερου ρεαλισμού». Όπως προαναφέρθηκε, σύμφωνα με τον αμυντικό ρεαλισμό τα κράτη επιδιώκουν τη μεγιστοποίηση της ισχύος τους λόγω της ασφάλειας που τους προσδίδει. Ο Nye, όμως, στην ανάλυσή του θεωρεί πως η μεγιστοποίηση της ασφάλειας δεν αποτελεί το μοναδικό ζητούμενο. Ούτε τα κράτη είναι οι μοναδικοί δρώντες στο διεθνές σύστημα²⁰. Η φύση των σύγχρονων προβλημάτων διεθνούς εμβέλειας είναι τέτοια που η επίλυσή τους στα στενά όρια ενός κράτους είναι ανέφικτη. Σύμφωνα με τη φιλελεύθερη προσέγγιση απαιτείται, λοιπόν, περισσότερο η συνεργασία παρά ο ανταγωνισμός μεταξύ των χωρών. Μη κρατικοί δρώντες, όπως η εκπαιδευτική κοινότητα λειτουργούν επικουρικά στη σύναψη σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των χωρών.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του ψευδοκράτους όπου παρατηρείται συντονισμένη προσπάθεια για τη διεθνοποίηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης, μέσα από τη σύναψη εκπαιδευτικών συνεργιών με πανεπιστήμια άλλων χωρών. Σύμφωνα με την Knight, η διεθνοποίηση περιγράφεται ως «διαδικασία ενσωμάτωσης μιας διεθνούς, διαπολιτισμικής ή παγκόσμιας διάστασης στους σκοπούς και τη λειτουργία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μιας χώρας»²¹. Αυτό συντελείται μέσα από την ίδρυση κοινών προγραμμάτων σπουδών με πανεπιστήμια του εξωτερικού, την παροχή μαθημάτων στην αγγλική γλώσσα, καθώς και την ανταλλαγή φοιτητών και καθηγητών. Ωστόσο, τα κίνητρα από την υιοθέτηση ενός διεθνούς προσανατολισμού στην ανώτατη εκπαίδευση ποικίλλουν ανάλογα με τις

¹⁹ Βλ. ΖΙΑΚΑΣ Γρηγόριος, «Ισλάμ: Οι βασικές του αρχές και η σχέση του με το χριστιανισμό», 2013. Ανακτήθηκε στις 25 Ιουνίου 2016 από το <http://blogs.auth.gr/ziaka/files/2013/03/ISLAM.pdf>, σελ. 11.

²⁰ Βλ. NYE Joseph, «Towards a Liberal Realist Foreign Policy: A meme for the next president», *Harvard Magazine*, 2008. Ανακτήθηκε στις 13 Μαρτίου 2017 από το <http://harvardmagazine.com/2008/03/toward-a-liberal-realist.html>

²¹Βλ. KNIGHT Jane, “Internationalization Remodeled: Definition, Approaches, and Rationales”, *Journal of Studies in International Education*, Τεύχος 8, Αρ. 1, 2004, σελ. 11.

επιδιώξεις της χώρας και της πολιτικής ηγεσίας. Πλήθος ερευνητών υποστηρίζουν ότι η διεθνοποίηση με την διάχυση της γνώσης αποτελεί το μέσο για την αναβάθμιση των εκπαιδευτικών συστημάτων, τη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και την προσαρμογή στις ανάγκες της κοινωνίας και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, εξίσου σημαντική είναι η άποψη που εκφέρεται από μια άλλη μερίδα ερευνητών, σύμφωνα με την οποία πέρα από τα παιδαγωγικά, επιστημονικά, κοινωνικά και τεχνολογικά οφέλη της διεθνοποίησης, εμπεριέχονται ακόμη πολιτικά και οικονομικά²². Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Knight, η εκπαίδευση γενικότερα και η ανώτατη εκπαίδευση ειδικότερα, δύναται να λειτουργήσει ως ένα εργαλείο εξωτερικής πολιτικής για την εδραίωση οικονομικών και πολιτικών δεσμών μεταξύ των χωρών²³.

Επιδιώκεται, λοιπόν, μέσω της συμμετοχής του στον Ο.Ι.Σ. η εκπαίδευση να αποτελέσει αφορμή για τη σύναψη συνεργασιών μεταξύ του ψευδοκράτους και άλλων κρατών-μελών του Ο.Ι.Σ.. Ωστόσο, η συμμετοχή του ψευδοκράτους στον Ο.Ι.Σ. εγείρει ερωτήματα σχετικά με την αναγνώρισή του από τα άλλα κράτη. Σύμφωνα με το άρθρο 2§4 του Χάρτη του Ο.Η.Ε. απαγορεύεται η χρήση ένοπλης βίας:

«κατά της εδαφικής ακεραιότητας και πολιτικής ανεξαρτησίας οποιοδήποτε κράτους»²⁴.

Στην περίπτωση αυτή το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. δύναται να επιβάλλει κυρώσεις, όπως η μη αναγνώριση και μάλιστα να καλέσει τα υπόλοιπα κράτη-μέλη του Ο.Η.Ε να εφαρμόσουν τις συγκεκριμένες κυρώσεις²⁵. Κατά συνέπεια, εφόσον το ψευδοκράτος της «Τουρκικής Δημοκρατίας Βόρειας Κύπρου» είναι αποτέλεσμα της τουρκικής εισβολής και παράνομης κατοχής δεν αποτελεί νόμιμη κτήση και δεν έχει αποκτήσει νομική υπόσταση άρα τα υπόλοιπα κράτη έχουν την υποχρέωση να μην το αναγνωρίσουν.

Εντούτοις, δεν είναι λίγες οι φορές που η αναγνώριση ενός κράτους δεν γίνεται με νομικά κριτήρια, αλλά με πολιτικά. Η πράξη της πολιτικής αναγνώρισης ενός κράτους είναι αυθαίρετη και δεν έχει καμία ισχύ για την νομική ύπαρξη του

²² Βλ. QIANG Zha, “Internationalization of Higher Education: Towards a conceptual Framework”, *Policy Futures in Education*, Τεύχος 1, Αρ. 2, 2003, σελ. 249-250.

²³ Βλ. *Ο.π.*

²⁴ Βλ. *Καταστατικός Χάρτης του Ο.Η.Ε.*, 1945. Ανακτήθηκε στις 11 Απριλίου 2017 από το http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14

²⁵ Βλ. ΛΙΑΚΟΥΡΑΣ Πέτρος, *Το Κυπριακό Από τη Ζυρίχη στη Λουκέρνη Αναζήτηση Ομοσπονδιακής Λύσης*, Αθήνα, Σιδέρης, 2007, σελ. 31.

αναγνωρισθέντος κράτους²⁶. Πρόκειται για μια πράξη πολιτική που συνδέεται με τις πεποιθήσεις, τα οράματα και κυρίως με τα σχέδια της χώρας που προβαίνει στην πολιτική αναγνώριση. Ωστόσο, με τον τρόπο αυτό ενδυναμώνεται το κύρος του πολιτικά αναγνωρισθέντος κράτους και σηματοδοτείται η έναρξη επαφών και συνεργασιών ανάμεσα στα κράτη αυτά. Η συμμετοχή ενός κράτους σε ένα διεθνή οργανισμό δεν συνιστά από μόνη της αναγνώριση του συγκεκριμένου κράτους από τα υπόλοιπα. Συνεπώς, η σύναψη συνεργασιών και συμφωνιών με το κράτος αυτό μπορεί να ισχυριστεί κανείς ότι συνιστά πράξη έμμεσης και σιωπηρής αναγνώρισης.

Επίσης, επανερχόμενοι στο ζήτημα της εργαλειακής χρήσης της εκπαίδευσης ως ήπια ισχύς από την Τουρκία για την προώθηση της πολιτικής αναγνώρισης του ψευδοκράτους, εγείρεται πλέον το ζήτημα του κατά πόσο είναι θεμιτό και ηθικό η εκπαίδευση να εξυπηρετεί πολιτικούς σκοπούς. Στο Παγκόσμιο Φόρουμ για την Εκπαίδευση που διοργανώθηκε το 1990 από την UNESCO στο Jomtien της Ταϊλάνδης διατυπώθηκε στο άρθρο 10 η ανάγκη προώθησης της αλληλεγγύης μεταξύ των χωρών μέσω της εκπαίδευσης, υπογραμμίζοντας τη συνεργασία των κρατών για την επίλυση συγκρούσεων, τον τερματισμό της Κατοχής, την επανεγκατάσταση των εκτοπισμένων πληθυσμών και τη διασφάλιση των βασικών εκπαιδευτικών αναγκών²⁷. Όπως διαφαίνεται, ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιείται πολιτικά η εκπαίδευση, τόσο από την Τουρκία -και το ψευδοκράτος- όσο και από τα κράτη που συνεργάζονται με αυτήν έρχεται σε αντίθεση με τα ψηφίσματα της UNESCO αφού η εκπαίδευση όχι μόνο δεν συμβάλλει στον τερματισμό της τουρκική κατοχής στην Κύπρο αλλά επιπρόσθετα δημιουργεί και τις συνθήκες ισχυροποίησης των δυνάμεων που προκάλεσαν τη συγκεκριμένη κατάσταση.

Βάσει του παραπάνω προβληματισμού, η υπόθεση εργασίας διατυπώνεται ως εξής: «Για την προώθηση των εθνικών συμφερόντων μιας κυρίαρχης οντότητας ή μιας χειραγωγούμενης πολιτικής οντότητας, αξιοποιείται το πλαίσιο συνεργασίας που προσφέρουν οι διεθνείς και περιφερειακοί οργανισμοί. Το ερώτημα που επιχειρείται να απαντηθεί, με τρόπο παραγωγικό και μέσα από μελέτη περίπτωσης, αφορά το κατά πόσο η εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο συνεργασίας και όχημα για την επίτευξη των εθνικών στόχων ενός κράτους. Για την απάντηση του ερωτήματος

²⁶Βλ. KELSEN Hans, «Recognition in International Law Theoretical Observations», *The American Journal of International Law*, Τεύχος 35, Αρ. 4, 1941,σελ. 605.

²⁷Βλ. UNESCO, «The World Declaration On Education for All: Meeting Basic Needs», 1993. Ανακτήθηκε στις 31 Οκτωβρίου 2016 από το <http://www.ecdgroup.com/download/cn114awi.pdf>, σελ. 8-9.

πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική έρευνα σε επίσημα κείμενα του Οργανισμού Ισλαμικής Συνεργασίας και του Ισλαμικού Οργανισμού Εκπαίδευσης, Επιστήμης και Πολιτισμού. Επίσης έγινε έρευνα στις ιστοσελίδες της Τουρκίας, του ψευδοκράτους «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου», της Κυπριακής Δημοκρατίας και των «πανεπιστημίων» του ψευδοκράτους, αλλά και έρευνα σε επιστημονικά περιοδικά, ελληνικά και ξενόγλωσσα, και έρευνα στο διαδίκτυο. Τέλος, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με άτομα τα οποία υπηρετούν σε θέσεις νευραλγικές προκειμένου να καταγραφεί η επίσημη θέση της Κυπριακής Δημοκρατίας στο ζήτημα της εργαλειακής χρήσης της εκπαίδευσης από το ψευδοκράτος.

Στα κεφάλαια που ακολουθούν η εκπαίδευση μελετάται ως ένα μέσο άσκησης εξωτερικής πολιτικής για την επίτευξη των εθνικών επιδιώξεων μιας χώρας. Συγκεκριμένα, στο 1^ο Κεφάλαιο μελετώνται διαχρονικά οι σκοποί της αγωγής σε σύγκριση με το πανανθρώπινο δικαίωμα σε ποιοτική εκπαίδευση, όπως προκύπτει από τις διακηρύξεις των διεθνών οργανισμών. Στο 2^ο Κεφάλαιο αναλύεται το βασικό πλαίσιο της εμφάνισης του Κυπριακού Ζητήματος από το κοινοτικό σύστημα έως την ανακήρυξη του ψευδοκράτους, ώστε να γίνει πλήρως κατανοητή η φύση του προβλήματος που προέκυψε μετά την τουρκική εισβολή και την κατοχή τμήματος του νησιού. Στο 3^ο Κεφάλαιο παρουσιάζεται διαχρονικά η στρατηγική της Τουρκίας στην Κύπρο, οι σχέσεις της με τις χώρες του αραβό-ισλαμικού κόσμου και η συμμετοχή της στον Ο.Ι.Σ. για την προώθηση των στρατηγικών της συμφερόντων. Το 4^ο Κεφάλαιο εστιάζει στον Ο.Ι.Σ., τους εκπαιδευτικούς θεσμούς του ισλαμικού κόσμου και τις εκπαιδευτικές συνέργειες που το ψευδοκράτος με την στήριξη και ώθηση της Τουρκίας έχει επιτύχει ως αποτέλεσμα της συμμετοχής του ως κράτος-παρατηρητής στον Ο.Ι.Σ. Στο 5^ο Κεφάλαιο παρουσιάζεται η επίσημη θέση της Κυπριακής Δημοκρατίας για το ζήτημα της παράνομης λειτουργίας εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στο ψευδοκράτος. Τέλος, στα συμπεράσματα συνοψίζονται και σχολιάζονται τα ευρήματα της έρευνας..

Τα αποτελέσματα της έρευνας επιδιώκεται αρχικά να φωτίσουν το ζήτημα της εργαλειακής χρήσης της εκπαίδευσης από την Τουρκία και το ψευδοκράτος και να αφυπνίσουν σχετικά με τους κινδύνους που εγκυμονούν για το μέλλον της Κύπρου, καθώς μπορεί να λειτουργήσει ως αφετηρία για τη διενέργεια περαιτέρω έρευνας σχετικά με την αντιμετώπιση του ζητήματος. Επιπρόσθετα, όμως, επιχειρείται η ευαισθητοποίηση όσων υπηρετούν σε θέσεις εκπαιδευτικής πολιτικής για το ρόλο που

η εκπαίδευση πρέπει να διαδραματίζει ως γέφυρα επικοινωνίας και προώθησης της ειρήνης μεταξύ των κρατών.

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΩΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΚΑΙ Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Το ζήτημα του σκοπού που υπηρετεί η εκπαίδευση είναι διαχρονικό. Είναι τόσο παλιό όσο και η εμφάνιση της εκπαίδευσης και έχει γίνει αιτία αντιπαράθεσης σε διάφορες φιλοσοφικές, πολιτικές κι επιστημονικές συζητήσεις. Οι απόψεις που έχουν διατυπωθεί ποικίλλουν και κάθε φορά προσδίδουν στην εκπαίδευση μια διαφορετική λειτουργία. Κοινό στοιχείο, ωστόσο, όλων των θεωριών είναι ότι η εκπαίδευση θεωρείται συστηματική διαδικασία μετάδοσης γνώσεων η οποία διαμορφώνεται και παρέχεται από έναν ή περισσότερους θεσμούς της πολιτείας.

1.1. Τα μορφωτικά ιδεώδη

Αναμφίβολα η παιδαγωγική διαδικασία διαπνέεται από πρότυπα συμπεριφοράς τα οποία προσδιορίζουν μια ιδεατή κατάσταση της ανθρώπινης προσωπικότητας. Τα ιδεώδη της κάθε εποχής σχετικά με την εικόνα του ανθρώπου επηρεάζονται από το ευρύτερο ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο. Στην αρχαία Ελλάδα της κλασικής εποχής (499π.Χ- 323π.Χ) τα μορφωτικά ιδεώδη συνοψίζονται στο ιδεώδες του «καλός κ' αγαθός» της Αθήνας και το στρατιωτικό ιδεώδες της Σπάρτης²⁸. Στην Αθήνα, πόλη που γέννησε τη δημοκρατία, η ενεργός συμμετοχή των πολιτών στα κοινά ήταν ύψιστη επιδίωξη της αγωγής, ενώ στη Σπάρτη που βρισκόταν σε μόνιμη στρατιωτική ετοιμότητα, λόγω της γεωγραφίας και της στενότητας πόρων, η πιστή υποταγή στην πατρίδα θεωρούνταν το ιδεώδες και η αγωγή αποσκοπούσε στην ενίσχυση του πολεμικού φρονήματος των νέων. Στο Μεσαίωνα η σχέση με το Θεό αποτελεί το σημείο αναφοράς όλων. Επομένως, το μορφωτικό ιδεώδες που αντιπροσωπεύει τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο είναι το θρησκευτικό. Σύμφωνα με τον *Comenius*, ο άνθρωπος είναι δημιούργημα του Θεού και ως τέτοιο θα πρέπει να τείνει να μοιάσει στο δημιουργό του²⁹. Το πλαίσιο και τα μέσα πραγμάτωσης της παιδαγωγικής διαδικασίας καθορίζονται από το «απόλυτο ον» και διακατέχονται από έντονη

²⁸Βλ. ΞΩΧΕΛΛΗΣ Παναγιώτης, *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική: Θεμελιώδη Προβλήματα της Παιδαγωγικής Επιστήμης*, Θεσσαλονίκη, Κυριακίδη, 1983, σελ. 45-46.

²⁹ Βλ. ΚΡΙΒΑΣ Σπύρος, *Παιδαγωγική Επιστήμη: Βασική Θεματική*, Αθήνα, Gutenberg, 2007, σελ. 152.

θησκευτικότητα. Στόχος είναι η δημιουργία ενάρετων πιστών και η αιώνια κοινωνία με το Θεό³⁰.

Κατά τον Διαφωτισμό, περίοδος που σηματοδοτείται από τη στροφή προς τον ορθολογισμό και την ανάγκη για απελευθέρωση του νου από την κυριαρχία των ευγενών και τον θρησκευτικό συντηρητισμό, διαμορφώθηκαν δύο μορφωτικά ιδεώδη. Ο *J. J. Rousseau*, εκπροσωπώντας το ανθρωπιστικό ιδεώδες, τοποθέτησε το άτομο στο επίκεντρο της παιδαγωγικής διαδικασίας και αμφισβήτησε το ρόλο της κάθε μορφής αυθεντίας. Διατύπωσε την άποψη πως ο άνθρωπος είναι φύσει καλό ον, που όμως κινδυνεύει να εκφυλιστεί και να αλλοτριωθεί από τη βλαπτική επίδραση της κοινωνίας³¹. Η εκπαίδευση θα πρέπει να διευκολύνει την αυθόρμητη ανάπτυξη του ατόμου με σεβασμό στην προσωπικότητα του καθενός και τις ιδιαίτερες κλίσεις του και ανεξάρτητα από τις επιδιώξεις του κοινωνικού συνόλου³².

Στον αντίποδα της άποψης του *Rousseau* περί εκπαίδευσης βρίσκεται η άποψη που εκφράζεται αργότερα από τον *Durkheim*, ο οποίος εκπροσωπεί το κοινωνικό μορφωτικό ιδεώδες. Σύμφωνα με τον *Durkheim* η εκπαίδευση είναι μια διαδικασία που οργανώνεται από την κοινωνία. Πρωταρχικός στόχος για μια κοινωνία είναι η εξασφάλιση της απαραίτητης ομοιογένειας. Η εκπαίδευση έχοντας ως επίκεντρο της παιδαγωγικής διαδικασίας την κοινωνία αποσκοπεί στη διασφάλιση της ομοιογένειας. Αυτό επιτυγχάνεται αφενός μεν μέσα από τη διατήρηση και αναπαραγωγή των κοινωνικών κανόνων³³, αφετέρου δε μέσα από την καλλιέργεια της συλλογικής δράσης και της ταύτισης των ατομικών συμφερόντων με τα συλλογικά συμφέροντα³⁴.

Ο *Dewey*, εκπροσωπώντας το φιλοσοφικό ρεύμα του προοδευτισμού-πραγματισμού προσδίδει στην εκπαίδευση κοινωνική χροιά, καθώς το άτομο αντιμετωπίζεται ως πολίτης, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι ο χώρος στον οποίο οι γνώσεις και η σοφία του παρελθόντος μεταδίδονται στις νεότερες γενιές και ο στόχος είναι η διαιώνιση της κοινωνίας και η προετοιμασία του ατόμου για ενεργό

³⁰ Βλ. ΞΩΧΕΛΛΗΣ, *ό.π.*, σελ. 46.

³¹ Βλ. ROUSSEAU Jean- Jacques, *Emile, or Education*, Μετάφραση Bloom Alan, Νέα Υόρκη, Basic Books, 1979, σελ. 37.

³² Βλ. ΞΩΧΕΛΛΗΣ, *ό.π.*, σελ. 49-50.

³³ Βλ. DURKHEIM Emile, *Education and Sociology*, Μετάφραση Sherwood D. Fox, Free Press, Νέα Υόρκη, 1956, σελ. 28- 29.

³⁴ Βλ. ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ Ιωάννης, *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 1999, σελ. 342.

συμμετοχή στην κοινωνική ζωή³⁵. Ωστόσο, η γνώση του παρελθόντος δεν περιορίζει την ελευθερία του ατόμου. Δεδομένου ότι η κοινωνία χαρακτηρίζεται από την αλλαγή και την εξέλιξη, οι γνώσεις που αποκτήθηκαν από τις προηγούμενες γενιές δεν εφαρμόζουν πλήρως στα νέα δεδομένα. Το χάσμα που δημιουργείται δύναται να καλυφθεί μέσω της προσωπική επαφής του ατόμου με τη νέα γνώση και την οικοδόμηση εμπειριών. Γι' αυτό ο *Dewey* θεωρούσε ότι η ερευνητική-πειραματική προσέγγιση της νέας γνώσης δημιουργεί στενότερες επαφές μεταξύ της νέας γενιάς και της παλιάς, αλλά ταυτόχρονα υποδηλώνει λιγότερη καθοδήγηση, περισσότερη αυτενέργεια, κριτική σκέψη και προσαρμογή στις ιδιαιτερότητες του ατόμου που μαθαίνει³⁶.

1.2. Η εκπαίδευση ως ήπια ισχύς

Η διαιώνιση της κοινωνίας μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία δεν εξαντλείται με τη διδασκαλία των επιτευγμάτων του πολιτισμού. Η εναρμόνιση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων με τα εθνικά συμφέροντα αποτελεί προέκταση της παραπάνω στρατηγικής. Πρόκειται για μια συνήθη τακτική αν λάβουμε υπόψη μας ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα λειτουργούν στο πλαίσιο που ορίζει η πολιτεία και ο αρμόδιος κρατικός μηχανισμός, συνεπώς αποτελούν το όχημα για την επίτευξη των εθνικών στόχων και οραμάτων που θέτει η εκάστοτε ηγεσία μιας χώρας. Η εκπαίδευση θεωρείται ήπια δύναμη και κατέχει, μάλιστα, τα πρωτεία μεταξύ όλων των άλλων μέσων που διαθέτει η χώρα λόγω του ότι μέσω της εκπαίδευσης επιτυγχάνονται μακροπρόθεσμα αποτελέσματα³⁷. Όπως επισημαίνει ο *Brown*, η εκπαίδευση είναι μια διαδικασία που επιφέρει αλλαγές στο σύνολο της κοινωνίας και επιτρέπει στο άτομο να συμμετέχει ενεργά προς όφελος του συνόλου³⁸. Ο παραπάνω συλλογισμός δηλώνει ότι η εκπαίδευση είναι ένα μέσο συμμόρφωσης των διδασκόμενων με τις θέσεις της πολιτικής ηγεσίας.

³⁵ Βλ. DEWEY John, *Democracy and Education: An introduction to the philosophy of education*, ΝέαΥόρκη, The Floating Press, 2009, σελ. 32-34, 314.

³⁶ Βλ. DEWEY John, *Experience and Education*, ΝέαΥόρκη, Touchstone, 1997, σελ. 21.

³⁷Βλ. CHAMBERLAIN Lawrence, «Education as an Instrument of the State: A Review Essay», *The Journal of Higher Education*, Τεύχος 34, Αρ. 1, 1963, σελ. 41-44.

³⁸Βλ. GANNIE Farooq, «Education as an Instrument of Social Change», *International Journal of English Language, Literature and Humanities* Τεύχος 2, Αριθμός 1, 2014, σελ. 18. Ανακτήθηκε στις 27 Δεκεμβρίου 2016 από το <http://ijellh.com/wp-content/uploads/2014/04/Education-as-an-instrument-of-social-change-by-Farooq-Ahmad-Ganee.pdf?x72302>.

Η εργαλειακή χρήση της εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα εμφανής στις προσπάθειες μιας χώρας να ισχυροποιήσει τη θέση της σε διεθνές επίπεδο. Η αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών, που επήλθε, σε κάποιο βαθμό, μεταψυχροπολεμικά λόγω της επιτάχυνσης της διαδικασίας παγκοσμιοποίησης, σε συνδυασμό με την αποτυχία άλλων μέσων να ρυθμίσουν τις σχέσεις μεταξύ χωρών, ανέδειξαν την εκπαίδευση σε έναν από τους παράγοντες έμμεσης άσκησης εξωτερικής πολιτικής μεταξύ αυτών³⁹. Τόσο σε επίπεδο εσωτερικής πολιτικής όσο και σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής υπάρχουν δύο τρόποι απόκτησης των επιθυμητών αποτελεσμάτων. Ο ένας βασίζεται στις απειλές και τον εξαναγκασμό, ενώ ο άλλος στην πειθώ και την αξιοποίηση των σχέσεων που προέκυψαν από την αλληλεξάρτηση. Η εκπαίδευση, ούσα ίσως η πιο σημαντική μορφή ήπιας δύναμης, χρησιμοποιείται στις διεθνείς σχέσεις για να επιτευχθούν οι εθνικοί στόχοι ή η επιβίωση ενός έθνους, επηρεάζοντας τόσο τους ίδιους τους πολίτες της χώρας όσο και την πολιτική ηγεσία άλλων χωρών.

Η ήπια ισχύς συνίσταται, σε πρώτο επίπεδο, στην ικανότητα άσκησης επιρροής στον τρόπο που τα άτομα σκέφτονται και πράττουν θεσπίζοντας πρότυπα συμπεριφοράς και αξίες⁴⁰. Η εκπαίδευση αποσκοπώντας στη διαίωση της κοινωνίας και λειτουργώντας στο πλαίσιο του κρατικού μηχανισμού μεταδίδει στα άτομα πέρα από γνώσεις και δεξιότητες, επίσης, στάσεις και συμπεριφορές, έτσι ώστε μεγαλώνοντας αυτά να ενταχθούν ομαλά στο κοινωνικό σύνολο και να αναλάβουν ενεργό δράση προς όφελος της κοινωνίας. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, η ήπια ισχύς αξιοποιεί τους κοινούς δεσμούς που συνδέουν δύο ή περισσότερες χώρες, όπως το κοινό πολιτισμικό υπόβαθρο, η κοινή θρησκεία και ιστορία κ.ο.κ., για να δημιουργήσει ένα πλαίσιο συνεργασίας, το οποίο θα οδηγήσει στην ισχυροποίηση του κράτους στην αρένα των διεθνών σχέσεων⁴¹. Στην περίπτωση αυτή η εκπαίδευση

³⁹ Βλ. AMIRBEK Aidarbek & YDYRYS Kanat, «Education And Soft Power: Analysis As an Instrument Of Foreign Policy», *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, Τεύχος 143, 2014, σελ. 514-515. Ανακτήθηκε στις 18 Δεκεμβρίου 2016 από το http://ac.els-cdn.com/S1877042814043560/1-s2.0-S1877042814043560-main.pdf?_tid=51c82af8-ccc7-11e6-bfcf-00000aab0f02&acdnat=1482906892_459774e9051b73214205270ead676153

⁴⁰ Βλ. COOPER Robert, «Hard Power, Soft Power and the Goals of Diplomacy», στο HELD David & KOENIG-ARCHIBUGI Mathias (Επιμ.), *American Power in the 21st Century*, 2004, σελ. 171. Ανακτήθηκε στις 28 Δεκεμβρίου 2016 από το <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/CooperarticleGoalsofdiplomacyweb.pdf>

⁴¹ Βλ. ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, «Η θέση του ισλαμικού κόσμου στη στρατηγική της ισλαμικής κυβέρνησης ΑΚΡ. Μια περίπτωση εργαλειακής χρήσης των «προνομιακών» σχέσεων», στο ΚΟΥΣΚΟΥΒΕΛΗΣ Ηλίας& ΛΙΤΣΑΣ Σπυρίδων (Επιμ.), *Το στρατηγικό Βάθος και η Τουρκία*, Αθήνα, Ποιότητα, 2013, σελ. 124.

προσφέρει ένα κοινό κώδικα επικοινωνίας που διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των χωρών, ενισχύει τους ήδη υπάρχοντες δεσμούς και παράλληλα προωθεί τα εθνικά συμφέροντα.

1.3. Ισλάμ και εκπαίδευση

Ο ρόλος του Ισλάμ ως ρυθμιστικός παράγοντας κάθε πτυχής του ανθρώπινου βίου επηρεάζει το σκοπό της εκπαίδευσης και το περιεχόμενο της γνώσης στις μουσουλμανικές χώρες. Σε όλα τα ιερά κείμενα του Ισλάμ αναγνωρίζεται η πρωταρχικής σημασίας αξία της εκπαίδευσης, καθώς λειτουργεί ως ένα μέσο το οποίο προσφέρει στο άτομο τη δυνατότητα για μελέτη και καλύτερη κατανόηση του θείου λόγου. Βασικός στόχος της εκπαίδευσης λοιπόν είναι η μετάδοση των θρησκευτικών αξιών, έτσι ώστε το άτομο να αναγνωρίσει το δημιουργό του και να ζήσει έχοντας τον ισλαμικό νόμο ως πυξίδα⁴². Λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι το Ισλάμ είναι η πηγή της ζωής, η γνώση αν και κατακτάται από τον άνθρωπο, εντούτοις στην ουσία φανερώνεται από το Θεό. Αυτό συνεπάγεται ότι κατά την ισλαμική θρησκεία η γνώση δεν μπορεί να αντίκειται στα Θεία, αλλά αντιθέτως οφείλει να λειτουργεί επικουρικά για την εκπλήρωση των θεϊκών σχεδίων⁴³.

Η εκπαιδευτική διαδικασία πραγματοποιείται σε πλήρη εναρμόνιση με το Ισλάμ. Σύμφωνα με τον Halstead, επιμέρους στόχοι της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι η προσωπική ανάπτυξη του ατόμου, η καλύτερη προσαρμογή στην κοινωνία και η μετάδοση γνώσεων⁴⁴. Αν και οι παραπάνω στόχοι απαντώνται επίσης στις δυτικές κοινωνίες, εντούτοις το στοιχείο που τους διαφοροποιεί στην περίπτωση του ισλαμικού κόσμου είναι το γεγονός ότι είναι ιδωμένοι μέσα από το πρίσμα του Ισλάμ. Σε μια κοινωνία, η οποία οργανώνεται με βάση το Θείο Νόμο, η εκπαίδευση αποσκοπεί μεταξύ άλλων στην πνευματική ανάπτυξη του ατόμου αποβλέποντας στη βαθύτερη κατανόηση των ηθικών αξιών και την αφοσίωση του ατόμου σε αυτές⁴⁵. Γίνεται αντιληπτό ότι σε αυτό το πλαίσιο δεν υπάρχουν περιθώρια για αυθόρμητη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου με βάση τις προσωπικές του κλίσεις, αλλά

⁴² Βλ. HALSTEAD Mark, «An Islamic Concept of Education», *Comparative Education*, Τεύχος 40, Αρ. 4, 2004, σελ. 520.

⁴³ Βλ. Ο.π.

⁴⁴ Βλ. HALSTEAD Mark, «Towards a unified view of Islamic Education», *Islam and Christian-Muslim Relations*, Τεύχος 6, Αρ. 1, 1995, σελ. 27-28.

⁴⁵ Βλ. Ο.π., σελ. 28.

αυτό που υπερτερεί είναι η διαιώνιση μιας θεοκρατικής κοινωνίας και οι μεταδιδόμενες γνώσεις στοχεύουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Μία από τις βασικότερες αρχές του Ισλάμ είναι η αλληλεγγύη μεταξύ της κοινότητας πιστών, πέρα και πάνω από τη φυλή. Στη διαδικασία επίτευξης της ενότητας μεταξύ των απανταχού Μουσουλμάνων η εκπαίδευση διαδραματίζει κεντρικό ρόλο ως μέσο συσπείρωσης⁴⁶. Πράγματι, η εκπαίδευση ως ένα κοινωνικό κατασκευάσμα διαπνέεται από τις αρχές όσων την διαμορφώνουν, τις οποίες στη συνέχεια ενσταλάζει στις συνειδήσεις των νέων ατόμων. Συνεπώς, στον ισλαμικό κόσμο η εκπαίδευση, αναπαράγει το σύστημα αξιών του Ισλάμ και προσδίδει στα άτομα μια κοινή ταυτότητα, γεγονός το οποίο θέτει τα θεμέλια για περαιτέρω συνεργασία μεταξύ των κρατών.

1.4. Η εκπαίδευση ως δικαίωμα

Αναπόφευκτα το εκπαιδευτικό σύστημα ρυθμίζεται από το πολιτικό σύστημα και αποτελεί το μοχλό της εκάστοτε ηγεσίας για την πραγμάτωση των εθνικών στόχων. Ωστόσο, η εκπαίδευση ως αγαθό και δικαίωμα διέπεται από πανανθρώπινες αξίες, γεγονός το οποίο συχνά έρχεται σε αντίφαση με τις επιδιώξεις της πολιτικής ηγεσίας.

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αναγνωρίζει το δικαίωμα στην εκπαίδευση με το άρθρο 29, αναφέροντας ότι:

«1. Καθένας έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται δωρεάν, τουλάχιστον στη στοιχειώδη και βασική βαθμίδα της. Η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι υποχρεωτική. Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να εξασφαλίζεται για όλους. Η πρόσβαση στην ανώτατη παιδεία πρέπει να είναι ανοικτή σε όλους, υπό ίσους όρους, ανάλογα με τις ικανότητες τους.

2. Η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιακών ελευθεριών. Πρέπει να προάγει την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία ανάμεσα σε όλα τα έθνη και σε όλες

⁴⁶Βλ. EIJAZ- AHMAD Rana & EIJAZ Abida, «Role of Education in the Consolidation of Islamic Solidarity», *International Journal of Humanities and Social Science*, Τεύχος 1, Αρ. 6, 2011, σελ 250. Ανακτήθηκε στις 8 Ιανουαρίου 2017 από το <http://www.ijhssnet.com/journals/Vol. 1 No. 6; June 2011/27.pdf>

τις φυλές και τις θρησκευτικές ομάδες, και να ευνοεί την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης.

3. Οι γονείς έχουν, κατά προτεραιότητα, το δικαίωμα να επιλέγουν το είδος της παιδείας που θα δοθεί στα παιδιά τους»⁴⁷.

Στο παραπάνω άρθρο οι νομοθέτες αναγνωρίζουν το δικαίωμα όλων στην εκπαίδευση και προσδιορίζουν τους σκοπούς της . Η εκπαίδευση συνδυάζει την ολόπλευρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας με την αρμονική συνύπαρξη όλων των λαών. Αποδεχόμενοι την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης ύπαρξης, η ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου βασίζεται στις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες του κάθε εκπαιδευόμενου μεμονωμένα. Στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας τοποθετείται ο μαθητής και οι στόχοι της διδασκαλίας προσδιορίζονται από τις κλίσεις και τις ανάγκες του μαθητή. Αναφορικά με τον δεύτερο σκοπό της εκπαίδευσης, την αρμονική συνύπαρξη όλων των λαών, οι νομοθέτες θεωρούν πως η εκπαίδευση θα πρέπει να προάγει τη διατήρηση της ειρήνης, την αποδοχή της διαφορετικότητας και την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των λαών. Σύμφωνα λοιπόν με την *Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου* όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση που θα είναι προσανατολισμένη στις ανάγκες του καθένα ξεχωριστά, θα προωθεί το σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και θα διαπνέεται από πνεύμα φιλίας και συνεργασίας μεταξύ των εθνών. Συνεπώς, όταν η εκπαίδευση είναι μονομερώς προσανατολισμένη στην εξυπηρέτηση εθνικών σκοπιμοτήτων ελλοχεύει ο κίνδυνος να τεθούν στο περιθώριο οι ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών ή να καταστρατηγηθούν οι αξίες και οι ελευθερίες που απορρέουν από τις πανανθρώπινες αξίες.

Το *Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα* αναφέρεται στο δικαίωμα στην εκπαίδευση στα άρθρα 13 και 14. Σύμφωνα με το άρθρο 13:

«Τα συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα μορφώσεως κάθε προσώπου. Συμφωνούν ότι η μόρφωση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και του αισθήματος της αξιοπρέπειάς της και να ενισχύει το σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα

⁴⁷Βλ. *Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*, του ΟΗΕ, 1948. Ανακτήθηκε στις 4 Δεκεμβρίου 2016 από το http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf

και τις θεμελιώδεις ελευθερίες. Συμφωνούν ακόμη ότι η μόρφωση πρέπει να καθιστά κάθε πρόσωπο ικανό να διαδραματίσει ένα χρήσιμο ρόλο σε μια ελεύθερη κοινωνία, να ευνοεί την κατανόηση, την ανοχή και φιλία μεταξύ όλων των εθνών και όλων των φυλετικών ομάδων, των εθνικών ή θρησκευτικών και να ενθαρρύνει την ανάπτυξη της δραστηριότητας των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης»⁴⁸.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, η εκπαίδευση πέρα από ανθρώπινο δικαίωμα αποτελεί και μέσο για τη διασφάλιση άλλων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είναι σαφώς η καλύτερη «επένδυση» για την κοινωνία και εξασφαλίζει την ένταξη των κοινωνικά και οικονομικά ασθενέστερων.

Το βασικότερο όμως όλων είναι ότι η εκπαίδευση αποβλέπει στη δημιουργία μιας κοινωνίας ενσυνείδητων πολιτών, και καλλιεργεί την κριτική σκέψη, την ανάληψη πρωτοβουλιών και την αμφισβήτηση της αυθεντίας. Όταν όμως η εκπαιδευτική στρατηγική διαμορφώνεται με βάση τους εθνικούς στόχους, τότε το ενδιαφέρον όλων όσοι συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία επικεντρώνεται περισσότερο στη συμμόρφωση των εκπαιδευόμενων παρά στη δημιουργία ελεύθερων πολιτών.

Επιπρόσθετα, το άρθρο 13§3 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, κάνει ειδική μνεία στην ελευθερία των γονέων και κηδεμόνων να αποφασίζουν για τη θρησκευτική και ηθική μόρφωση των παιδιών τους:

«3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται την ελευθερία των γονέων και, ενδεχόμενα των νόμιμων κηδεμόνων, να εκλέγουν για τα παιδιά τους ιδρύματα που δεν ανήκουν ή δεν υπάγονται στο Δημόσιο, αλλά ανταποκρίνονται στα οριζόμενα από το Κράτος ή εγκεκριμένα ελάχιστα όρια εκπαίδευσης και να εξασφαλίζουν τη θρησκευτική και ηθική μόρφωση των παιδιών τους σύμφωνα προς τις ίδιες τους πεποιθήσεις».⁴⁹

⁴⁸ Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα του ΟΗΕ, 1966. Ανακτήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2016 από το https://www.unhcr.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26231

⁴⁹Βλ. Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα του ΟΗΕ, ό.π.

Ερμηνεύοντας το σημείο αυτό συμπεραίνει κανείς ότι η διδασκαλία των διαφόρων γνωστικών αντικειμένων θα πρέπει να γίνεται με τρόπο αμερόληπτο που να σέβεται και να καλλιεργεί τις αρχές της ελευθερίας της γνώμης, της συνείδησης και της έκφρασης⁵⁰. Σύμφωνα με αυτό το άρθρο, λοιπόν, τίθενται όρια στην επιρροή που μπορεί να ασκεί το πολιτικό σύστημα στη διαμόρφωση των συνειδήσεων των μαθητών μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος.

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού ορίζει στο άρθρο 29 ότι

« 1. Η εκπαίδευση των παιδιών πρέπει να αποσκοπεί:

α. Στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και στην πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων του και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του.

β. Στην ανάπτυξη του σεβασμού για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και για τις αρχές που καθιερώνονται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

γ. Στην ανάπτυξη του σεβασμού για τους γονείς του παιδιού, την ταυτότητά του, τη γλώσσα του και τις πολιτιστικές του αξίες, καθώς και του σεβασμού του για τις εθνικές αξίες της χώρας στην οποία ζει, της χώρας από την οποία μπορεί να κατάγεται και για τους πολιτισμούς που διαφέρουν από το δικό του.

δ. Στην προετοιμασία του παιδιού για μία υπεύθυνη ζωή σε μία ελεύθερη κοινωνία μέσα σε πνεύμα κατανόησης, ειρήνης, ανοχής, ισότητας των φύλων και φιλίας ανάμεσα σε όλους του λαούς και τις εθνικιστικές, εθνικές και θρησκευτικές ομάδες και στα πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής.

ε. Στην ανάπτυξη του σεβασμού για το φυσικό περιβάλλον.

2. Καμία διάταξη του παρόντος άρθρου ή του άρθρου 28 δεν μπορεί να ερμηνευτεί με τρόπο που να θίγει την ελευθερία των φυσικών ή νομικών

⁵⁰Βλ. UNESCO & Economic and Social Council, ό.π.,σελ. 15

προσώπων για τη δημιουργία και τη διεύθυνση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, υπό τον όρο ότι θα τηρούνται οι εκφρασμένες στην παρ. 1 του παρόντος άρθρου αρχές και ότι η παρεχόμενη στα ιδρύματα αυτά εκπαίδευση θα είναι σύμφωνη με τις ελάχιστες προδιαγραφές που θα έχει ορίσει το Κράτος»⁵¹.

Παρατηρώντας προσεκτικά τα άρθρα της σύμβασης διαπιστώνει κανείς την ανάγκη υιοθέτησης μιας διδακτικής προσέγγισης, η οποία θα καλλιεργεί το σεβασμό του παιδιού για τη δική του πολιτιστική ταυτότητα και θα διδάσκει τις εθνικές αξίες χωρίς ωστόσο να υπονομεύεται η ανάπτυξη του πνεύματος σεβασμού και αλληλοκατανόησης μεταξύ των κρατών. Για το σκοπό αυτό η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του Παιδιού, που είναι υπεύθυνη για την τήρηση της παραπάνω Σύμβασης, τονίζει σε σχόλιό της ότι η εκπαίδευση θα πρέπει να απευθύνεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο αξιών που ξεπερνά τα στενά όρια μιας θρησκείας, ενός έθνους και ενός πολιτισμού⁵². Συνεπώς η παρεχόμενη γνώση δεν πρέπει να είναι μονομερώς προσανατολισμένη στην εξυπηρέτηση εθνικών στόχων, αλλά είναι δικαίωμα κάθε παιδιού η πρόσβαση σε μιας μορφής εκπαίδευση που θα ενισχύει την ικανότητα συνύπαρξης. Αυτό θα επιτευχθεί αν η διδασκαλία διαπνέεται από πανανθρώπινες αξίες, όπως η ισότητα, ο σεβασμός και η αποδοχή της διαφορετικότητας και η ελευθερία έκφρασης.

Αναφορικά με την ελευθερία έκφρασης της γνώμης, αυτή προστατεύεται επίσης από τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού με το άρθρο 13 όπου αναφέρεται χαρακτηριστικά:

«Το παιδί έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία αναζήτησης, λήψης και διάδοσης πληροφοριών και ιδεών οποιουδήποτε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, υπό μορφή προφορική, γραπτή ή τυπωμένη, ή καλλιτεχνική ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο της επιλογής του»⁵³.

⁵¹ Βλ. Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, 1992, σελ.10. Ανακτήθηκε στις 18 Νοεμβρίου 2016 από το

http://www.unhcr.org.cy/fileadmin/user_upload/Rights_of_Children.pdf

⁵² Βλ. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, General Comment No1: The aims of Education (article 29), 2001. Ανακτήθηκε στις 3 Νοεμβρίου 2016 από το [http://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/a\)GeneralCommentNo1TheAimsofEducation\(article29\)\(2001\).aspx](http://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/a)GeneralCommentNo1TheAimsofEducation(article29)(2001).aspx)

⁵³Βλ. Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ό.π., σελ. 5

Έτσι, λοιπόν, είναι δικαίωμα του παιδιού να αναζητά πληροφορίες σε διάφορες πηγές, καθώς και να εκφράζει την άποψή του. Το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να αποφεύγει την παροχή πληροφοριών με μονομερή τρόπο, και επιπρόσθετα να προωθεί τον πλουραλισμό. Παρόλ' αυτά, το *Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο* του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών σε αναφορά του για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δικαιώματα, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι όσο ουδέτερο και αν φαίνεται το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών μιας χώρας (curriculum), είναι αδύνατο να μένει ανεπηρέαστο από τις επιδιώξεις τις πολιτικής ηγεσίας⁵⁴

Συμπέρασμα

Συνοψίζοντας, πλήθος διεθνών οργανισμών μέσα από επίσημα κείμενα διακηρύττουν το δικαίωμα όλων σε μια μορφή εκπαίδευσης που στοχεύει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του κάθε εκπαιδευόμενου, τοποθετώντας τον στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας. Οι διατάξεις αυτές αποσκοπούν στη δημιουργία μιας κοινωνίας ελεύθερων πολιτών όπου όλοι οι λαοί θα συνυπάρχουν αρμονικά. Από την παραπάνω θεώρηση προκύπτει ότι η εξυπηρέτηση εθνικών σκοπιμοτήτων μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος, μολονότι μπορεί να θεωρείται απαραίτητη, ορισμένες φορές, στην πραγματικότητα, καταστρατηγεί το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Ωστόσο, το εκπαιδευτικό σύστημα αποτελεί μέρος του πολιτικού συστήματος και είναι προφανές ότι αναπόφευκτα επηρεάζεται από τις αποφάσεις που λαμβάνονται από την πολιτική ηγεσία. . Προκειμένου, λοιπόν, να αποφευχθεί η κατάχρηση του ρόλου του κράτους στη διαμόρφωση συνειδήσεων είναι ανάγκη όσοι από τη θέση που κατέχουν καθορίζουν το περιεχόμενο των Προγραμμάτων Σπουδών να είναι άτομα φωτισμένα, με ευαισθησία απέναντι στα ανθρώπινα δικαιώματα και οι αποφάσεις που λαμβάνουν να μην παραμερίζουν το μαθητή ούτε να θέτουν τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης σε κίνδυνο. Η εκπαίδευση δύναται να λειτουργήσει ως γέφυρα επικοινωνίας μεταξύ των χωρών και να προωθήσει τη συνεργασία και την ανάπτυξη διμερών σχέσεων αλλά σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να διαπνέεται από σεβασμό απέναντι στις πανανθρώπινες αξίες.

⁵⁴Βλ. United Nations Economic and Social Council, Economic, Social and Cultural Rights, 2002, σελ. 22. Ανακτήθηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2016 από το https://www.nesri.org/sites/default/files/Special_Rapporteur_Education_USA.pdf

**ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ: ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΩΣ ΤΗΝ
ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΤΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Η στρατηγικής σημασίας γεωγραφική θέση της Κύπρου συνετέλεσε ώστε το μέλλον της Μεγαλονήσου να συνδεθεί με τα σχέδια προώθησης των εθνικών συμφερόντων άλλων χωρών. Με το παρόν κεφάλαιο επιχειρείται να φωτιστούν οι παράγοντες που διαμόρφωσαν το Κυπριακό Ζήτημα, όπως αυτό υφίσταται σήμερα, δίνοντας έμφαση στο ρόλο που διαδραμάτισαν τα συμφέροντα της Μεγάλης Βρετανίας, των ΗΠΑ, της Τουρκίας και της Σοβιετικής Ένωσης στη νοτιοανατολική Μεσόγειο.

2.1.Κύπρος και Ελληνισμός

Η γεωγραφική θέση της Κύπρου, ανάμεσα σε τρεις ηπείρους και μάλιστα πολύ κοντά στα εμπορικά κέντρα της ανατολικής Μεσογείου, την κατέστησε σημείο διασταύρωσης πολιτισμών, αλλά και αντικείμενο διαμάχης. Ήδη από τα αρχαία χρόνια «φιλοξένησε» πλήθος εθνικοτήτων: Αιγύπτιους, Έλληνες, Φοίνικες, Ασσύριους, Πέρσες, Πτολεμαίους, Ρωμαίους, Βυζαντινούς, Φράγκους, Βενετούς, Οθωμανούς Τούρκους και Βρετανούς. Ωστόσο, από όλους τους παραπάνω κατακτητές μόνο οι Έλληνες και οι Οθωμανοί Τούρκοι θεωρείται ότι άσκησαν σημαντική δημογραφική επίδραση στη διαμόρφωση της κυπριακής κοινωνίας⁵⁵.

Ο εθνικός και πολιτισμικός χαρακτήρας της Κύπρου, που είναι μέρος του ευρύτερου ελληνικού χώρου, επηρεάστηκε ιδιαίτερα από τον ελληνικό πολιτισμό. Παρά τις θεωρίες που εκφράζονται από επιστήμονες διαφόρων κλάδων σχετικά με τη μορφή της εγκατάστασης των Ελλήνων στο νησί - για το εάν πρόκειται για αποικισμό ή για μετανάστευση- εντούτοις κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει την έντονη παρουσία των Ελλήνων ήδη από την ύστερη εποχή του χαλκού⁵⁶. Μια σειρά από στοιχεία συγκλίνουν προς αυτή τη θεωρία. Σύμφωνα με μυθικές διηγήσεις η ίδρυση της Κύπρου αποδίδεται σε Έλληνες ήρωες του Τρωικού Πολέμου, οι οποίοι

⁵⁵Βλ. ΙΩΣΗΦ Ιωσήφ, *Κυπριακό Πρόβλημα και Διεθνής Πολιτική: Από την Ανεξαρτησία στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα, Παπαζήση, 2000, σελ. 46-47.

⁵⁶ Βλ. LERIOU Natasha, «Constructing an Archaeological Narrative: The Hellenization of Cyprus». Ανακτήθηκε στις 3 Ιανουαρίου 2017 από το <http://web.stanford.edu/dept/archaeology/journal/newdraft/leriou/paper.pdf>

εγκαταστάθηκαν στο νησί κατά την επιστροφή τους από τον πόλεμο⁵⁷. Επίσης, η μυθολογία του κυπριακού ελληνισμού είναι συνυφασμένη με εκείνη του ελληνικού χώρου. Η Κύπρος φέρει το προσωνύμιο «Νησί της Αφροδίτης», καθώς κατά τη μυθολογία η θεά Αφροδίτη αναδύθηκε μέσα από τους αφρούς των κυμάτων στα παράλια της Κύπρου και η λατρεία της θεάς ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένη στο νησί. Η ύστερη εποχή του χαλκού αποτελεί ορόσημο για την ιστορία της νήσου. Η παρακμή του μινωικού πολιτισμού οδήγησε σε επέκταση των εμπορικών δραστηριοτήτων των Αχαιών στη ναυτιλία. Τα πλούσια κοιτάσματα της Κύπρου σε χαλκό προσέλκυσαν τους Μυκηναίους και είχαν ως αποτέλεσμα την αποίκηση του νησιού από τους Αχαιούς. Οι Μυκηναίοι εγκαταστάθηκαν ειρηνικά στην Κύπρο και συνέβαλαν στη διαμόρφωση του ελληνικού χαρακτήρα του νησιού, μεταλαμπαδεύοντας τη γλώσσα, τη θρησκεία και τις ελληνικές συνήθειες⁵⁸. Με το πέρασμα των αιώνων, στην Κύπρο κυριάρχησαν διαδοχικά Φοίνικες, Ασσύριοι, Αιγύπτιοι, Πέρσες, Μακεδόνες, Ρωμαίοι, Βυζαντινοί, Άγγλοι (υπό τον Ριχάρδο τον Λεοντόκαρδο), Φράγκοι και Ενετοί. Ανεξάρτητα όμως, από το πολιτικό καθεστώς, ανέκαθεν ο πληθυσμός της Κύπρου παρέμεινε ουσιαστικά ελληνικός⁵⁹.

2.2. Η Κύπρος και η οθωμανική κατάκτηση

Η τουρκική κατάκτηση της Κύπρου το 1571 οδήγησε στην αποίκισή της από τους Οθωμανούς Τούρκους. Έκτοτε, οι δυο βασικές εθνότητες της Κύπρου, Ελληνορθόδοξοι και Μουσουλμάνοι κατοικούν στο νησί. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία διοίκησε την Κύπρο, όπως και όλη την υπόλοιπη επικράτεια, με το σύστημα των «μιλέτ» (εθνο-θρησκευτικές κοινότητες) και σύμφωνα με τις παραδόσεις του Ισλάμ. Λαμβάνοντας υπόψη ότι επρόκειτο για μια αχανή αυτοκρατορία, ένα μωσαϊκό εθνών και θρησκειών, η διοίκηση δεν γινόταν με εθνικά κριτήρια αλλά με θρησκευτικά. Στόχος ήταν αφενός μεν, η επέκταση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αφετέρου δε, η άνοδος και η ακμή του Ισλάμ. Όσοι, λοιπόν ήταν μουσουλμάνοι ανήκαν στο «Millet-i Hâkime», δηλαδή την κυρίαρχη θρησκευτική ομάδα, ενώ όλοι οι μη μουσουλμάνοι ανήκαν στο «Millet-i

⁵⁷ Βλ. LERIOU, *ό.π.*

⁵⁸ Βλ. *Ο.π.*

⁵⁹ Βλ. MALLINSON William, *Κύπρος: Μια Ιστορική Προοπτική, Ανάμεσα στο NATO και την Ευρώπη: Πόλεμος ή Ειρήνη*, Αθήνα, Παπαζήση, 2005, σελ. 63-64.

Mahkume»⁶⁰. Στο πλαίσιο αυτό ο θρησκευτικός διαχωρισμός ήταν σημαντικότερος της εθνικής καταγωγής. Αν και αναγνωριζόταν η θρησκευτική αυτονομία των κοινοτήτων και το δικαίωμα άσκησης των θρησκευτικών τους καθηκόντων, οι Ελληνορθόδοξοι, ως μέρος του *Rum millet*, δηλαδή της «Κοινότητας των Ρωμιών», υφίσταντο ανισότητες στη φορολογία, την πρόσβασή τους στη διοίκηση και την άσκηση των βασικών τους δικαιωμάτων σε σύγκριση με τους μουσουλμάνους.

Ο έντονος θεοκρατικός χαρακτήρας της διοίκησης και οι ανισότητες μεταξύ μουσουλμάνων και μη μουσουλμάνων αποτελούσαν την κύρια πηγή δυσαρέσκειας και ανησυχίας μεταξύ των υπηκόων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ενώ παράλληλα πρόσφεραν το κατάλληλο έδαφος στις Μεγάλες Δυνάμεις για να παρεμβαίνουν υπέρ των χριστιανικών κοινοτήτων. Ο 18^{ος} αιώνας σηματοδεύτηκε από στρατιωτικές και διπλωματικές ήττες για την Οθωμανική Αυτοκρατορία, γεγονός που έκανε αισθητή την ανάγκη μεταρρυθμίσεων. Ειδικά, όμως, μετά την υποχώρηση της Αυτοκρατορίας από τα Βαλκάνια, λόγω της ελληνικής επανάστασης στο πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα, σε συνδυασμό με τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε στη Β. Αφρική, όπως στην Αίγυπτο με τον Μεχμέτ Αλή, έγινε πλέον σαφής στην Υψηλή Πύλη η ανάγκη λήψης μέτρων για τη βελτίωση της διοίκησης και τον περιορισμό των αποσχιστικών τάσεων μεταξύ των χριστιανικών κοινοτήτων⁶¹. Την περίοδο αυτή, λοιπόν, ξεκινά μια σειρά διοικητικών μεταρρυθμιστικών προσπαθειών (Tanzimat), με σκοπό να δημιουργηθεί μια ισχυρή και σύγχρονη μορφή διακυβέρνησης που θα εξασφάλιζε την παλιά οικονομική και στρατιωτική ισχύ. Με διάταγμα-*ferman* του Σουλτάνου Αμπντουλμετζίτ Α΄ στο Γκιουλχανέ της Κωνσταντινούπολης (Gülhane Hatt-ı Şerif-i), τον Νοέμβριου του 1839, η Οθωμανική Κυβέρνηση υποσχέθηκε μεταξύ άλλων μεταρρυθμίσεις για:

- Την παροχή εγγυήσεων για τη ζωή, την τιμή και την περιουσία όλων.
- Τη δημιουργία ενός καθολικού φορολογικού συστήματος που θα αντικαθιστούσε το παλιό.
- Τη δημιουργία ενός υποχρεωτικού συστήματος στράτευσης.

⁶⁰ Βλ. KIZILYUREK Niyazi, *Οι Τουρκοκύπριοι, η Τουρκία και το Κυπριακό*, Αθήνα, Παπαζήση, 2009, σελ. 22, 63-64.

⁶¹ Βλ. ΚΕΧΡΙΩΤΗΣ Ευάγγελος, «Μεταρρυθμίσεις στην Οθωμανική Αυτοκρατορία», Κωνσταντινούπολη, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, 2008. Ανακτήθηκε στις 15 Ιανουαρίου 2017 από το <http://constantinople.ehw.gr/forms/fLemmaBodyExtended.aspx?lemmaID=11702>

- Τη διασφάλιση της ισότητας όλων ενώπιον του νόμου, ανεξαρτήτως θρησκείας⁶².

Με τον τρόπο αυτό οι μεταρρυθμιστές ήλπιζαν ότι θα πετύχαιναν να περιορίσουν την ανάπτυξη του εθνικισμού και των αποσχιστικών τάσεων των χριστιανικών κοινοτήτων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

2.3. Η βρετανική κτήση

Οι διακρίσεις σε βάρος των Χριστιανών έμελλε, όμως, να αποτελούν μόνιμη πρόφαση για την επέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων στις εσωτερικές υποθέσεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η Ρωσία σε μια προσπάθεια διεξόδου στη Μεσόγειο χρησιμοποιούσε ως όχημα τους χριστιανικούς πληθυσμούς της Βαλκανικής χερσονήσου στηρίζοντας τις επιδιώξεις τους για παραχώρηση αυτονομίας με μια πολιτική «πανσλαβικής αλληλεγγύης». Στην προσπάθειά της αυτή, η Ρωσία βρήκε σύμμαχο την Αυστροουγγαρία, η οποία συμφώνησε να συνεργαστούν οι δυο χώρες με αντάλλαγμα να τεθεί η Βοσνία υπό τον έλεγχο της Βιέννης⁶³. Τα αυξανόμενα εθνικιστικά ρεύματα στα Βαλκάνια σε συνδυασμό με τις επιδιώξεις της Ρωσίας για έλεγχο της περιοχής των Βαλκανίων είχαν ως συνέπεια την κήρυξη του πολέμου μεταξύ της Ρωσίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το 1877.

Εν τω μεταξύ, η Μεγάλη Βρετανία αντιμετώπισε με καχυποψία τη στήριξη της Ρωσίας προς τους χριστιανικούς λαούς της Βαλκανικής Χερσονήσου και υποστήριξε τη συνέχιση του καθεστώτος του «μεγάλου ασθενούς» για να περιορίσει τις επεκτατικές τάσεις της Ρωσίας στα Βαλκάνια. Ωστόσο, η ισορροπία μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων είχε ανατραπεί, κυρίως λόγω της απώλειας της στήριξης της Γαλλίας μετά την ήττα που υπέστη η τελευταία από την Πρωσία⁶⁴. Η ήττα των Οθωμανών στο Ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1877-1878, επιβεβαίωσε τη φθίνουσα πορεία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και ενίσχυσε το Ανατολικό Ζήτημα. Στο Συνέδριο του Βερολίνου που ακολούθησε, η Οθωμανική Αυτοκρατορία σημείωσε σημαντικές εδαφικές απώλειες. Στο πλαίσιο αυτό η Κύπρος παραχωρήθηκε στην Μεγάλη Βρετανία με αντάλλαγμα την προστασία των οθωμανικών κτήσεων από τις επεκτατικές τάσεις της Ρωσίας στη Μεσόγειο.

⁶² Βλ. ZURCHER Eric, *Turkey a Modern History*, Λονδίνο, I.B Tauris, 2004, σελ. 50-51.

⁶³ Βλ. ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, «Ο Ρωσοτουρκικός Πόλεμος του 1877-78: Το εσωτερικό και το διεθνές περιβάλλον», εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ της Κυριακής, 6 Δεκεμβρίου 2015, σελ. 27- 28.

⁶⁴ Βλ. Ο.π.

Η Μεγάλη Βρετανία διοίκησε την Κύπρο για περισσότερες από 8 δεκαετίες. Παρότι η βρετανική διοίκηση δεν μπορεί να συγκριθεί με εκείνη υπό τη βάρβαρη οθωμανική εξουσία, εντούτοις δεν έπαψε να είναι κατά κόρον ωφελμιστική. Μετά την κατάληψη της Αιγύπτου από τις ανταγωνιστικές δυνάμεις της Γαλλίας (1798), ο έλεγχος της Κύπρου, το 1878, και της διώρυγας του Σουέζ, το 1882, αποτέλεσε μεγάλη επιτυχία για τη Βρετανία. Έτσι, η Βρετανία απέκτησε άλλη μια βάση στρατηγικής σημασίας στη Μεσόγειο (μετά το Γιβραλτάρ και τη Μάλτα). Μάλιστα, μετά και την κατάληψη της διώρυγας του Σουέζ επετεύχθη η απευθείας σύνδεση της ανατολικής Ασίας με τη Δύση, γεγονός με τεράστια εμπορική σημασία⁶⁵. Με το ξέσπασμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και τη συμμετοχή της Τουρκίας στο πλευρό της Γερμανίας, η Βρετανία προσάρτησε πλήρως την Κύπρο. Μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάννης, το 1923, όπου η Τουρκία παραιτήθηκε ρητώς από το νησί, η Κύπρος ανακηρύχθηκε αποικία του Στέμματος⁶⁶.

Οι Ελληνορθόδοξοι της Κύπρου δεν έπαψαν ποτέ να επιζητούν την ένωσή τους με την Ελλάδα με την οποία τους συνδέει κοινή γλώσσα, θρησκεία και πολιτισμός. Χαρακτηριστικά, αναφέρεται ότι με την άφιξη του πρώτου Βρετανού Κυβερνήτη στην Κύπρο, Sir Garnet Wolseley, η ηγεσία της Αυτοκέφαλης Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας της Κύπρου⁶⁷ δήλωσε:

«Αποδεχόμαστε την αλλαγή Κυβέρνησης επειδή πιστεύουμε ότι η Μεγάλη Βρετανία θα βοηθήσει την Κύπρο, όπως έκανε και με τα νησιά του Ιονίου, για να ενωθεί με τη Μητέρα- Ελλάδα, με την οποία είναι φυσικά συνδεδεμένη»⁶⁸.

Η βρετανική διοίκηση άσκησε πολιτική «διαίρει και βασίλευε» καλλιεργώντας τον ανταγωνισμό μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Πιο συγκεκριμένα, όχι μόνο δεν απέδωσαν στους Ελληνοκύπριους το δικαίωμα να εκπροσωπούνται από περισσότερα μέλη στο Νομοθετικό Συμβούλιο, βάση πλειοψηφίας, αλλά διαμόρφωσαν τη σύσταση του

⁶⁵ Βλ. ΣΑΚΚΑΣ Γιάννης, *Η Ελλάδα, το Κυπριακό και ο Αραβικός Κόσμος*, Αθήνα, Πατάκη, 2012, σελ.33

⁶⁶ Βλ. MALLINSON, *ό.π.*, σελ. 67-68.

⁶⁷ Η Εκκλησία της Κύπρου είναι μια από τις αρχαιότερες αυτοκέφαλες εκκλησίες. Το Αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Κύπρου επιβεβαιώθηκε από τον 8^ο κανόνα της Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου το 431 μ.Χ. Κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας, η Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου εμμέσως έχασε την ανεξαρτησία της. Οι Οθωμανοί, που διαδέχτηκαν τους Φράγκους στοχεύοντας στην εξάλειψη των υπολειμμάτων της Φραγκοκρατίας, αποκατέστησαν πλήρως όλα τα προνόμια της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κύπρου, αναγνωρίζοντας μάλιστα τον εκάστοτε αρχιεπίσκοπο ως εθνικό αρχηγό των Ελληνορθόδοξων. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <http://churchofcyprus.org.cy/>

⁶⁸ Βλ. ΙΩΣΗΦ, *ό.π.*, σελ.87

Συμβουλίου, έτσι ώστε το σύνολο των βρετανικών και μουσουλμανικών εδρών να ισούται με τον αριθμό των εδρών των Ελληνοκυπρίων⁶⁹. Έχτισαν, λοιπόν, μια βρετανο-μουσουλμανική συνεργασία, η οποία αντιστεκόταν στο πάγιο αίτημα των Ελληνοκυπρίων για ένωση με την Ελλάδα. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να ξεκινήσει ένοπλος εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας.

2.4. Η ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας

Η «λύση» στο ζήτημα δόθηκε -τουλάχιστον φαινομενικά- μέσω των συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου το 1959, οι οποίες οδήγησαν το 1960 στην ίδρυση ενός κράτους, της «Κυπριακής Δημοκρατίας», αποτελούμενου από δύο κοινότητες, τους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους. Οι Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου οδήγησαν στην υπογραφή τριών Συνθηκών, οι οποίες έθεσαν τα θεμέλια του νεοσύστατου κράτους, το οποίο έφερε όμως εξαρχής πληθώρα στρεβλώσεων. Πιο συγκεκριμένα, η Συνθήκη Ίδρυσης προέβλεπε την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας και αναγνώριζε την ανεξαρτησία της. Ωστόσο, στόχευε να διαφυλάξει και τα βρετανικά στρατηγικά συμφέροντα με τη μορφή εγκατάστασης δύο βρετανικών στρατιωτικών βάσεων στο νησί. Επιπρόσθετα, η Συνθήκη Συμμαχίας αν και προέβλεπε την υπεράσπιση της Κύπρου από κοινού από την Ελλάδα και την Τουρκία, εντούτοις νομιμοποίησε τη στάθμευση ελληνικών αλλά και τουρκικών στρατευμάτων στην Κύπρο. Ακόμη, η Συνθήκη Εγγυήσεως αν και όριζε την υποχρέωση της Κύπρου να διατηρεί την ανεξαρτησία της και την ασφάλειά της, αποτρέποντας κάθε ενέργεια ένωσης ή διχοτόμησης, παράλληλα όριζε τη Βρετανία, την Ελλάδα και την Τουρκία ως εγγυήτριες δυνάμεις. Οι τρεις αυτές χώρες καλούνταν να συνεργάζονται για την τήρηση των εγγυήσεων, αλλά είχαν το δικαίωμα να παρεμβαίνουν λαμβάνοντας μέτρα ακόμη και μονομερώς (άρθρο 4, παρ. β') όποτε η συνεργασία δεν ήταν εφικτή⁷⁰. Οι παραπάνω συνθήκες αν και διακήρυσσαν την ανεξαρτησία της Κυπριακής Δημοκρατίας, εντούτοις, στην πράξη την περιόριζαν θέτοντας επιπρόσθετα ζητήματα κυριαρχίας, ασφάλειας και εδαφικής ακεραιότητας. Επετράπη σε ξένες δυνάμεις, να εγκαταστήσουν τα στρατεύματά τους στην Κύπρο

⁶⁹ Βλ. KIZILYUREK, *ό.π.*, σελ. 64-65.

⁷⁰ Βλ. SALEM Norma, «The Constitution of 1960 and its Failure» στο SALEM Norma (Επιμ.) *Cyprus: A regional Conflict and its Resolution*, Νέα Υόρκη, St. Martin's Press, 1992, σελ.118.

και δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις, έτσι ώστε να παρεμβαίνουν στις εσωτερικές υποθέσεις της Κύπρου.

Τα προβλήματα διογκώθηκαν λίγους μήνες αργότερα με την ψήφιση του Συντάγματος. Το Σύνταγμα βασίστηκε στον δικοινοτισμό, αναγνωρίζοντας δύο ξεχωριστές εθνοτικές ομάδες και όριζε τη νομή της εξουσίας μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Συγκεκριμένα όριζε Ελληνοκύπριο Πρόεδρο και Τουρκοκύπριο Αντιπρόεδρο και Υπουργικό Συμβούλιο αποτελούμενο από επτά Ελληνοκύπριους και τρεις Τουρκοκύπριους υπουργούς. Οι αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου λαμβάνονταν με απόλυτη πλειοψηφία, αλλά ο Ελληνοκύπριος Πρόεδρος και ο Τουρκοκύπριος Αντιπρόεδρος είχαν το δικαίωμα αρνησικυρίας⁷¹. Το νεοσύστατο κράτος δεν διασφάλιζε πλήρως τα δικαιώματα της εθνικής πλειοψηφίας έναντι της μειονότητας. Υπολογίζεται, ότι την εποχή της ίδρυσης της Κυπριακής Δημοκρατίας οι Τουρκοκύπριοι αποτελούσαν μόλις το 18% του συνολικού πληθυσμού⁷². Ωστόσο, οι Τουρκοκύπριοι αν και μειοψηφία είχαν αυξημένη συμμετοχή στο Υπουργικό Συμβούλιο και σε συνδυασμό με το δικαίωμα αρνησικυρίας, έκαναν το νεοσύστατο κράτος εξαιρετικά δυσλειτουργικό.

2.5. Η πορεία προς τη «διχοτόμηση»: Οι απόπειρες εισβολής, ο ρόλος των Μ. Δυνάμεων και οι διεθνείς οργανισμοί

Ήδη από τους πρώτους μήνες της σύστασης του κράτους η διακυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας βρέθηκε σε αδιέξοδο. Μέσα σε κλίμα έντασης και πόλωσης, το 1963, ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, αρχιεπίσκοπος Μακάριος, εισηγήθηκε την αναθεώρηση 13 σημείων του Συντάγματος με σκοπό να διευκολυνθεί η ομαλή λειτουργία του κράτους, να απομακρυνθούν ορισμένα αίτια διακοινοτικών προστριβών και να προωθηθεί η συνεργασία μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Η πρόταση του αρχιεπισκόπου Μακαρίου στόχευε στη δημιουργία ενός ενιαίου κράτους που θα βασιζόταν στην αρχή της πλειοψηφίας⁷³. Τα βασικότερα σημεία της πρότασης του αρχιεπισκόπου Μακαρίου ήταν τα εξής:

⁷¹ Βλ. ΙΩΣΗΦ, *ό.π.*, σελ. 61-62.

⁷² Βλ. MALLINSON William, *Κύπρος: Ιστορική Επισκόπηση*, Κύπρος, Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών 2008, σελ. 24. Ανακτήθηκε στις 18 Ιανουαρίου 2017 από το [http://www.mfa.gov.cy/mfa/Embassies/Embassy_Warsaw.nsf/All/C29A8A25E7BB031EC1257AE700423707/\\$file/Cyprus,%20A%20Historical%20Overview%20gr%20\(2011\).pdf](http://www.mfa.gov.cy/mfa/Embassies/Embassy_Warsaw.nsf/All/C29A8A25E7BB031EC1257AE700423707/$file/Cyprus,%20A%20Historical%20Overview%20gr%20(2011).pdf)

⁷³ Βλ. ΙΩΣΗΦ, *ό.π.*, σελ. 73-74.

- Κατάργηση του δικαιώματος αρνησικυρίας του προέδρου και αντιπροέδρου της Δημοκρατίας
- Ο Ελληνοκύπριος πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων και ο Τουρκοκύπριος αντιπρόεδρος να εκλέγονται από το σύνολο του σώματος
- Κατάργηση των νομικών διατάξεων που αφορούν χωριστές πλειοψηφίες για την ψήφιση ορισμένων νόμων
- Δημιουργία ενιαίων δήμων
- Ενοποίηση της απονομής δικαιοσύνης
- Κατάργηση της κατανομής στα σώματα ασφαλείας
- Το ποσοστό της συμμετοχής των Ελλήνων και Τουρκοκυπρίων στις δημόσιες υπηρεσίες να τροποποιηθεί σε αναλογία με το ποσοστό του πληθυσμού τους⁷⁴

Η Άγκυρα αντιδρώντας άμεσα, υποστήριξε ότι η συγκεκριμένη πρόταση αποσκοπούσε στη διάλυση της Δημοκρατίας και την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα⁷⁵. Αξίζει, ωστόσο, να αναφερθεί ότι κανένα από τα παραπάνω σημεία δεν έθιγε τα θεμελιώδη άρθρα του Συντάγματος που απέρρεαν από τις Συμφωνίες Λονδίνου-Ζυρίχης, περί ανεξαρτησίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά αφορούσαν εσωτερικές υποθέσεις διοίκησης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Παρόλ' αυτά, οι προταθείσες τροποποιήσεις του αρχιεπισκόπου Μακαρίου χρησιμοποιήθηκαν ως πρόσχημα από την Τουρκία, για να επιβεβαιώσει την επιρροή της στην Κύπρο και να προωθήσει τα στρατηγικά της συμφέροντα.

Την απόρριψη των προτάσεων του αρχιεπισκόπου Μακαρίου, διαδέχθηκαν περιστατικά έντονης βίας μεταξύ των δύο κοινοτήτων που οδήγησαν σε κατάρρευση των Συμφωνιών Ζυρίχης και Λονδίνου. Αρχικά οι Τουρκοκύπριοι και στη συνέχεια οι Ελληνοκύπριοι απευθύνθηκαν στην Τουρκία και την Ελλάδα αντίστοιχα για στρατιωτική βοήθεια. Τον Ιούνιο του 1964 η Τουρκία είχε ξεκινήσει τις προετοιμασίες για απόβαση στην Κύπρο και ο κίνδυνος γενικότερης σύγκρουσης ήταν πλέον ορατός⁷⁶. Σωτήρια για την αποφυγή της στρατιωτικής σύρραξης ήταν η παρέμβαση του Αμερικανού Προέδρου, Λίντον Τζόνσον, το 1964. Ο Πρόεδρος

⁷⁴Βλ. ADAMS Thomas, «The First Republic of Cyprus», *Western Political Quarterly*, Τεύχος 19, Αριθμός 3, 1966, σελ.486- 487.

⁷⁵Βλ. ΙΩΣΗΦ, *ό.π.*,σελ. 74.

⁷⁶Βλ. ΙΩΣΗΦ, *ό.π.*,σελ. 188.

Τζόνσον απηύθυνε έκκληση στην Τουρκία για αποφυγή ενός πολέμου μεταξύ κρατών- μελών του NATO. Για το σκοπό αυτό μάλιστα κάλεσε τους πρωθυπουργούς της Ελλάδας και της Τουρκίας σε διαπραγματεύσεις τον Ιούνιο του 1964⁷⁷.

Πράγματι η έκκληση του προέδρου Τζόνσον εσωκλείει όλη τη στρατηγική της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ στο Κυπριακό. Ανέκαθεν, στόχος των ΗΠΑ ήταν η ισχυροποίηση του NATO στη νοτιοανατολική Μεσόγειο και η αποτροπή περαιτέρω διείσδυσης της Σοβιετικής Ένωσης στη Μέση Ανατολή⁷⁸. Η έκρηξη της διακοινοτικής βίας το Νοέμβριο του 1963 είχε ως συνέπεια τη διεθνοποίηση του Κυπριακού Ζητήματος, γεγονός το οποίο επηρέαζε αμφοτέρους τους δύο άξονες της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.

Η Ελλάδα και η Τουρκία, αν και σύμμαχοι στο NATO, ενεπλάκησαν άμεσα στην κρίση που δημιουργήθηκε. Η ένταση που προκλήθηκε στις ελληνοτουρκικές σχέσεις υπονόμει τη συνοχή της νοτιοανατολικής πτέρυγας του NATO, διότι περιόριζε τη συνεργασία μεταξύ των δύο κρατών-μελών. Επιπρόσθετα, δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την ανάμειξη της Σοβιετικής Ένωσης στη νοτιοανατολική Μεσόγειο. Οι ΗΠΑ ενθάρρυναν τις απαιτήσεις της Τουρκίας διότι αναγνώριζαν το πλεονέκτημα της δεύτερης έναντι της Ελλάδας λόγω του στρατηγικού της χώρου⁷⁹. Πιο συγκεκριμένα, το ενιαίο κράτος που οραματιζόταν ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος περιόριζε την επιρροή της Τουρκίας στην Κύπρο. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Νταβούτογλου: «*Ακόμη κι αν δεν υπήρχε ούτε ένας μουσουλμάνος Τούρκος εκεί, η Τουρκία όφειλε να διατηρεί ένα Κυπριακό ζήτημα*»⁸⁰. Πέραν του ότι η Κύπρος, λόγω της γειτνίασής της με την Ασία, θεωρείται από την Τουρκία ότι βρίσκεται στην καρδιά του ζωτικού της χώρου, επιπρόσθετα έχει ιδιαίτερη σημασία από γεωστρατηγικής άποψης. Η Κύπρος, εβρισκόμενη ανάμεσα στην Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική δύναται να λειτουργήσει ως μια σταθερή βάση για τον έλεγχο της Μέσης Ανατολής και τη διατήρηση των ισορροπιών στα

⁷⁷ Βλ. ΙΩΣΗΦ, *ό.π.*, σελ. 145, 188-189.

⁷⁸ Βλ. ΣΑΚΚΑΣ Γιάννης, *ό.π.*, σελ. 147-148 και MALLINSON William, *Κύπρος: Μια Ιστορική Προοπτική, Ανάμεσα στο NATO και την Ευρώπη: Πόλεμος ή Ειρήνη*, Αθήνα, Παπαζήση, 2005, σελ. 129-131.

⁷⁹ Βλ. ΚΟΥΦΟΥΔΑΚΗΣ Βαγγέλης, «Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική και το Κυπριακό Πρόβλημα 1960-1991» στο ΓΙΑΛΟΥΡΙΔΗΣ Χριστόδουλος και ΤΣΑΚΩΝΑΣ Παναγιώτης (Επιμ.), *Ελλάδα και Τουρκία: Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου*, Αθήνα, Σιδέρης, 2002, σελ. 448.

⁸⁰ Βλ. ΝΤΑΒΟΥΤΟΓΛΟΥ Αχμέτ, *Το Στρατηγικό Βάθος*, Αθήνα, Ποιότητα, 2010, σελ. 279.

Βαλκάνια και τη Β. Αφρική⁸¹. Η Τουρκία επιδιώκοντας να ισχυροποιήσει τη θέση της στη διεθνή αρένα, επωφελούνταν από το δικοινοτικό καθεστώς στην Κύπρο, καθώς αυτό της προσέφερε μεγαλύτερα περιθώρια επιρροής. Ωστόσο, η αναταραχή που προκλήθηκε τόσο στο εσωτερικό της Κύπρου, όσο και στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, έδωσε τη δυνατότητα στη Σοβιετική Ένωση να επέμβει. Η Σοβιετική Ένωση, από την άλλη, επιδιώκοντας την έξοδο στη Μεσόγειο και τον έλεγχο των πετρελαίων της Μ. Ανατολής, υποστήριξε τα σχέδια του αρχιεπισκόπου Μακαρίου, για να αποδυναμώσει το ΝΑΤΟ στη ΝΑ Μεσόγειο⁸². Στο πλαίσιο αυτό, οι ΗΠΑ επενέβησαν, μέσω της επιστολής του Προέδρου Τζόνσον προς τον πρωθυπουργό της Τουρκίας, İ. İnönü, προειδοποιώντας ότι κάτι τέτοιο θα προκαλούσε την επέμβαση της Σοβιετικής Ένωσης⁸³. Η απόβαση των τουρκικών στρατευμάτων στην Κύπρο απετράπη. Ωστόσο, αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι η κίνηση αυτή των ΗΠΑ δεν σημαίνει κατ' ανάγκην και διάσταση απόψεων της Ουάσιγκτον με την Άγκυρα, αλλά μάλλον μεθόδευση των αμερικανό-τουρκικών κοινών συμφερόντων.

Η συγκεκριμένη πρακτική της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής αποδεικνύεται τόσο από την υποστήριξη -ή μη- υποστήριξη- των ΗΠΑ προς τον ΟΗΕ όσο και από τη στάση που διατήρησαν -μετά τη δεύτερη μεγάλη κρίση του 1967. Τον Ιανουάριο του 1964, εν μέσω ακραίων περιστατικών βίας, οι ΗΠΑ υποστήριξαν την επίλυση του Κυπριακού στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ. Ήταν πλέον προφανές ότι η εμπλοκή της Ελλάδας και της Τουρκίας στις συγκρούσεις, εκτός του ότι είχε προκαλέσει ενδο-συμμαχικό πρόβλημα, είχε επιπρόσθετα καταστήσει το Κυπριακό διεθνές πρόβλημα. Ο κίνδυνος του ρωσικού επεκτατισμού ήταν ακόμη μεγαλύτερος. Περισσότερο απ' όλα, όμως, το ειρηνευτικό σχέδιο του ΝΑΤΟ αποσκοπούσε στην εξάλειψη του ελληνικού και τουρκικού ρόλου και στον πλήρη έλεγχο του νησιού από το ΝΑΤΟ. Το υπερβολικά μεγάλο μέγεθος της ειρηνευτικής δύναμης σε σύγκριση με την έκταση του νησιού και η απουσία πρόνοιας για λογοδοσία των νατοϊκών δυνάμεων στις κυπριακές αρχές ότι η ειρηνευτική αποστολή ισοδυναμούσε με κατοχή της Κύπρου από το ΝΑΤΟ⁸⁴.

Ο πρόεδρος Μακάριος απέρριψε το ειρηνευτικό σχέδιο έχοντας την υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης, η οποία αντιτάχθηκε στην προοπτική του να

⁸¹ Βλ. *Ο.π.*, σελ. 275.

⁸² Βλ. *ΙΩΣΗΦ*, *ό.π.*, σελ. 135.

⁸³ Βλ. *ΣΑΚΚΑΣ*, *ό.π.*, σελ. 149.

⁸⁴ Βλ. *ΙΩΣΗΦ*, *ό.π.*, σελ. 185-186.

τεθεί η Κύπρος υπό τον έλεγχο του NATO και υποστήριξε ότι θα έπρεπε να μείνει ουδέτερο κράτος⁸⁵. Η στάση αυτή της Σοβιετικής Ένωσης αντανάκλασε την προσπάθειά της να κάμψει την ισχύ της νατοϊκής συμμαχίας, να συντηρήσει το κλίμα εχθρότητας που προϋπήρχε στην Κύπρο και να διεισδύσει στη Μεσόγειο. Προηγουμένως, ο Πρόεδρος Μακάριος είχε καταφύγει στα Ηνωμένα Έθνη ζητώντας βοήθεια. Με την απόρριψη του σχεδίου του NATO, έγινε πλέον σε όλους σαφές ότι η διαμάχη θα λυνόταν εντός του πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών. Πράγματι, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ με το ψήφισμα 186 *«αναγνώρισε την κυβέρνηση του Μακαρίου ως τη νόμιμη πολιτική εξουσία στην Κύπρο και καταδίκασε την απειλή ή τη χρήση βίας εναντίον της εδαφικής ακεραιότητας και της πολιτικής ανεξαρτησίας εναντίον οποιουδήποτε κράτους»*⁸⁶. Οι ΗΠΑ διαβλέποντας ότι δεν υπήρχαν άλλες εναλλακτικές λύσεις στήριξαν το ψήφισμα 186 της 4^{ης} Μαρτίου 1964 του Συμβουλίου Ασφαλείας και έθεσαν τις βάσεις για τη μεσολαβητική προσπάθεια του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, διαφορετικά ο κίνδυνος εκτροχιασμού και η μετάβαση σε συγκρουσιακές καταστάσεις ήταν πολύ μεγάλος. Όταν όμως οι εκθέσεις και τα πορίσματα του ΟΗΕ έθιγαν τα συμφέροντα της Τουρκίας στην Κύπρο, συνεπώς και τους στόχους της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, οι ΗΠΑ αντιτάχθηκαν σε αυτά και τα υπονόμισαν⁸⁷.

Παρατηρώντας, όμως, τον τρόπο που διαμορφωνόταν το τοπίο στις διεθνείς σχέσεις μετά την κρίση του 1967, γίνεται αντιληπτή η αλλαγή στη στάση των ΗΠΑ στο Κυπριακό. Η δικτατορία των Συνταγματαρχών στην Ελλάδα ήταν πρόθυμη να συνεργαστεί με τις ΗΠΑ στην εφαρμογή ενός νατοϊκού σχεδίου σε μια προσπάθεια δίωξης των κομμουνιστών στην Ελλάδα, αλλά και την Κύπρο⁸⁸. Παράλληλα, η επιστολή Τζόνσον για την αποτροπή της τουρκικής απόβασης το 1964, είχε κάνει την Τουρκία να συνειδητοποιήσει ότι η αμερικανική βοήθεια δεν ήταν πανάκεια και προφανώς η εξωτερική της πολιτική έπρεπε να προσανατολιστεί και αλλού πέραν της Δύσης, γεγονός το οποίο οδήγησε στην αποκατάσταση των τουρκο-σοβιετικών σχέσεων μετά το 1965⁸⁹. Με το σοβιετικό παράγοντα αποδυναμωμένο και την

⁸⁵ Βλ. MALLINSON, 2005, *ό.π.*, σελ. 128-129.

⁸⁶ Βλ. ΣΑΚΚΑΣ, *ό.π.*, σελ. 148.

⁸⁷ Βλ. ΚΟΥΦΟΥΔΑΚΗΣ, *ό.π.*, σελ. 449-450.

⁸⁸ Βλ. ΙΩΣΗΦ, *ό.π.*, σελ. 158-159.

⁸⁹ Βλ. ΙΩΣΗΦ, *ό.π.*, σελ. 158, 164-165, 191 και ΣΑΚΚΑΣ Βαγγέλης, *ό.π.*, σελ. 149.

Ελλάδα στο πλευρό τους, οι ΗΠΑ έστειλαν αυστηρές προειδοποιήσεις στην Κύπρο ότι δεν επρόκειτο να επέμβουν ξανά για να σταματήσουν μια νέα εισβολή⁹⁰.

2.6. Η εισβολή του 1974 και η ίδρυση του πειρατικού κράτους

Η γενικότερα άστατη πολιτική κατάσταση της Κύπρου σε συνδυασμό με τη δικτατορία των συνταγματαρχών στην Ελλάδα οδήγησε τον Ιούλιο του 1974 σε πραξικόπημα της Χούντας κατά του Κύπριου Προέδρου Μακαρίου. Η Τουρκία προφασιζόμενη επικίνδυνη πολιτική κατάσταση και αδυναμία συνεργασίας με την Ελλάδα, αποφάσισε να δράσει μονομερώς. Κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο του 1974, τα τουρκικά στρατεύματα εισέβαλαν σε δύο φάσεις (Ατίλλα Ι και Ατίλλα ΙΙ) στη βόρεια Κύπρο, κατέλαβαν με τη βία το 37% της νήσου κι εκτόπισαν 180.000 Ελληνοκύπριους από τα σπίτια τους⁹¹.

Η δεύτερη φάση (Ατίλλα ΙΙ) της εισβολής των τουρκικών στρατευμάτων, τον Αύγουστο του 1974, αποδεικνύει ότι η διαίρεση και η κατάληψη μέρους της Κύπρου από την Τουρκία αποτελούσε ουσιαστικά μέρος ενός μεγαλύτερου, μακρόπνοου σχεδίου της Άγκυρας για τον έλεγχο ολόκληρου του νησιού. Η απόπειρα καθαίρεσης του εκλεγμένου Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, αρχιεπισκόπου Μακαρίου, από τη Δικτατορία των Συνταγματαρχών και η διακήρυξη της ένωσης με την Ελλάδα ήταν μόνο η αφορμή για να προφασιστεί η Τουρκία πολιτική κατάσταση που έθετε σε κίνδυνο την ακεραιότητα της τουρκικής μειονότητας και επιχειρήσει να εισβάλει στην βόρεια Κύπρο⁹². Τη χρονική στιγμή που ξεκίνησε η δεύτερη φάση της εισβολής είχε αποκατασταθεί το δημοκρατικό πολίτευμα υπό την ηγεσία του Γλαύκου Κληρίδη και είχαν ξεκινήσει οι διαπραγματεύσεις για την τύχη του νησιού στην Ελβετία⁹³.

Το 1983 η Τουρκία ανακήρυξε τα κατεχόμενα εδάφη σε «ανεξάρτητο κράτος», γεγονός το οποίο βέβαια ο ΟΗΕ καταδίκασε. Συγκεκριμένα το Συμβούλιο Ασφαλείας με απόφασή του το Μάιο του 1984:

«1. Επαναβεβαιώνει το ψήφισμά του 541 (1983) και ζητεί την επείγουσα και αποτελεσματική εφαρμογή του.

⁹⁰Βλ. ΚΟΥΦΟΥΔΑΚΗΣ, *ό.π.*, σελ. 451.

⁹¹Βλ. ΙΩΣΗΦ, *ό.π.*, σελ. 118, 164

⁹²Βλ. FOUSKAS Vasilis, «Reflections on the Cyprus Issue and the Turkish Invasion of 1974», *Mediterranean Quarterly*, Τεύχος 12, Αρ.3, 2001, σελ. 98.

⁹³ Βλ. FOUSKAS, *ό. π.*, σελ. 98.

2. Καταδικάζει όλες τις αποσχιστικές ενέργειες, περιλαμβανομένης της δήθεν ανταλλαγής πρεσβευτών μεταξύ της Τουρκίας και της τουρκοκυπριακής ηγεσίας, κηρύσσει αυτές παράνομες και άκυρες και ζητά την άμεση ανάκλησή τους.
3. Επαναλαμβάνει την έκκλησή του προς όλα τα κράτη να μην αναγνωρίσουν το δήθεν κράτος της «Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου» που εγκαθιδρύθηκε με τις αποσχιστικές ενέργειες και τα καλεί να μη διευκολύνουν ή με οποιοδήποτε τρόπο βοηθήσουν την προαναφερθείσα αποσχιστική οντότητα.
4. Καλεί όλα τα κράτη να σέβονται την κυριαρχία, την ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα, την ενότητα και το αδέσμευτο της Κυπριακής Δημοκρατίας.
5. Θεωρεί τις απόπειρες για εποικισμό οποιουδήποτε τμήματος των Βαρωσίων από άτομα άλλα από τους κατοίκους τους ως απαράδεκτες και ζητά τη μεταβίβαση της περιοχής αυτής στη διοίκηση των Ηνωμένων Εθνών.
6. Θεωρεί οποιοσδήποτε απόπειρες επέμβασης στο καθεστώς ή την αναδίπλωση της Ειρηνευτικής Δυνάμεως των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο ως αντίθετες προς τα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών.
7. Καλεί το Γενικό Γραμματέα να προωθήσει την επείγουσα εφαρμογή του ψηφίσματος 541 (1983) του Συμβουλίου Ασφαλείας.
8. Επαναβεβαιώνει την εντολή καλών υπηρεσιών που έδωσε στο Γενικό Γραμματέα και τον καλεί να αναλάβει νέες προσπάθειες για επίτευξη συνολικής λύσεως του κυπριακού προβλήματος σύμφωνα με τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και τις πρόνοιες για τέτοια διευθέτηση που καθορίζονται στα σχετικά ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών, περιλαμβανομένων του ψηφίσματος 541 (1983) του Συμβουλίου Ασφαλείας και του παρόντος ψηφίσματος.
9. Καλεί όλα τα μέρη να συνεργασθούν με το Γενικό Γραμματέα στην αποστολή των καλών υπηρεσιών του.
10. Αποφασίζει να εξακολουθήσει να παρακολουθεί στενά την κατάσταση με σκοπό τη λήψη, σε περίπτωση μη εφαρμογής του ψηφίσματος 541 (1983) και του παρόντος ψηφίσματος, επειγόντων και κατάλληλων μέτρων.

11. Καλεί το Γενικό Γραμματέα να προωθήσει την εφαρμογή του παρόντος ψηφίσματος και να υποβάλει σχετική έκθεση στο Συμβούλιο Ασφαλείας ανάλογα με τις εξελίξεις»⁹⁴.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας, λοιπόν, καταδίκασε τις αποσχιστικές ενέργειες στη Βόρεια Κύπρο, αλλά επιπρόσθετα κάλεσε τα υπόλοιπα κράτη να μην αναγνωρίσουν την αυτοαποκαλούμενη «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου».

Συμπέρασμα

Η ιστορία και η παράδοση της Κύπρου είναι από τα αρχαιότατα χρόνια συνυφασμένη με τον ελληνικό πολιτισμό. Παρά το γεγονός ότι η στρατηγικής σημασίας θέση της Κύπρου είχε ως συνέπεια η Μεγαλόνησος να γνωρίσει πλήθος κατακτητών, ουδείς εξ αυτών κατάφερε να αλλοιώσει την πολιτιστική ταυτότητα του νησιού. Η Τουρκία, λόγω της γειτνίασής της με την Κύπρο αλλά και εξαιτίας της γεωγραφικής θέσης του νησιού επιχείρησε από πολύ νωρίς να επιβάλει τη δύναμή της. Αποκορύφωμα αποτελούν η εισβολή τουρκικών στρατευμάτων και η κατοχή της Βόρειας Κύπρου, καθώς και η ίδρυση της αυτοαποκαλούμενης «Τουρκικής Δημοκρατίας Βόρειας Κύπρου». Τουρκία. Χρησιμοποιώντας ως μέσο το Ισλάμ, κατάφερε να επιτύχει, αν όχι τη νομική, τουλάχιστον την πολιτική αναγνώριση του ψευδοκράτους.

Γίνεται λοιπόν κατανοητή η προσπάθεια της πολιτικής ηγεσίας της Τουρκίας να εκμεταλλευτεί την ιστορία και τη θρησκεία προκειμένου να εξυπηρετήσει τους εθνικούς της στόχους. Απώτερος σκοπός της τουρκικής απόβασης στην Κύπρο ήταν η μεγιστοποίηση της ισχύος της στην Ανατολική Μεσόγειο.

⁹⁴Βλ. United Nations Security Council, Resolution 550, 1984, σελ. 12-14. Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2017 από το [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/550\(1984\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/550(1984))

Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι σχέσεις μεταξύ Τουρκίας και Ισλαμικού Κόσμου χαρακτηρίζονται από πολλές διακυμάνσεις, γεγονός το οποίο οφείλεται στις αλλαγές που συντελέστηκαν στην τουρκική πολιτική σκηνή. Από την περίοδο της παντοδυναμίας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έως την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας και το σύγχρονο τουρκικό κράτος, το Ισλάμ έχει λειτουργήσει άλλοτε ως μέσο οργάνωσης της κοινωνίας και άλλοτε ως αιτία για καθοριστικές παρεμβάσεις εκ μέρους της πολιτικής ηγεσίας αναφορικά με το κοινωνικοπολιτικό καθεστώς της χώρας. Ανάλογα με την ιστορική συγκυρία και τα εθνικά συμφέροντα της Τουρκίας η μουσουλμανική ταυτότητα έχει είτε περιοριστεί και καταπιεστεί είτε υπερτονιστεί. Αν και στο Κυπριακό Ζήτημα, η θρησκευτική ιδιότητα των Τουρκοκυπρίων λειτουργεί σταθερά ως δεσμός με την Τουρκία, εντούτοις, η στρατηγική της Τουρκίας στην Κύπρο, βασίζεται στο παραπάνω μοτίβο: σε μια προσπάθεια να εξασφαλιστεί η υποστήριξη άλλοτε από τη Δύση και άλλοτε από την Ανατολή με συνακόλουθη αποσιώπηση ή υπογράμμιση της θρησκευτικής ταυτότητας αντίστοιχα. Στις γραμμές που ακολουθούν γίνεται μια προσπάθεια να σκιαγραφηθεί ιστορικά ο ρόλος του Ισλάμ στην εξωτερική πολιτική της Τουρκίας με έμφαση στην προώθηση των εθνικών συμφερόντων στην Κύπρο μέσα από τον Οργανισμό Ισλαμικής Συνεργασίας (ΟΙΣ).

3.1. Ο ρόλος του Ισλάμ στην Οθωμανική Αυτοκρατορία

Το σύστημα διοίκησης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας βασιζόταν στον εθνο-θρησκευτικό διαχωρισμό (μιλέτ). Η ηγεσία, εκτός του ότι αντλούσε τη νομιμοποίηση της εξουσίας της από το Ισλάμ, επιπρόσθετα το χρησιμοποιούσε ως ένα μέσο διοίκησης των υπηκόων. Η αξιοποίηση της θρησκείας ως μέσο επίτευξης των εθνικών στόχων αποτέλεσε παράδοση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, με αμφίβολα αποτελέσματα. Αυτό είναι, ωστόσο, ένα δείγμα ότι η εργαλειακή χρήση της θρησκείας -όπως και της εκπαίδευσης- υφίστατο διαχρονικά και αξίζει να μελετηθούν τα αποτελέσματα αυτής της πρακτικής.

Κατά τη διάρκεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το Ισλάμ αποτελούσε ένα κοινωνικό-πολιτικό πλαίσιο με συγκεκριμένους κανόνες συμπεριφοράς, ορισμένη

ιεραρχία και πρότυπα αλληλεπίδρασης που επηρέαζε κάθε πτυχή της ανθρώπινης δραστηριότητας στην κοινωνική αλλά και πολιτική ζωή. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την επικράτηση και αποδοχή μιας θεοκρατικής αντίληψης διοίκησης, όπου ο σουλτάνος εκτός από πολιτικός ηγέτης της αυτοκρατορίας ήταν επιπρόσθετα θρησκευτικός ηγέτης του Ισλαμικού Κόσμου, καθώς κατείχε τον τίτλο του «Χαλίφη» ήδη από τον 16^ο αιώνα. Στο πλαίσιο αυτό η πολιτική εξουσία του σουλτάνου νομιμοποιούνταν από τη θεϊκή της προέλευση⁹⁵. Το Ισλάμ λοιπόν δεν αποτελούσε μόνο την κυρίαρχη θρησκεία της ηγεσίας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αλλά και τη θρησκεία, οι αρχές, οι αξίες και οι κανόνες της οποίας δέσποζαν στο πολιτικό και κοινωνικό σύστημα της Αυτοκρατορίας. Έχοντας εξασφαλίσει την απορρέουσα από τα θεία νομιμοποίηση των πράξεων του σουλτάνου, το Ισλάμ λειτουργούσε ως ένας μηχανισμός που διασφάλιζε τη δομή της εξουσίας, κατευθύνοντας και ελέγχοντας τους υπηκόους υπέρ του ηγεμόνα (Σουλτάνου).

Πλησιάζοντας στα τέλη του 19^{ου} αιώνα η Οθωμανική Αυτοκρατορία αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα εσωτερικής διακυβέρνησης, ενώ πλήθαιναν οι εξωτερικοί κίνδυνοι. Εκτεινόμενη σε μια τεράστια περιοχή από την Ουγγαρία ως την Κριμαία και από την Τύνιδα ως τον Περσικό Κόλπο αδυνατούσε να προασπίσει τα συμφέροντά της στις μακρινές κτήσεις και να διοικήσει αποτελεσματικά το μωσαϊκό των εθνοτήτων που κατοικούσαν στην αχανή της έκταση και να αντιμετωπίσει τους εξωτερικούς εχθρούς. Στην εσωτερική πολιτική σκηνή, το σύστημα διοίκησης βασίστηκε στον «εθνο-θρησκευτικό διαχωρισμό» (millet) βάσει του οποίου κάθε κοινότητα διατηρούσε τη γλώσσα και τη θρησκεία της. Ωστόσο, οι μη μουσουλμάνοι υπήκοοι θεωρούνταν υποδεέστεροι και υφίσταντο ανισότητες. Η καταπίεση πυροδοτούσε πολύ συχνά εξεγέρσεις τις οποίες η Οθωμανική Αυτοκρατορία αδυνατούσε να καταστείλει, εξαιτίας της υποστήριξης που έχαιραν από τις Μεγάλες Δυνάμεις⁹⁶. Ήταν εμφανές πως οι Μεγάλες Δυνάμεις χρησιμοποιούσαν ως αφορμή τις διακρίσεις που οι διάφορες εθνότητες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας υφίσταντο προκειμένου να επεμβαίνουν στα εσωτερικά της, με σκοπό την προώθηση των εθνικών τους συμφερόντων.

⁹⁵Βλ. ELIGUR Banu, *The Mobilization of Political Islam in Turkey*, Νέα Υόρκη, Cambridge University Press, 2010,σελ. 37-38.

⁹⁶Βλ. HALE William, *Τουρκική Εξωτερική Πολιτική 1774- 2000*, Αθήνα, Πεδίο, 2016, σελ. 35-38.

Υπό το πρίσμα της διαδικασίας διαμελισμού των εδαφών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, εξαιτίας των εξεγέρσεων των διαφόρων θρησκευτικών κοινοτήτων και των πιέσεων που δεχόταν η Υψηλή Πύλη από τις Μεγάλες Δυνάμεις οι οποίες προφασίζονταν την υπεράσπιση των μη-μουσουλμάνων, δρομολογήθηκαν μεταρρυθμιστικές προσπάθειες (Τανζιμάτ). Αυτές αποσκοπούσαν στην αποκατάσταση των σχέσεων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας τόσο με τους μη μουσουλμάνους υπηκόους της όσο και με τα ισχυρά κράτη της Δύσης. Βασικά χαρακτηριστικά των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών ήταν η αναδιοργάνωση της διοίκησης, έτσι ώστε να μην βασίζεται στο θρησκευτικό διαχωρισμό και οι προσπάθειες εκσυγχρονισμού του κράτους.

Το 1865 ιδρύθηκε, αρχικά ως παράνομη οργάνωση, η Ένωση των Νέων Οθωμανών (Young Ottomans). Παρά το γεγονός ότι η δράση τους δε διήρκησε περισσότερο από πέντε χρόνια και το ιδεολογικό υπόβαθρο των μελών τους ποικίλε, εντούτοις, οι Νέοι Οθωμανοί άσκησαν μεγάλη επιρροή στις μετέπειτα μεταρρυθμιστικές προσπάθειες⁹⁷. Οι Νέοι-Οθωμανοί, κατακρίνοντας την πρακτική εκ-δυτικισμού που είχε υιοθετηθεί από το οθωμανικό κράτος, επεδίωξαν την επανεξέταση των μεταρρυθμίσεων. Ως στόχο είχαν την αναχαίτιση της παρακμής της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας βασική αιτία της οποίας ήταν η ανάμειξη των ξένων δυνάμεων στις εσωτερικές υποθέσεις της αυτοκρατορίας και η μετέπειτα προσπάθεια εκ-δυτικισμού που πυροδότησε, αφενός μεν, τη δυσαρέσκεια των μουσουλμάνων υπό την επικείμενη απώλεια μέρους των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων, αφετέρου δε, την άνοδο των εθνικιστικών κινημάτων στην αυτοκρατορία. Στη διαδικασία αυτή μελέτησαν το ιστορικό παρελθόν της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και υποστήριξαν την ανάγκη ένταξης των δυτικό-ευρωπαϊκών ιδεών των μεταρρυθμίσεων σε ένα ισλαμικό πλαίσιο⁹⁸. Μοιάζει το Ισλάμ να λειτούργησε ως μια γέφυρα ανάμεσα, αφενός, μεν στον επιδιωκόμενο εκ-δυτικισμό, αφετέρου δε, στον καλλιεργούμενο εθνικισμό ως μέσο συσπείρωσης.

Αποτέλεσμα της επιρροής που άσκησαν οι Νέοι-Οθωμανοί ήταν η εκθρόνιση του σουλτάνου Αμπντούλ Αζίζ και μετέπειτα η ανακήρυξη του Συντάγματος το 1877. Υπό το καθεστώς έκτακτης ανάγκης, λόγω της ρωσικής εισβολής, ο σουλτάνος Αμπντούλ Χαμίτ ανέστειλε το Σύνταγμα, ωστόσο, τα κείμενα των Νέων-Οθωμανών

⁹⁷ Βλ. ZURCHER Eric, *Turkey a Modern History*, Λονδίνο, I.B Tauris, 2004, σελ. 70.

⁹⁸ Βλ. MARDIN Serif, *The Genesis of Young Ottoman Thought: A Study in the Modernization of Turkish Political Ideas*, Νέα Υόρκη, Syracuse University Press, 2000, σελ. 133, 135-136.

γαλούχησαν τις επόμενες γενιές οι οποίες εμπνεύστηκαν από τις φιλελεύθερες ιδέες, τον πατριωτισμό και τις συνταγματικές ιδέες. Οι ιδεολογικές ζυμώσεις οδήγησαν στην άνοδο του κινήματος των Νεότουρκων λίγες δεκαετίες αργότερα. Οι Νεότουρκοι έχοντας στην πλειοψηφία τους γαλουχηθεί σε πανεπιστήμια θετικών επιστημών, θαύμαζαν τα επιστημονικά επιτεύγματα της Δύσης, εκτιμούσαν τον πολιτισμό που αναπτύσσονταν εκεί και θεωρούσαν τη Δύση ως ένα πρότυπο τεχνολογικής ανάπτυξης που έπρεπε να μιμηθούν⁹⁹. Αποτέλεσμα αυτής της θεώρησης ήταν ο εκδυτικισμός να αναχθεί σε βασικό μέσο ανάπτυξης αλλά και σωτηρίας της «υπό κατάρρευσης» Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Στόχος ήταν η δημιουργία ενός σύγχρονου, ορθολογικού κράτους με θεσμούς και νόμους που θα διευκόλυνε τον εκσυγχρονισμό και την επιβίωσή του οθωμανικού κράτους. Στην πορεία αυτή θεωρήθηκε ότι η θρησκεία με τις δομές που επέβαλε θα μπορούσε να αποτελέσει φραγμό στη διαδικασία του εκσυγχρονισμού¹⁰⁰.

3.2. Η ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας και η δημιουργία ενός κοσμικού κράτους

Ο Μουσταφά Κεμάλ στόχευε στην ίδρυση ενός σύγχρονου, τουρκικού κράτους, κατά τα πρότυπα της Δύσης. Συνεκτικό στοιχείο στο νεοσύστατο κράτος δεν ήταν πλέον η θρησκεία, αλλά η εθνική συνείδηση. Η θέση του Ισλάμ τέθηκε σε ένα νέο πλαίσιο, δεδομένων των επιδιώξεων της χώρας στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική. Κυρίως, όμως, το νεοσύστατο κράτος επεδίωκε την αναγνώρισή του σε διεθνές επίπεδο. Η προσπάθεια αυτή θα μπορούσε να τελεσφορήσει μόνο εντός των σαφώς οριζόμενων από την απόφαση της τελευταίας μονοεθνικής και μονοκομματικής οθωμανικής Βουλής του 1920, εδαφικών συνόρων και εφόσον οι σχέσεις της χώρας με τον αραβό-ισλαμικό κόσμο δεν έρχονταν σε σύγκρουση με τα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων¹⁰¹.

Άλλωστε, η αποκτηθείσα εμπειρία είχε δείξει ότι η θρησκεία ενδέχεται να αποτελέσει τροχοπέδη στη διαδικασία εκσυγχρονισμού. Κύριο μέλημα πλέον ήταν η εδραίωση του νεοσύστατου κράτους μέσω της διεθνούς αναγνώρισης και η επίτευξη της εθνικής ομογενοποίησης. Η Τουρκία ήταν η πρώτη μουσουλμανική χώρα που

⁹⁹ Βλ. HANIOGLU Sukru, *Young Turks in Opposition*, Νέα Υόρκη, Oxford University Press, 1995, σελ. 14.

¹⁰⁰ Βλ. FEROUZ Ahmad, "Politics and Islam in Modern Turkey", *Middle Eastern Studies*, Τεύχος 27, Αρ. 1, 2006, σελ. 3.

¹⁰¹ Βλ. ΝΤΑΒΟΥΤΟΓΛΟΥ Αχμέτ, *Το Στρατηγικό Βάθος*, Αθήνα, Ποιότητα, 2010, σελ. 279

επέβαλε το διαχωρισμό ανάμεσα στους κοινωνικούς θεσμούς και τη θρησκεία. Σύμφωνα με τον Κεμάλ, η κακή χρήση της θρησκευτικής εξουσίας και των θρησκευτικών παραδόσεων από τις φθαρμένες και οπισθοδρομικές ηγεσίες είχαν ποδηγετήσει την ανάπτυξη στο οθωμανικό κράτος. Στο νεοσύστατο κράτος, η ηγεσία του οποίου ήταν επηρεασμένη από τον επιστημονικό θετικισμό, ο ρόλος της θρησκείας περιορίστηκε και αντικαταστάθηκε από τον ορθό λόγο της επιστήμης, που θα οδηγούσε στην ανάπτυξη. Με δεδομένο, όμως, ότι στην παρούσα φάση η Δύση αποτελούσε το πρότυπο της επιστημονικής ανάπτυξης, η Τουρκία έπρεπε να ακολουθήσει μια πορεία εκ-δυτικισμού¹⁰².

Η διάκριση θρησκευτικών και κρατικών υποθέσεων και ο περιορισμός της θρησκείας στη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής επηρέασε την εσωτερική πολιτική σκηνή και τον προσανατολισμό της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής. Η ρήση του Κεμάλ «Ειρήνη στη χώρα, ειρήνη στον κόσμο», που υιοθετήθηκε από το τουρκικό κράτος, συμπεκνώνει την επίσημη στρατηγική που ακολουθήθηκε στην εξωτερική πολιτική. Στόχος ήταν η χάραξη μιας ανεξάρτητης, εθνικής πολιτικής, σε συμφωνία με την εσωτερική οργάνωση, και βασιζόμενη στις δυνάμεις της χώρας, ώστε να εξασφαλίζεται η επιβίωση και η ανεξαρτησία του τουρκικού κράτους¹⁰³. Το τουρκικό κράτος επένδυσε στη δημιουργία «φιλικών δεσμών» με όλα τα κράτη ανεξαρτήτως ιδεολογικών πεποιθήσεων, με έμφαση βέβαια στα ισχυρά κράτη, προκειμένου να επιτύχει τη δημιουργία κλίματος ειρήνης και συνεργασίας, το οποίο κατ' επέκταση θα εξασφάλιζε την επιβίωση και την ανεξαρτησία της Τουρκικής Δημοκρατίας. Αναγνωρίζοντας, λοιπόν, τη σημασία της διαφύλαξης της διεθνούς ειρήνης για την προάσπιση των τουρκικών εθνικών συμφερόντων, συνήψε συνθήκες με κράτη του ισλαμικού κόσμου και συμμετείχε διστακτικά και επιλεκτικά στις ισλαμικές διασκέψεις. Ενδεικτικό της παραπάνω πολιτικής είναι το γεγονός ότι η Τουρκία ακολούθησε μια ανατολική πολιτική που δεν ενοχλούσε τη Δύση και γι' αυτό επέλεξε να συνάψει σχέσεις μόνο με ανεξάρτητες μουσουλμανικές χώρες κι όχι με όσες αποτελούσαν αποικίες δυτικών δυνάμεων¹⁰⁴.

¹⁰²Βλ. AYKAN Mahmut, *Turkey's role in the Organization of Islamic Conference: 1960-1992 The Nature of Deviation from the Kemalist Heritage*, Νέα Υόρκη, Vantage Press, 1994, σελ. 12-13, 15.

¹⁰³ Βλ. AYKAN, *ό.π.*, σελ. 19-20

¹⁰⁴ Βλ. ΝΤΑΒΟΥΤΟΓΛΟΥ, *ό.π.*, σελ. 395-396.

3.3. Ο ρόλος του Ισλάμ στην τουρκική εξωτερική πολιτική: 1939- 1963

Η Τουρκία με μεγάλη επιδεξιότητα κατάφερε να παραμείνει ουδέτερη σε όλη τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, παρά την αρχική δέσμευσή της από την Τριμερή Συμμαχία με τη Βρετανία και τη Γαλλία¹⁰⁵. Ψυχροπολεμικά, όμως, οι δεσμοί της Τουρκίας με τη Δύση ενισχύθηκαν. Η απαίτηση της Σοβιετικής Ένωσης για επιστροφή εδαφών (Καρς και Άρνταχαν) και συγκυριαρχίας στα Στενά του Βοσπόρου και των Δαρδανελίων έστρεψε την Τουρκία στην αναζήτηση στήριξης από τον έτερο πόλο, τη Δύση¹⁰⁶. Επίσης, η αναγνώριση του Ισραήλ από την Τουρκία, παρά το γεγονός ότι είχε καταψηφίσει το σχέδιο του ΟΗΕ για τη δημιουργία δύο κρατών στην Παλαιστίνη το 1947, δυσαρέστησε τον ισλαμικό κόσμο και απέδειξε ότι η Τουρκία δεν είχε απλά συμμαχήσει με τη Δύση αλλά ότι επιπρόσθετα είχε ταχθεί εναντίον τους¹⁰⁷.

Το Δημοκρατικό κόμμα του Α. Μεντερές, αναδεικνυόμενο σε νικητή των εκλογών του 1950 επιχείρησε να ισχυροποιήσει τις σχέσεις της Τουρκίας με τη Δύση –σε μια λογική αποτροπής της απειλής εξ Ανατολάς (ΕΣΣΔ)- μέσα από τη συμμετοχή της χώρας σε οργανισμούς συλλογικής ασφάλειας. Πράγματι το Φεβρουάριο του 1952 η Τουρκία εισήλθε στο ΝΑΤΟ και με την πρωτοβουλία της Βρετανίας ανέλαβε και την υποχρέωση να ιδρύσει ένα σύμφωνο ασφάλειας (Σύμφωνο της Βαγδάτης) για την αντιμετώπιση του σοβιετικού επεκτατισμού στη Μέση Ανατολή. Σύμφωνα με τους εκπροσώπους του Δημοκρατικού κόμματος η εξωτερική πολιτική της Τουρκίας έπρεπε να διακρίνεται αφενός μεν από τη μεγιστοποίηση της συνεργασίας με τις ΗΠΑ και τη διατήρηση των ειλικρινών σχέσεων με τη Βρετανία για την αντιμετώπιση του σοβιετικού επεκτατισμού και αφετέρου δε από τη σύσφιξη των σχέσεων με τις γειτονικές χώρες. Ωστόσο, οι δύο αυτές επιδιώξεις αποδείχθηκαν εκ διαμέτρου αντίθετες. Σαφώς, η εισδοχή της Τουρκίας στο ΝΑΤΟ ήταν η επικύρωση της ένταξης της Τουρκίας στο δυτικό συνασπισμό. Αυτό είχε ως συνέπεια η πολιτική της Τουρκίας στη Μέση Ανατολή να ταυτιστεί με τον εδαφικό επεκτατισμό και τη μακράιωνη εκμετάλλευση των Αράβων από τη Δύση. Απόδειξη αυτού αποτελεί η σύσταση του Συμφώνου για την αντιμετώπιση του σοβιετικού επεκτατισμού στη

¹⁰⁵ Βλ. MALLINSON William, *Κύπρος: Μια Ιστορική Προοπτική, Ανάμεσα στο ΝΑΤΟ και την Ευρώπη: Πόλεμος ή Ειρήνη*, Αθήνα, Παπαζήση, 2005, σελ. 66-67

¹⁰⁶ Βλ. *Ο.π.*

¹⁰⁷ Βλ. AYKAN, *ό.π.*, σελ. 35-36.

Μέση Ανατολή, τη στιγμή που οι Άραβες δεν αναγνώριζαν ως απειλή τη Σοβιετική Ένωση αλλά τη Δύση¹⁰⁸.

3.4. Η κρίση στο Κυπριακό και η στροφή προς τον Ισλαμικό Κόσμο

Η κρίση του 1964 στις ελληνοτουρκικές σχέσεις εξαιτίας του Κυπριακού σηματοδότησε και τη στροφή στην τουρκική εξωτερική πολιτική. Το τελεσίγραφο με το οποίο ο Πρόεδρος των ΗΠΑ, L.B. Johnson, προειδοποιούσε την Τουρκία ότι σε περίπτωση εισβολής της Τουρκίας στην Κύπρο, κίνηση που θα προκαλούσε την ενεργή ανάμειξη της Σοβιετικής Ένωσης στο Κυπριακό Ζήτημα, ενδεχομένως οι ΗΠΑ να μην συνδράμουν την Τουρκία είχε ως συνέπεια το διπλωματικό άνοιγμα της Τουρκίας προς πάσα κατεύθυνση (Ανατολικό Συνασπισμό, Αραβικό και Ισλαμικό Κόσμο, ΕΟΚ). Η στάση των ΗΠΑ δικαιολογείται από το γεγονός ότι μια ενδεχόμενη σύγκρουση μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας θα αποδυνάμωνε τη νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ και θα έδινε την ευκαιρία στη Σοβιετική Ένωση να διεκδικήσει μερίδιο από τον έλεγχο της περιοχής. Εντούτοις, η ματαίωση των σχεδίων της Τουρκίας από τη Δύση είχε ως αποτέλεσμα η πρώτη να συνειδητοποιήσει ότι η στήριξη από τις ΗΠΑ δεν ήταν δεδομένη και επομένως για την προάσπιση των εθνικών συμφερόντων απαιτούνταν διεύρυνση του πεδίου της εξωτερικής πολιτικής προς τις χώρες του αραβό-ισλαμικού κόσμου.

Η Τουρκία από την πλευρά της επιδόθηκε στη διοργάνωση αποστολών καλής θέλησης για την εξασφάλιση της υποστήριξης του ισλαμικού κόσμου στο Κυπριακό Ζήτημα. Πράγματι, η προσπάθεια αυτή απέδωσε καρπούς στην Παγκόσμια Ισλαμική Διάσκεψη στη Σομαλία (1965) οπότε και υπήρξε ψήφισμα που υποστήριζε ότι:

«η μόνη δίκαιη λύση στο ζήτημα του Κυπριακού ήταν μια ομοσπονδία που θα βασιζόταν στα ίσα δικαιώματα Τούρκων και Κυπρίων»¹⁰⁹.

Είναι αξιοσημείωτο ότι μέσα από το ψήφισμα αυτό τα ισλαμικά κράτη που συμμετείχαν στη Διάσκεψη αναγνώρισαν τη μουσουλμανική κοινότητα της Κύπρου ως τουρκική και πρότειναν ως δίκαιη λύση την εξίσωση των δικαιωμάτων της μειονότητας των Τουρκοκυπρίων με την πλειονότητα των Ελληνοκυπρίων.

Η Τουρκία αντιμετωπίζοντας πληθώρα προβλημάτων εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής και εγκαταλελειμμένη από τη Δύση αναγκάζεται να αναζητήσει στήριξη από τις γειτονικές χώρες. Στην προσπάθεια αυτή επιστρατεύεται το Ισλάμ ως

¹⁰⁸ Βλ. ΑΥΚΑΝ, *ό.π.*, σελ. 37-38.

¹⁰⁹ Βλ. ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, *ό.π.*, σελ. 375.

συνδεδεμένος κρίκος με τις γειτονικές μουσουλμανικές χώρες. Η θρησκεία, ως έκφραση του πολιτισμού αποτελεί ένα βασικό στοιχείο για τη διαπραγματευτική ισχύ μιας χώρας στις διεθνείς σχέσεις. Όπως συνέβη και στην περίπτωση της Τουρκίας, η βαρύτητα που δίνεται στη θρησκεία μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με τη διεθνή συγκυρία. Εντούτοις, όταν η χώρα εκτιμώντας σωστά τις περιστάσεις, αξιοποιήσει κατάλληλα τη θρησκεία, τότε μπορεί να αναπτύξει μια δυναμική εξωτερική πολιτική που θα προωθή τα εθνικά της συμφέροντα¹¹⁰. Όταν, λοιπόν, η Τουρκία συνειδητοποίησε πως η στήριξη των ΗΠΑ δεν ήταν δεδομένη, διεκδίκησε τη συγκέντρωση δυνάμεων και από τα ισλαμικά κράτη υπογραμμίζοντας τους θρησκευτικούς δεσμούς που τους συνέδεαν, γεγονός το οποίο είχε αποσιωπηθεί κατά την περίοδο εκ-δυτικισμού της χώρας.

3.5. Το ενδιαφέρον της Τουρκίας για την Κύπρο

Ένας από τους βασικούς άξονες της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής είναι η προστασία του τουρκικού και μουσουλμανικού πληθυσμού πέρα από την επικράτεια της και στο εξωτερικό. Εξ αιτίας της θρησκευτικής αντίληψης της διοίκησης που επικρατούσε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, οι υπήκοοι διακρίνονταν όχι με βάση την εθνικότητα αλλά τη θρησκεία σε μουσουλμάνους και μη- μουσουλμάνους. Μετά την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας ένα μέρος του μουσουλμανικού πληθυσμού της πρώην Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έμεινε εκτός των συνόρων της Τουρκίας. Παρόλ' αυτά δεν έπαψαν ποτέ να θεωρούν την Τουρκία μητέρα-πατρίδα λόγω της μακράιωνης υπεροχής της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και του ρόλου που έφερε ως συνεχιστής του Ισλαμικού Χαλιφάτου¹¹¹. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία, εκτεινόμενη σε τρεις ηπείρους, περιελάμβανε σχεδόν το σύνολο του μουσουλμανικού πληθυσμού και αντιπροσώπευε όλο τον ισλαμικό κόσμο. Η θρησκευτική διάκριση σε μουσουλμάνους και μη μουσουλμάνους διευκόλυνε την εξάλειψη των εθνικών ταυτοτήτων και τη μεγαλύτερη ταύτιση των υπηκόων με τις επιδιώξεις του σουλτάνου, ο οποίος εξάλλου εκτός από πολιτικός ήταν και πνευματικός ηγέτης. Η θρησκεία και η γλώσσα λειτούργησαν ως δεσμοί ακόμη και μετά τις εδαφικές απώλειες και τελικά την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας, εξαιτίας της

¹¹⁰ Βλ. ΝΤΑΒΟΥΤΟΓΛΟΥ, *ό.π.*, σελ. 48-49.

¹¹¹ Βλ. POULTON Hugh, «Turkey as a kin-state: Turkish Foreign Policy towards Turkish and Muslim Communities in the Balkans» στο POULTON Hugh & TAJI- FAROUKI Suha (Επιμ.), *Muslim Identity and the Balkan State*, London, Hurst & Company, 1997, σελ. 195.

μακραίωνης παράδοσης να διακρίνονται οι υπήκοοι με βάση την έθνο-θρησκευτική κοινότητά τους (millet).

Η Τουρκία ακολούθησε μια τακτική εθνικιστικού προπαγανδισμού και δημιούργησε μια ευρύτερη τουρκική εθνική ταυτότητα, υπογραμμίζοντας τη συγγένεια αυτών των λαών με την Τουρκία και στοχεύοντας στην αύξηση της επιρροής της και την εξυπηρέτηση των πολιτικών της σκοπιμοτήτων¹¹². Η παραπάνω πρακτική των «συγγενικών δεσμών» θα μπορούσε μόνο εν μέρει να εξηγήσει την αδιάλλακτη στάση της Τουρκίας στο Κυπριακό. Η Κύπρος λόγω της γειτνίασης της με την Ασία θεωρήθηκε ότι ανήκε στο ζωτικό χώρο της Τουρκίας γιατί συνδέεται με την προώθηση των στρατηγικών συμφερόντων της Τουρκίας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Νταβούτογλου:

«Ακόμη κι αν δεν υπήρχε ούτε ένας μουσουλμάνος Τούρκος εκεί, η Τουρκία όφειλε να διατηρεί ένα Κυπριακό ζήτημα»¹¹³

Η Κύπρος με τη γεωγραφική της θέση ανάμεσα στην Ευρώπη, την Αφρική και την Ασία, μπορεί να αποτελέσει στρατιωτική βάση για τον έλεγχο των περιοχών του Περσικού Κόλπου και της Κασπίας θάλασσας, καθώς και τον υδάτινων αρτηριών του Άντεν και Ορμούζ. Επιπρόσθετα δύναται να λειτουργήσει ως εξισορροπητικός παράγοντας των κρίσεων που λαμβάνουν χώρα στη Μέση Ανατολή και αντανακλώνονται στα Βαλκάνια και αντιστρόφως. Τέλος, η κεντρική θέση που κατέχει η Κύπρος από πλευράς ενεργειακών αξόνων είναι ένα ακόμη σημείο που χαρακτηρίζει τη γεωπολιτική σημασία της Κύπρου και εξηγεί τους λόγους του παγκόσμιου ανταγωνισμού για την Κύπρο¹¹⁴.

3.6. Ο Οργανισμός Ισλαμικής Συνεργασίας και η Τουρκία

Ο εμπρησμός του τζαμιού αλ-Ακσά αποτέλεσε την αφορμή για τη σύγκληση της 1^{ης} Ισλαμικής Διάσκεψης Κορυφής των αρχηγών κρατών ισλαμικών κρατών στην πόλη Ραμπάτ (Μαρόκο) το 1969. Η Τουρκία, παρά τις αρχικές εσωτερικές αντιπαραθέσεις σχετικά με τη συμβατότητα του κοσμικού χαρακτήρα του κράτους και της συμμετοχής της σε μια ισλαμική διάσκεψη, τελικά έλαβε μέρος σε αυτήν. Η απόφαση της συμμετοχής έγινε στο πλαίσιο της σύσφιξης των σχέσεων με την Ανατολή, χωρίς ωστόσο να θίγονται οι σχέσεις με τη Δύση και με την προϋπόθεση ότι οι συνομιλίες

¹¹² Βλ. POULTON Hugh, *ό.π.*, σελ. 211.

¹¹³ Βλ. ΝΤΑΒΟΥΤΟΓΛΟΥ, *ό.π.*, σελ. 279.

¹¹⁴ Βλ. ΝΤΑΒΟΥΤΟΓΛΟΥ, *ό.π.*, σελ. 273-274.

θα περιορίζονταν αποκλειστικά στον εμπρησμό του τζαμιού αλ-Ακσά και το καθεστώς της Ιερουσαλήμ, το δυτικό κομμάτι της οποίας τελούσε υπό ισραηλινή κατοχή μετά τον Πόλεμο των Έξι Ημερών (1967)¹¹⁵.

Η ανάγκη ενότητας και συνεργασίας μεταξύ των μουσουλμανικών κρατών που προέκυψε από τις διακηρύξεις της 1^{ης} Ισλαμικής Διάσκεψης Κορυφής του 1969 κατέληξε στην ίδρυση του Οργανισμού Ισλαμικής Διάσκεψης (ΟΙΔ). Κατά τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης του ΟΙΔ η συμμετοχή της Τουρκίας ήταν περιορισμένη κυρίως λόγω της διάστασης ανάμεσα στον κοσμικό χαρακτήρα του κράτους και στην αφοσίωση στις αξίες του Ισλάμ. Επιπρόσθετα, η ενότητα μεταξύ των ισλαμικών κρατών μπορούσε να καταστρατηγήσει τον δυτικό προσανατολισμό της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής¹¹⁶. Ωστόσο, στα μέσα της δεκαετίας του 1970, συντελείται μια στροφή στον προσανατολισμό της Τουρκίας σταθερά πλέον προς τον ισλαμικό κόσμο για διπλωματικούς λόγους ως συνέπεια της πολιτικής της Άγκυρας στο Κυπριακό.

Η τουρκική εισβολή στη Βόρεια Κύπρο, η επακόλουθη καταδίκη της ενέργειας της Τουρκίας με ομόφωνα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και το αμερικανικό εμπάργκο ήρθαν να προστεθούν στα ήδη έντονα οικονομικά προβλήματα και την δεύτερη πετρελαϊκή κρίση. Το παραπάνω συγκείμενο σε συνδυασμό με τη συμμετοχή του Κόμματος Εθνικής Σωτηρίας (MSP) στις κυβερνήσεις συνασπισμού οδήγησε την Τουρκία στην εντονότερη αναζήτηση στήριξης από τα κράτη του ισλαμικού κόσμου. Αυτή η αλλαγή δεν θα μπορούσε να μην αντανακλάται και στη συμμετοχή της Τουρκίας στον ΟΙΔ. Από το 1974 και έπειτα η Τουρκία άρχισε να συμμετέχει πιο ενεργά στον ΟΙΔ συνεισφέροντας στον προϋπολογισμό του οργανισμού και αντιπροσωπευόμενη στις διασκέψεις πλέον από τον υπουργό Εξωτερικών της χώρας. Η στρατηγική συγκέντρωσης υποστήριξης για το Κυπριακό ζήτημα μέσα από τη συμμετοχή της Άγκυρας στον ΟΙΔ έγινε περισσότερο έκδηλη στην Ισλαμική Διάσκεψη του 1975, όπου η Τουρκία συνοδευόμενη από τον ηγέτη της τουρκοκυπριακής κοινότητας, απηύθυνε πρόσκληση για να φιλοξενηθεί η επόμενη Ισλαμική Διάσκεψη στην Κωνσταντινούπολη¹¹⁷.

Οι προσπάθειες της Τουρκίας για υποστήριξη στο Κυπριακό Ζήτημα τελεσφόρησαν το 1976, στην Ισλαμική Διάσκεψη που έλαβε χώρα στην

¹¹⁵Βλ. *Ο.π.*, σελ. 64-65, 67-68.

¹¹⁶ Βλ. *Ο.π.*, σελ. 74-75

¹¹⁷ Βλ. AYKAN Mahmut, *ό.π.*, σελ. 75, 77-78.

Κωνσταντινούπολη. Ο Τούρκος πρωθυπουργός, Suleyman Demirel, στην εναρκτήρια ομιλία τόνισε το ιστορικό υπόβαθρο της Κωνσταντινούπολης ως κέντρο του Ισλαμικού Κόσμου και έκανε ειδική μνεία στο Κυπριακό πρόβλημα. Ο ηγέτης των Τουρκοκυπρίων, Rauf Denktaş, συμμετείχε με την ιδιότητα του ηγέτη της «τουρκικής μουσουλμανικής κοινότητας της Κύπρου» και με ομιλία του, στην οποία περιέγραφε τον αγώνα του λαού του για τα νόμιμα δικαιώματά του, τη δικαιοσύνη και την αξιοπρέπεια απέσπασε τη συμπάθεια και το ενδιαφέρον του μουσουλμανικού κόσμου για επίλυση του προβλήματος στο πλαίσιο της ισλαμικής αλληλεγγύης¹¹⁸. Ο ΟΙΔ με απόφασή του πλέον αναγνώρισε επίσημα ίσα δικαιώματα ανάμεσα στην «τουρκική μουσουλμανική κοινότητα της Κύπρου» και την «ελληνική κυπριακή κοινότητα»¹¹⁹. Επιπρόσθετα, οι αντιπρόσωποι των Τουρκοκυπρίων κλήθηκαν να συμμετέχουν στο εξής σε όλα τα διεθνή φόρα του οργανισμού ώστε να επικοινωνήσουν το αίτημά τους και να επιτύχουν μια λύση στο πλαίσιο της ισότητας των δύο κοινοτήτων¹²⁰. Η επιτυχία της Τουρκίας ήταν μεγάλη διότι μέσα από ένα άνοιγμα που έκανε στον Ισλαμικό Κόσμο και κάνοντας επίκληση στους θρησκευτικούς και ιστορικούς δεσμούς μεταξύ των κρατών του ΟΙΔ, πέτυχε να συγκεντρώσει τη στήριξη και την αλληλεγγύη των υπόλοιπων μουσουλμανικών κρατών για την επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος με τρόπο που εξυπηρετούσε τα εθνικά της συμφέροντα.

Έκτοτε η κοινότητα των Τουρκοκυπρίων απέκτησε σταθερή αντιπροσώπευση στα όργανα του Οργανισμού Ισλαμικής Συνεργασίας (ΟΙΣ) και σταδιακά το δικαίωμα να συμμετέχει στις εργασίες με το καθεστώς του «κράτους- παρατηρητή», ενώ σε όλες τις διασκέψεις επαναλαμβάνεται η στήριξη του οργανισμού προς τις πάγιες θέσεις της Τουρκίας και της κοινότητας των Τουρκοκυπρίων για εύρεση λύσης στη βάση της ισότητας των δύο κοινοτήτων¹²¹. Κατά την 20^η Διάσκεψη των Υπουργών Εξωτερικών, το 1991 στην Κωνσταντινούπολη, παρά το γεγονός ότι ο ΟΙΣ δεν ικανοποίησε το αίτημα που εκφράστηκε από τον αυτοαποκαλούμενο υπουργό Εξωτερικών του ψευδοκράτους, Kenan Atakol, για αναβάθμιση της συμμετοχής του

¹¹⁸Βλ. Seventh Islamic Conference of Foreign Ministers, *Resolution No. 16/7 – P: The Cyprus Question and the Cause of the Turkish Muslim Community of Cyprus*, Istanbul, 1976. Ανακτήθηκε στις 8 Φεβρουαρίου 2016 από το <http://ww1.oic-oci.org/english/conf/fm/All%20Download/Frm.07.htm>

¹¹⁹ Βλ. Seventh Islamic Conference of Foreign Ministers, *ό.π.*

¹²⁰ Βλ. Seventh Islamic Conference of Foreign Ministers, *ό.π.*

¹²¹ Βλ. ΑΥΚΑΝ, *ό.π.*, σελ. 79.

ψευδοκράτους σε κανονικό μέλος, συντελείται μια πολύ σημαντική αλλαγή¹²². Συγκεκριμένα, τα προηγούμενα χρόνια οι αποφάσεις του ΟΙΔ περιορίζονταν στην έκφραση της αλληλεγγύης του Ισλαμικού Κόσμου για τις δυσκολίες τις οποίες υφίστατο η Τουρκοκυπριακή κοινότητα. Αυτή τη φορά, όμως, η αλληλεγγύη εφαρμόζεται στην πράξη μέσα από την προτροπή των κρατών-μελών να αυξήσουν τους δεσμούς τους με τους Τουρκοκύπριους σε όλους τους τομείς συμπεριλαμβανομένου του εμπορίου, του τουρισμού, των επενδύσεων, του αθλητισμού¹²³.

Μολονότι η αυτοαποκαλούμενη «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου» έχει ανταλλάξει διπλωματικές αποστολές μόνο με την Τουρκία, εντούτοις στο πλαίσιο του ΟΙΣ ίδρυσε και διατηρεί επίσημα αλλά και εθελοντικά γραφεία εκπροσώπησης σε πόλεις του αραβό-ισλαμικού κόσμου, όπως το Μπακού, το Άμπου-Ντάμπι, το Ισλαμαμπάντ, η Ντόχα, η Μουσκάτ, το Κουβέιτ, η Μανάμα και η Μπισκέκ¹²⁴. Ο ρόλος των συγκεκριμένων γραφείων είναι η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων μέσω των οποίων προωθούν τη σύναψη συμφωνιών, τη συνεργασία και εν τέλει την ολοκλήρωση της διαδικασίας αναγνώρισης του ψευδοκράτους¹²⁵.

Συμπέρασμα

Η συμμετοχή του ψευδοκράτους στον Ο.Ι.Σ. εγείρει ερωτήματα σχετικά με την αναγνώρισή του από τα άλλα κράτη. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. με απόφασή του καταδίκασε τόσο την πράξη της τουρκικής εισβολής στη Βόρεια Κύπρο όσο και την ανακήρυξη των Κατεχόμενων εδαφών σε κράτος και παράλληλα κάλεσε τα μέλη του να μην το αναγνωρίσουν. Ωστόσο, είναι προφανές ότι μέσα από τη συμμετοχή του ψευδοκράτους στον ΟΙΣ και τη συνεργασία του με τα υπόλοιπα κράτη του ισλαμικού κόσμου το ψευδοκράτος ενδυναμώνεται πολιτικά.

Βλ. ΑΥΚΑΝ, *ό.π.*, σελ. 79.

¹²³ Βλ. Twentieth Islamic Conference of Foreign Ministers, *Final Communique*, Istanbul, 1991. Ανακτήθηκε στις 10 Φεβρουαρίου 2016 από το <http://ww1.oic-oci.org/english/conf/fm/20/20%20icfm-final-en.htm>

¹²⁴ Βλ. *Ministry of Foreign Affairs: Turkish Republic of Northern Cyprus, Missions Abroad*. Ανακτήθηκε στις 31 Μαρτίου 2017 από το <http://mfa.gov.ct.tr/consular-info/missions-abroad/>

¹²⁵ Βλ. *Ministry of Foreign Affairs, Turkish Republic of Northern Cyprus, Social and Cultural Activities*. Ανακτήθηκε στις 31 Μαρτίου 2017 από το <http://mfa.gov.ct.tr/category/social-cultural-activities/>

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΨΕΥΔΟΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κοινή θρησκεία λειτουργεί σαν συνεκτικό στοιχείο για τα απανταχού μουσουλμανικά κράτη και η αρχή της αλληλεγγύης που απορρέει από αυτή αποτελεί αφορμή για τη συνεργασία των κρατών στο πλαίσιο του Οργανισμού Ισλαμικής Συνεργασίας. Στην περίπτωση του ψευδοκράτους η συνεργασία φαίνεται να συμβάλει στη διαδικασία διεθνοποίησης της ανεξαρτησίας του. Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζεται η εργαλειακή χρήση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ένα μέσο για την πολιτική αναγνώριση του ψευδοκράτους και ο ρόλος του Οργανισμού Ισλαμικής Συνεργασίας και της Ομοσπονδίας των Πανεπιστημίων του Ισλαμικού Κόσμου.

4.1. Ο Ο.Ι.Σ. ως πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των μουσουλμανικών κρατών

Ο Οργανισμός Ισλαμικής Συνεργασίας (Ο.Ι.Σ.) αποτελεί την επισφράγιση της συνεργασίας μεταξύ των μουσουλμανικών κρατών και στηρίζει τη λειτουργία του στη βάση της ισλαμικής αλληλεγγύης. Όπως αναγράφεται στο προοίμιο του Καταστατικού Χάρτη: «η κοινή πίστη αποτελεί έναν ισχυρό παράγοντα προσέγγισης και αλληλεγγύης»¹²⁶. Σύμφωνα με το Άρθρο 1 του Καταστατικού Χάρτη, ο Ο.Ι.Σ. στοχεύει μεταξύ άλλων:

1. Στην ενίσχυση και εδραίωση των δεσμών αδελφότητας και αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών-μελών.
2. Στη διασφάλιση και προστασία των κοινών συμφερόντων των κρατών μελών και τον συντονισμό των προσπαθειών των κρατών-μελών ενόψει των προκλήσεων που αντιμετωπίζει ο ισλαμικός κόσμος ειδικότερα και η διεθνής κοινότητα εν γένει.
3. Στην ενίσχυση της ενδο-ισλαμικής οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας προκειμένου να επιτευχθεί η οικονομική ολοκλήρωση που οδηγεί στη δημιουργία μιας κοινής ισλαμικής αγοράς.

¹²⁶ Βλ. ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος, *Η λειτουργία του Οργανισμού Ισλαμικής Διάσκεψης στο διεθνές σύστημα και η Τουρκία: Γεωγραφική και Γεωπολιτική προσέγγιση του ρόλου τους*, Αθήνα, Λιβάνης, 2004, σελ. 258.

4. Στην προστασία και υπεράσπιση της πραγματικής εικόνας του Ισλάμ, στην καταπολέμηση της δυσφήμισης του Ισλάμ και την ανάπτυξη διαλόγου μεταξύ των πολιτισμών και των θρησκειών.
5. Στην ενίσχυση και ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας και την ενθάρρυνση της έρευνας και της συνεργασίας μεταξύ των κρατών- μελών σε αυτούς τους τομείς.
6. Στη συνεργασία και τον συντονισμό σε καταστάσεις έκτακτης ανθρωπιστικής ανάγκης, όπως φυσικές καταστροφές.
7. Στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών- μελών στον κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα¹²⁷.

Όπως διαφαίνεται από τον Καταστατικό Χάρτη, η αλληλεγγύη που πηγάζει από το Ισλάμ αποτελεί παράγοντα συνεργασίας μεταξύ των χωρών. Παρά το γεγονός ότι το Ισλάμ δεν γνωρίζει όρια μεταξύ πνευματικού και κοσμικού βίου και επηρεάζει κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, εντούτοις μια ανάλυση που θα αρκούσαν στη θρησκεία για να εξηγήσει τον τρόπο που συμπεριφέρονται τα κράτη στις διεθνείς σχέσεις ενδεχομένως να μην ήταν ολοκληρωμένη. Στην πραγματικότητα η αλληλεγγύη μεταξύ των μελών της μουσουλμανικής κοινότητας επιβάλλεται όχι μόνο από τη θρησκεία, αλλά και από τη νέα τάξη πραγμάτων¹²⁸. Σε αντίθεση με το παρελθόν, όπου τα κράτη ήταν οι μόνοι δρώντες στις διεθνείς σχέσεις και η δύναμή τους καθοριζόταν από τη γεωγραφική τους θέση, τη στρατιωτική τους ισχύ και την πρόσβαση σε πρώτες ύλες, σήμερα παράγοντες όπως ο πολιτισμός, η εκπαίδευση και η τεχνολογία αναδεικνύονται σε ρυθμιστές όσων διαδραματίζονται σε διεθνές επίπεδο. Κύριος λόγος αυτού είναι η αυξανόμενη αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών και η συνειδητοποίηση του γεγονότος ότι το αμοιβαίο συμφέρον των χωρών επιτάσσει τη μεταξύ τους συνεργασία¹²⁹. Στην περίπτωση των χωρών του ισλαμικού κόσμου η συνεργασία διευκολύνεται από την κοινή πίστη. Ουσιαστικά, η κοινή πίστη αποτελεί το συνδετικό κρίκο μεταξύ των μουσουλμανικών χωρών και λειτουργώντας

¹²⁷ Βλ. *Charter of the Organization of the Islamic Conference*, Ανακτήθηκε στις 15 Φεβρουαρίου 2017 από το http://www.oic-oci.org/page/?p_id=53&p_ref=27&lan=en

¹²⁸ Βλ. NYE Joseph, «Soft Power», *Foreign Policy*, Τεύχος 80, 1990, σελ. 157.

¹²⁹ Βλ. NYE, *ό.π.*, σελ.162, 165, 166- 167.

στο πολιτισμικό υπόβαθρο των λαών προσφέρει έναν κώδικα που διευκολύνει τη μεταξύ τους επικοινωνία και συνεργασία¹³⁰.

4.2. Η Τουρκία στον Ο.Ι.Σ.

Η Τουρκία από τη δεκαετία του 1960 κι έπειτα επιχείρησε ένα στρατηγικό άνοιγμα προς τον ισλαμικό κόσμο. Στόχος ήταν να εξασφαλίσει την πολιτική στήριξη μουσουλμανικών χωρών για την επίτευξη των εθνικών της συμφερόντων στην Κύπρο. Αφενός μεν, η επιστολή του προέδρου L.B. Johnson προς την Άγκυρα το 1964, αφετέρου δε, το εμπάργκο από τις ΗΠΑ μετά την εισβολή στην Κύπρο το 1974, σε συνδυασμό με τα καταδικαστικά ψηφίσματα του ΟΗΕ τόσο για την εισβολή, όσο και για την ανακήρυξη αυτόνομου κράτους στη Βόρεια Κύπρο, έκαναν την Τουρκία να συνειδητοποιήσει την ανάγκη για στροφή προς τις χώρες του αραβό-ισλαμικού κόσμου. Στην προσπάθεια αυτή οι πολιτιστικοί, θρησκευτικοί και ιστορικοί δεσμοί που τη συνδέουν με τις άλλες μουσουλμανικές χώρες αναδεικνύονται σε συντελεστές που καθορίζουν την ισχύ της χώρας κατά την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής.

Ο Ο.Ι.Σ. στους σκοπούς του, όπως διατυπώνονται στο άρθρο 1 του Καταστατικού Χάρτη κάνει ειδική μνεία για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων, της αξιοπρέπειας και της θρησκευτικής και πολιτιστικής ταυτότητας των μουσουλμανικών κοινοτήτων και μειονοτήτων σε μη κράτη-μέλη¹³¹. Προσεγγίζοντας τα κράτη του ισλαμικού κόσμου η Τουρκία επιχειρεί μεταξύ άλλων να εκμεταλλευτεί το πλαίσιο που προσφέρει ο ΟΙΣ προκειμένου να εξασφαλίσει την αναγνώριση του ψευδοκράτους. Αποτέλεσμα των προσπαθειών αυτών είναι η συμμετοχή του ψευδοκράτους στον Ο.Ι.Σ. με το καθεστώς του κράτους-παρατηρητή, ήδη από το 1979. Το ψευδοκράτος κατάφερε να αποσπάσει τη συμπάθεια και το ενδιαφέρον της πλειοψηφίας του μουσουλμανικού κόσμου για την επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος στο πλαίσιο των ίσων δικαιωμάτων μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Αποκορύφωμα της στήριξης του Ο.Ι.Σ. προς το ψευδοκράτος αποτελεί η έκδοση του ψηφίσματος «Η κατάσταση στην Κύπρο» κατά την 41^η Διάσκεψη των Υπουργών Εξωτερικών του Οργανισμού Ισλαμικής Συνεργασίας. Στο ψήφισμα αυτό

¹³⁰ Βλ. ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, “Η θέση του ισλαμικού κόσμου στη στρατηγική της ισλαμικής κυβέρνησης ΑΚΡ. Μια περίπτωση εργαλειακής χρήσης των «προνομομακών» σχέσεων”, στο ΚΟΥΣΚΟΥΒΕΛΗΣ Ηλίας& ΛΙΤΣΑΣ Σπυρίδων (Επιμ.), *Το στρατηγικό Βάθος και η Τουρκία*, Αθήνα, Ποιότητα, 2013, σελ. 124-125.

¹³¹ Βλ. *Charter of the Organization of the Islamic Conference*, ό.π.

απευθύνεται έκκληση στη διεθνή κοινότητα να λάβει μέτρα για «τον τερματισμό της απάνθρωπης απομόνωσης που υφίστανται οι Τουρκοκύπριοι»¹³².

Για το σκοπό αυτό το Συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών επικαλείται την αλληλεγγύη και καλεί τα κράτη- μέλη να συνεργαστούν με το ψευδοκράτος σε όλους τους τομείς. Πιο συγκεκριμένα τα κράτη μέλη καλούνται να:

- Ανταλλάξουν επιχειρηματικές αποστολές με την τουρκοκυπριακή πλευρά με σκοπό την ανεύρεση των δυνατοτήτων οικονομικής συνεργασίας.
- Αναπτύξουν πολιτιστική επαφή με αφορμή αθλητικές δραστηριότητες.
- Συνεργαστούν με τουρκοκυπριακά πανεπιστήμια και να προωθήσουν την ανταλλαγή εκπαιδευτικών και φοιτητών¹³³.

Η Τουρκία υπογραμμίζοντας την κοινή θρησκεία υιοθετεί μια ισλαμική πολιτική ταυτότητα με αποτέλεσμα να επιδιώκει να επωφεληθεί από την αλληλεγγύη που διαπνέει τον Ο.Ι.Σ. και τα κράτη-μέλη που τον απαρτίζουν. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκει να αποσπάσει τη στήριξη τους στα ζητήματα της Κύπρου.

4.3. Τα «πανεπιστήμια» του ψευδοκράτους και οι εκπαιδευτικοί θεσμοί του Ισλαμικού Κόσμου.

Το ψευδοκράτος της αυτοαποκαλούμενης «Τουρκικής Δημοκρατίας Βόρειας Κύπρου» με πρόσχημα την ακαδημαϊκή συνεργασία έχει αναπτύξει έντονη εκπαιδευτική διπλωματία. Στις μέρες μας λειτουργεί στα κατεχόμενα πλήθος εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τα οποία αποκαλούνται «πανεπιστήμια». Από αυτά το «Πανεπιστήμιο Ανατολικής Μεσογείου» τελεί υπό κρατική διοίκηση, ενώ το «Πολυτεχνείο Μέσης Ανατολής» και το «Πολυτεχνείο Κωνσταντινούπολης στη Βόρεια Κύπρο» είναι παραρτήματα τουρκικών πανεπιστημίων¹³⁴. Στόχος είναι μέσα

¹³² *Organization of Islamic Cooperation*, Resolution on Political Affairs Adopted by the forty first Session of the Council of Foreign Ministers Session of exploring Areas of Islamic Cooperation, Kingdom of Saudi Arabia, 2014, σελ. 48. Ανακτήθηκε στις 19 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.oic-oci.org/subweb/cfm/41/cfm/en/docs/final/Pol%20-%20RES%2041%20CFM.pdf>

¹³³ Βλ. *Organization of Islamic Cooperation*, Resolution on Political Affairs Adopted by the forty first Session of the Council of Foreign Ministers Session of exploring Areas of Islamic Cooperation, *ό.π.*, σελ. 48.

¹³⁴ Βλ. Υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας, *Πολιτική Κατάσταση στις Κατεχόμενες Περιοχές*. Τελευταία πρόσβαση στις 14 Ιουλίου 2016 από το <http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/4836F36FA15EB5E7C22579F3003D766C?OpenDocument>

από τη σύναψη εκπαιδευτικών συμφωνιών να επιτευχθεί η οικονομική μεγέθυνση του ψευδοκράτους και κυρίως η πολιτική αναγνώρισή του.

Ωστόσο, με δεδομένα τα καταδικαστικά ψηφίσματα του Ο.Η.Ε. σχετικά με την ίδρυση του ψευδοκράτους, τα «πανεπιστήμια» της Βόρειας Κύπρου, αντιμετώπισαν εξ αρχής ζήτημα αναγνώρισης από τους κυρίαρχους δρώντες του διεθνούς συστήματος, καθώς εδράζονται σε μια περιοχή χωρίς διεθνή νομική υπόσταση. Η Τουρκία από πολύ νωρίς και με έντεχνους χειρισμούς επιχείρησε να άρει τους περιορισμούς που είχαν τεθεί στο ψευδοκράτος μέσα από τη συμμετοχή της σε διεθνή εκπαιδευτικά πλαίσια. Χαρακτηριστικό δείγμα της παραπάνω πρακτικής αποτελεί η στάση της Τουρκίας και το αίτημα ένταξής της στη Διαδικασία της Μπολόνια από το πειρατικό κράτος της Βόρειας Κύπρου κατά τη Σύνοδο των Υπουργών Παιδείας που πραγματοποιήθηκε το 2007 στο Λονδίνο, για την αξιολόγηση της προόδου που είχε επιτευχθεί στη Διαδικασία της Μπολόνια σχετικά με την ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης¹³⁵. Η τουρκοκυπριακή πλευρά, έχοντας την υποστήριξη της Τουρκίας πραγματοποίησε συναντήσεις με εκπροσώπους διαφόρων χωρών, επιχειρώντας να δημιουργήσει ευνοϊκό κλίμα για την ένταξη των πανεπιστημίων του ψευδοκράτους στη διαδικασία της Μπολόνια. Βασικό επιχείρημα αποτέλεσε το γεγονός ότι δύο «πανεπιστήμια» του ψευδοκράτους, το Eastern Mediterranean University και το Near East University, ήταν ήδη μέλη του European Universities Association (EUA)¹³⁶. Οι προσπάθειες αυτές βρήκαν θετική ανταπόκριση από τη Βρετανία, η οποία έχοντας τη θέση της φιλοξενούσας χώρας συμφώνησε να περιλάβει στο τελικό ανακοινωθέν πρόταση για μια «άτυπη» σχέση μεταξύ των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων του ψευδοκράτους και των αναγνωρισμένων από τη Διαδικασία της Μπολόνια πανεπιστημίων¹³⁷. Ωστόσο, η άμεση αντίδραση της ελληνικής και κυπριακής αντιπροσωπείας, είχε ως αποτέλεσμα να αποσυρθεί η αγγλική πρόταση και να ματαιωθούν τα σχέδια της Τουρκίας¹³⁸.

¹³⁵ Βλ. ZANNETOY Φανίτσα, «Υπουργός Παιδείας- Πανεπιστήμια ψευδοκράτους- Διαδικασία Μπολόνια», *Κυπριακό Πρακτορείο Ειδήσεων*, 19 Μαΐου 2007. Ανακτήθηκε στις 28 Μαρτίου 2017 από το http://www.hri.org/news/cyprus/kypegr/2007/07-05-19_1.kypegr.html#01

¹³⁶ Βλ. ΑΣΔΕΡΑΚΗ Φωτεινή, *Ευρώπη και Παιδεία: Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης*, Αθήνα, Σιδέρης, 2008, σελ. 488.

¹³⁷ Βλ. ZANNETOY, *ό.π.*

¹³⁸ Βλ. ΑΣΔΕΡΑΚΗ, *ό.π.*, σελ. 488 και ZANNETOY, *ό.π.*

Παρόλ' αυτά, οι προσπάθειες της Τουρκίας για αναγνώριση των «πανεπιστημίων» του ψευδοκράτους από τον ισλαμικό κόσμο στέφθηκαν από επιτυχία. Υπό την αιγίδα του *Ισλαμικού Οργανισμού Εκπαίδευσης, Επιστήμης και Πολιτισμού* (ISESCO) λειτουργεί η Ομοσπονδία των Πανεπιστημίων του Ισλαμικού Κόσμου (Federation of the Universities of the Islamic World). Στόχος της Ομοσπονδίας των Πανεπιστημίων του Ισλαμικού Κόσμου είναι μεταξύ άλλων η προώθηση της συνεργασίας και η ενίσχυση της ανταλλαγής γνώσεων, εμπειριών, προγραμμάτων και επισκέψεων στους τομείς της εκπαίδευσης, της τεχνολογίας, του πολιτισμού και της επιστήμης¹³⁹. Στην ομοσπονδία αυτή συμμετέχουν «πανεπιστήμια» της Βόρειας Κύπρου, όπως το Διεθνές Πανεπιστήμιο Κύπρου (Cyprus International University), το Πανεπιστήμιο Ανατολικής Μεσογείου (Eastern Mediterranean University), το Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Λεύκας (European University of Lefke), το Πανεπιστήμιο Εγγύς Ανατολής (Near East University) και το Αμερικανικό Πανεπιστήμιο της Κερύνειας (Girne American University).

Στο πλαίσιο της λειτουργίας της Ομοσπονδίας των Πανεπιστημίων του Ισλαμικού Κόσμου και με βάση τόσο τους στόχους της Ομοσπονδίας όσο και τις επιταγές του ψηφίσματος σχετικά με την Κατάσταση στην Κύπρο, τα «πανεπιστήμια» του ψευδοκράτους συνάπτουν διαρκώς εκπαιδευτικές συμφωνίες με πανεπιστήμια άλλων κρατών, μετατρέποντας το ρόλο τους από αμιγώς εκπαιδευτικό-ερευνητικό σε διπλωματικό, λειτουργώντας ως όχημα προώθησης πολιτικών στόχων.

Παρακάτω θα γίνει συνοπτική αναφορά σε κάθε ένα από αυτά.

4.3.1. Το «Διεθνές Πανεπιστήμιο Κύπρου»

Το «Διεθνές Πανεπιστήμιο Κύπρου» ιδρύθηκε το 1977 και σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτει στον ιστότοπό του , σε αυτό φοιτούν 15.000 άτομα από 101 διαφορετικά κράτη. Αν και από τον ιστοσελίδα που διατηρεί φαίνεται ότι είναι αναγνωρισμένο μόνο από το Διοικητικό Συμβούλιο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Τουρκίας (Turkish Republic Higher Education Board) και από την αυτοαποκαλούμενη «Επιτροπή Σχεδιασμού και Συντονισμού της Τουρκικής Δημοκρατίας Βόρειας Κύπρου» (Turkish Republic of Northern Cyprus Board of

¹³⁹Βλ. *Federation of the Universities of the Islamic World, Objectives*. Ανακτήθηκε στις 23 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.isesco.org.ma/fuiw.org/en/objectifs.php>

Higher Education Planning Accreditation and Coordination Board)¹⁴⁰, εντούτοις συμμετέχει σε διάφορες επιστημονικές ενώσεις (βλ. Παραρτήματα, Πίνακας 1), όπως:

- European Consortium for Political Research (ECPR)
- The Federation of the Universities of the Islamic World (FUIW)
- International Association of Universities (IAU)¹⁴¹

Επίσης, έχει συνάψει πολυμερείς και διμερείς συμφωνίες με άλλα Πανεπιστήμια κρατών-μελών του Οργανισμού Ισλαμικής Συνεργασίας (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Πίνακας 8), όπως:

- Το Alexandria University, το Cairo University και το Future University στην Αίγυπτο,
- Το University of Algiers της Αλγερίας,
- το University of Madras και το Yeneroya University της Ινδίας,
- το Hashemite University, το Petra University και το Jordan University της Ιορδανίας,
- το Shahid Madani University of Azerbaijan, το University of Tabriz, το University of Zanjan και το Urmia University του Ιράν,
- το Hunan Normal University, το Lanzhou University, το Sichuan International Studies University και το University of International Business and Economics της Κίνας,
- το Academy of Graduate Studies και το Al Fateh University της Λιβύης,
- το Mohammed V University και το Cadi Ayyad University στο Μαρόκο,
- το University of Lahone στο Πακιστάν¹⁴².

Επιπρόσθετα, πανεπιστήμια κρατών-παρατηρητών στον Οργανισμό Ισλαμικής Συνεργασίας όπως το International University of Sarajevo στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη

¹⁴⁰Βλ. *Cyprus International University*, A Statement by the University Rector. Ανακτήθηκε στις 25 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.ciu.edu.tr/en/our-university/statement-university-rector>

¹⁴¹Βλ. *Cyprus International University*, Accreditations and Memberships. Ανακτήθηκε στις 25 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.ciu.edu.tr/en/our-university/accreditations-and-memberships>

¹⁴²Βλ. *Cyprus International University*, International Relations and Agreements. Ανακτήθηκε στις 25 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.ciu.edu.tr/en/our-university/international-relations-and-agreements>

και το Moscow State Institute of International Relations στη Ρωσία συνεργάζονται με το Διεθνές Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Τέλος, το «Διεθνές Πανεπιστήμιο Κύπρου» έχει συνάψει εκπαιδευτικές συμφωνίες με άλλες χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής (βλ. Παραρτήματα, Πίνακας 9), όπως με:

- το University of La Rochelle της Γαλλίας,
- το University of Sunderland και το University of Wolverhampton του Ην. Βασιλείου
- το Universidad Nacional de Educacion a Distancia, το University of Alicante, το University of Cordoba, το University of Murcia, το University of Oviedo και το Compostela Groups of Universities της Ισπανίας,
- το Kori University of Enna, το Mediterranean University of Reggio Calabria, το University of Cagliari, το University of Catania, το University of Missina και το University of Palermo της Ιταλίας,
- το Michigan University και το Virginia Commonwealth University των ΗΠΑ¹⁴³.

Το «Διεθνές Πανεπιστήμιο Κύπρου» μέσα από τις εκπαιδευτικές συνεργασίες που συνάπτει έχει επιτύχει την αναγνώρισή του από πανεπιστήμια τόσο του αραβο-ισλαμικού κόσμου, όσο και της Ευρώπης και της Αμερικής.

4.3.2. Το «Πανεπιστήμιο Ανατολικής Μεσογείου»

Το «Πανεπιστήμιο Ανατολικής Μεσογείου» (Eastern Mediterranean University), το μόνο «δημόσιο πανεπιστήμιο» του ψευδοκράτους, σύμφωνα με την ιστοσελίδα του έχει 20.000 φοιτητές από 106 διαφορετικές χώρες και 1100 διδάσκοντες καθηγητές από 35 χώρες¹⁴⁴. Αποτελεί μέλος διεθνών επιστημονικών ενώσεων (βλ. Παραρτήματα, Πίνακας 2), όπως:

- International Association of Universities,
- European University Association,

¹⁴³Βλ. *Cyprus International University, International Relations and Agreements*, ό.π.

¹⁴⁴Βλ. Eastern Mediterranean University, International Office: Prospective Students. Ανακτήθηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://io.emu.edu.tr/en/students/prospective-students>

- Community of Mediterranean Universities
- Federation of the Universities of the Islamic World¹⁴⁵

Αντιπροσωπεύεται σε διεθνείς ακαδημαϊκές συναντήσεις, όπως το “Magna Charta Observatory of Fundamental Values and Rights” που διοργανώθηκε τον Ιανουάριο του 2017 από το Glasgow Caledonian University της Σκωτίας¹⁴⁶

Με πρόσχημα τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης, ακολουθεί στρατηγική διεθνοποίησης μέσα από τη συνεργασία με διακεκριμένους φορείς για την προώθηση προγραμμάτων τα οποία είτε απευθύνονται σε αλλοδαπούς φοιτητές είτε αποσκοπούν στην ανταλλαγή φοιτητών προσφέροντας τη δυνατότητα να μετακινηθούν σε πολλές χώρες της Αμερικής και της Ευρώπης, καθώς και σε 112 συνεργαζόμενα ιδρύματα¹⁴⁷.

Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι σύμφωνα με την παγκόσμια κατάταξη πανεπιστημίων Webometrics Rankings of World Universities¹⁴⁸, το «Πανεπιστήμιο Ανατολικής Μεσογείου» αξιολογείται ως ένα από τα καλύτερα πανεπιστήμια του κόσμου. Επίσης, σύμφωνα με την παγκόσμια κατάταξη πανεπιστημίων του περιοδικού «Times Higher Education», το «Πανεπιστήμιο Ανατολικής Μεσογείου» εμφανίζεται στη λίστα με τα καλύτερα πανεπιστήμια στις στην κατηγορία BRICS και τις αναδυόμενες οικονομίες¹⁴⁹. Πρόκειται λοιπόν για μια «διπλή επιτυχία» του ψευδοκράτους, αφού μέσα από ένα σύστημα αξιολόγησης πανεπιστημίων επιτυγχάνεται η αναγνώριση αφενός μεν του πανεπιστημίου, προσελκύνοντας πληθώρα ενδιαφερόμενων φοιτητών, αφετέρου δε του ίδιου του ψευδοκράτους, εφόσον ως έδρα του πανεπιστημίου εμφανίζεται η αυτοαποκαλούμενη

¹⁴⁵Βλ. *Eastern Mediterranean University, Accreditations, Recognitions, Rankings, Memberships and Partnerships*. Ανακτήθηκε στις 25 Μαρτίου 2017 από το <http://ww1.emu.edu.tr/en/about-emu/accreditations-recognitions-rankings-memberships/597>

¹⁴⁶Βλ. *Eastern Mediterranean University, EMU attends Magna Charta Meeting*, Ανακτήθηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2017 από το http://ww1.emu.edu.tr/en/news/news/emu-attends-magna-carta-meeting/1206?posts_pid=1915

¹⁴⁷Βλ. *Eastern Mediterranean University, Exchange Program*. Ανακτήθηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://io.emu.edu.tr/en/exchange-program>

¹⁴⁸Το Webometrics Rankings of World Universities είναι μια πρωτοβουλία του Cybermetrics Lab, το οποίο υπάγεται στο Ανώτατο Συμβούλιο Επιστημονικών Ερευνών της Ισπανίας. Το Ανώτατο Συμβούλιο Επιστημονικών Ερευνών συνδέεται με το Υπουργείο Παιδείας, έχοντας ως βασικότερο στόχο τη βελτίωση της προόδου του επιστημονικού και τεχνικού επιπέδου της χώρας για την αύξηση της ευημερίας των πολιτών. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. RANKING WEB OF UNIVERSITIES, About us, 2017. Ανακτήθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2017 από το http://www.webometrics.info/en/About_Us

¹⁴⁹ Βλ. *Eastern Mediterranean University, Accreditations, Recognitions, Rankings, Memberships and Partnerships*, ό.π.

«Τουρκική Δημοκρατία Βόρειας Κύπρου», συνοδευόμενη μάλιστα και από τη σημαία του ψευδοκράτους¹⁵⁰.

Επιπρόσθετα, μια ερευνητική ομάδα από το «Πανεπιστήμιο Ανατολικής Μεσογείου» ανέπτυξε το σύστημα κατάταξης πανεπιστημίων University Ranking by Academic Performance για την αξιολόγηση των πανεπιστημίων βάση της ποσότητας και της ποιότητας των δημοσιεύσεων¹⁵¹. Σύμφωνα λοιπόν με αυτήν την κατάταξη το «Πανεπιστήμιο Ανατολικής Μεσογείου» εμφανίζεται να είναι στη λίστα με τα καλύτερα πανεπιστήμια όχι μόνο της Τουρκίας αλλά και ολόκληρου του κόσμου¹⁵².

4.3.3. Το «Αμερικανικό Πανεπιστήμιο της Κερύνειας» και το «Αμερικάνικο Πανεπιστήμιο της Κύπρου»

Το «Αμερικάνικο Πανεπιστήμιο της Κερύνειας» (Girne American University) και το νεοσυσταθέν «Αμερικάνικο Πανεπιστήμιο της Κύπρου» (American University of Cyprus) είναι αδελφοποιημένα ιδρύματα που βρίσκονται σε στενή συνεργασία¹⁵³. Αμφότερα είναι αναγνωρισμένα από πλήθος επιστημονικών ενώσεων. Το «Αμερικάνικο Πανεπιστήμιο της Κερύνειας» είναι μέλος διεθνών επιστημονικών ενώσεων (βλ. Παραρτήματα, Πίνακας 3) όπως:

- Erasmus Student Network
- European Association for International Education
- European University Continuing Education Network
- Federation of the Universities of the Islamic World
- International Vocational Education and Training Association
- International Association of Universities
- ECIS
- Council of International Schools¹⁵⁴

¹⁵⁰ Βλ. *Ranking web of Universities*, 2014. Ανακτήθηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.webometrics.info/en/search/Rankings/emu>

¹⁵¹ Βλ. *University Ranking by Academic Performance*. Ανακτήθηκε στις 26 Φεβρουαρίου από το <http://www.urapcenter.org/2016/index.php>

¹⁵² Βλ. *Eastern Mediterranean University, EMU Celebrates Success*. Ανακτήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2017 από το https://ww1.emu.edu.tr/en/news/news/emu-celebrates-success/1206?posts_pid=1055

¹⁵³ Βλ. *American University of Cyprus, American University of Cyprus Publicity Day*. Ανακτήθηκε στις 27 Απριλίου 2017 από το <http://www.auc.edu.tr/en/etkinlik/social-events/7/american-university-of-cyprus-publicity-day>

¹⁵⁴ Βλ. *Girne American University, Accreditations& Memberships*. Ανακτήθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2017 από το http://www.gau.edu.tr/en/institutional/accreditations_memberships

Με στόχο την ενίσχυση των εκπαιδευτικών και πολιτιστικών εμπειριών των φοιτητών του «Αμερικάνικου Πανεπιστημίου της Κερύνειας» διευκολύνεται η μετακίνηση και συνέχιση μέρους των σπουδών σε ένα από τα πανεπιστήμια με τα οποία έχουν συνάψει συμφωνία. Οι φοιτητές μπορούν να μεταβούν στα εξής συνεργαζόμενα πανεπιστήμια (βλ. Παραρτήματα, Πίνακας 10):

- Richmond International American University in London, UK
- Canadian University of Dubai, U.A.E.
- Universities of Applied Sciences, Upper Austria
- Al-Isra University, Jordan
- Middle East University Jordan
- Solbridge International School of Business, South Korea¹⁵⁵.

Αντίθετα το «Αμερικάνικο Πανεπιστήμιο Κύπρου» στοχεύει περισσότερο στην προσέλκυση φοιτητών από το εξωτερικό προσφέροντας υποτροφίες που καλύπτουν μέχρι και το 50% των διδάκτρων¹⁵⁶.

Επίσης, το «Αμερικάνικο Πανεπιστήμιο της Κερύνειας» έχει λάβει άδεια για τη διοργάνωση σεμιναρίων TEDx, όπως συνέβη τον Ιούλιο του 2015 και στο παρελθόν έχει διοργανώσει διεθνή συνέδρια¹⁵⁷.

4.3.4. Το «Πανεπιστήμιο Εγγύς Ανατολή»

Το «Πανεπιστήμιο Εγγύς Ανατολή» (Near East University) αριθμεί 26.000 φοιτητές προερχόμενους από περισσότερες από 100 διαφορετικές χώρες. Το όραμα και οι σκοποί της λειτουργίας του διαφοροποιούνται από τα προηγούμενα «πανεπιστήμια» ως προς τον «προσανατολισμό». Αν και στην περίπτωση των υπολοίπων «πανεπιστημίων» διαπιστώνεται ότι απευθύνονται κυρίως σε αλλοδαπούς φοιτητές και στοχεύουν σε εκπαιδευτικές ανταλλαγές, το «Πανεπιστήμιο Εγγύς Ανατολής» διατυπώνει ρητά στους σκοπούς του ότι αποστολή του πανεπιστημίου είναι η ανάπτυξη ιστορικής και εθνικής ενότητας μεταξύ της «Τουρκικής Δημοκρατίας

¹⁵⁵ Βλ. *Girne American University*, Study Abroad Office. Ανακτήθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2017 από το http://abroad.gau.edu.tr/exchange_outgoing.html

¹⁵⁶ Βλ. *American University of Cyprus*, Financial Aid. Ανακτήθηκε στις 27 Απριλίου 2017 από το http://www.auc.edu.tr/en/prospective-students/financial_aid

¹⁵⁷ Βλ. *Girne American University*, Events. Ανακτήθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.gau.edu.tr/en/services/events>

Βόρειας Κύπρου» και της Τουρκίας, μέσα από την οργάνωση κοινών προγραμμάτων και την εν γένει πολιτική που ακολουθείται¹⁵⁸.

Όπως συμβαίνει και με τα υπόλοιπα «πανεπιστήμια» του ψευδοκράτους, το «Πανεπιστήμιο Εγγύς Ανατολή» είναι μέλος επιστημονικών ενώσεων (βλ. Παραρτήματα, Πίνακας 4), όπως:

- European University Association
- International Association of Universities
- Federation of the Universities of the Islamic World¹⁵⁹

Επίσης συμμετέχει σε διεθνή συνέδρια, όπως:

- το 9th World Conference on Educational Studies που πραγματοποιήθηκε στη Νίκαια της Γαλλίας το Φεβρουάριο του 2017¹⁶⁰,
- το 9th International Conference on Soft Computing, computing with words and perceptions που θα διοργανωθεί τον Αύγουστο του 2017 στη Βουδαπέστη της Ουγγαρίας¹⁶¹ και
- το 3rd International Conference on New Challenges in Management and Business: Organization and Leadership που διοργανώθηκε το Φεβρουάριο του 2016 στο Ντουμπάι. Μάλιστα κατά τις εργασίες του συνεδρίου παρουσιάστηκε άρθρο το οποίο στη συνέχεια δημοσιεύτηκε στο επιστημονικό περιοδικό International Journal of Organizational Leadership¹⁶². Πρόκειται για ένα περιοδικό μεγάλης αναγνωσιμότητας και η δημοσίευση ενός άρθρου που έχει συνταχθεί στο «Πανεπιστήμιο

¹⁵⁸ Βλ. *Near East University*, Mission, Vision. Ανακτήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2017 από το <https://neu.edu.tr/about-near-east/mission-vision/>

¹⁵⁹ Βλ. *Near East University*, International Organizations. Ανακτήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2017 από το <https://neu.edu.tr/about-near-east/international-organizations/>

¹⁶⁰ Βλ. *Near East University*, The Near East University was represented successfully in France. Ανακτήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2017 από το <https://neu.edu.tr/the-near-east-university-was-represented-successfully-in-france/>

¹⁶¹ Βλ. *Near East University*, International Conference on Soft Computing, computing with words and perceptions. Ανακτήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2017 από το <https://neu.edu.tr/international-conference-on-soft-computing-computing-with-words-and-perceptions-icsccw/>

¹⁶² Βλ. *Near East University*, Faculty of Engineering: News. Ανακτήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2017 από το <https://neu.edu.tr/the-article-written-by-spec-pinar-kurd-faculty-member-of-the-near-east-university-faculty-of-engineering-was-released-by-the-international-journal-of-organizational-leadership-which-is-a-web-of-sci/>

Εγγύς Ανατολή», συνεπάγεται ακολούθως την αύξηση της αναγνωρισιμότητας του εκπαιδευτικού ιδρύματος.

Η περίπτωση της συμμετοχής στο 9th World Conference on Educational Studies έχει ξεχωριστό ενδιαφέρον. Μελετώντας κανείς την ιστοσελίδα που διατηρείται για τη δημοσίευση των ανακοινώσεων του συνεδρίου διαπιστώνει ότι τα συνεργαζόμενα πανεπιστήμια προέρχονται κυρίως από την Τουρκία και τη Β. Κύπρο. Ωστόσο, η οργανωτική επιτροπή και η διεθνής συμβουλευτική επιτροπή απαρτίζονται και από καθηγητές από χώρες όπως οι ΗΠΑ, η Ισπανία, η Ταϊλάνδη, η Μαλαισία, αλλά και η Ελλάδα, ενώ είναι άξιο λόγου το γεγονός ότι το 7^ο Παγκόσμιο Συνέδριο για τις Επιστήμες της Αγωγής διοργανώθηκε το 2015 στην Αθήνα¹⁶³.

4.3.5. Το «Πολυτεχνείο Κωνσταντινούπολης στη Βόρεια Κύπρο» και το «Πολυτεχνείο Μέσης Ανατολής»

Το «Πολυτεχνείο Κωνσταντινούπολης στη Βόρεια Κύπρο» (Istanbul Technical University in North Cyprus) και το «Πολυτεχνείο Μέσης Ανατολής» (Middle East Technical University) αποτελούν παραρτήματα τουρκικών πανεπιστημίων στο ψευδοκράτος. Συγκεκριμένα το «Πολυτεχνείο Μέσης Ανατολής» αποτελεί παράρτημα του Orta Dogu Teknik Universitesi της Τουρκίας που έχει έδρα την Άγκυρα και αριθμεί περίπου 3.000 φοιτητές¹⁶⁴. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψιν το γεγονός ότι η Τουρκία δεν νομιμοποιείται από καμιά αρχή να ιδρύει εκπαιδευτικά ιδρύματα στην Κύπρο. Πρόκειται για μια κατάφωρη προσπάθεια της Τουρκίας να διατηρήσει την επιρροή που ασκεί στο νησί της Κύπρου, εκμεταλλευόμενη την αρχή της ακαδημαϊκής ελευθερίας και ιδρύοντας πανεπιστήμια σε ξένο έδαφος που παρανόμως κατέχει. Μάλιστα προκειμένου να αρθούν οποιεσδήποτε αμφιβολίες σχετικά με την αναγνώριση των πτυχίων από το παράρτημα της Βόρειας Κύπρου, αναφέρεται ότι το πρόγραμμα σπουδών είναι ακριβώς ίδιο με αυτό του πανεπιστημίου που βρίσκεται στην Άγκυρα και τα πτυχία υπογράφονται από τον Πρύτανη και παραλαμβάνονται από την Άγκυρα, όπως συμβαίνει και με το

¹⁶³Βλ. World Conference on Educational Studies. Ανακτήθηκε στις 3 Μαρτίου 2017 από το <http://www.globalcenter.info/wces/> , http://www.globalcenter.info/wces/?page_id=10 και http://www.globalcenter.info/wces/?page_id=12

¹⁶⁴Βλ. Middle East Technical University, General Information. Ανακτήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://ncc.metu.edu.tr/general-information>

«Πολυτεχνείο Κωνσταντινούπολης στη Βόρεια Κύπρο»¹⁶⁵. Το «Πολυτεχνείο Μέσης Ανατολής» δραστηριοποιείται ιδιαίτερα στον τομέα των δημοσιεύσεων σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά, όπως το Canadian Journal of Electrical and Computer Engineering, το Neural Computing and Applications, το International Journal of RF and Microwave Computer-Aided Engineering κ.α, ενώ το «Πολυτεχνείο Κωνσταντινούπολης στη Βόρεια Κύπρο» στην ιστοσελίδα που διατηρεί, αναφέρεται ότι απευθύνεται σε υποψήφιους φοιτητές από το εξωτερικό¹⁶⁶.

4.3.6. Το «Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο της Λεύκας»

Το «Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο της Λεύκας» (European University of Lefke) συμμετέχει σε πλήθος επιστημονικών ενώσεων (βλ. Παραρτήματα, Πίνακας 5), όπως:

- International Association of Universities
- International Universities Council
- American Council on Education
- Federation of the Universities of the Islamic World¹⁶⁷

Η συμμετοχή του «Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου της Λεύκας» στις παραπάνω επιστημονικές ενώσεις δηλώνει την αναγνώρισή του από αυτές και επιτρέπει τη σύναψη επιπλέον εκπαιδευτικών συνεργασιών μεταξύ των πανεπιστημίων- μελών.

4.3.7. Το «Πανεπιστήμιο της Μεσογειακής Καρπασίας»

Το «Πανεπιστήμιο της Μεσογειακής Καρπασίας» (University of Mediterranean Karpasia) ιδρύθηκε το 2012. Σε μια προσπάθεια να επιτευχθούν τα πρότυπα των παγκοσμίων πανεπιστημίων και προκειμένου να αναγνωριστούν διεθνώς τα πτυχία των φοιτητών έχουν υπογραφεί συμφωνίες με άλλα πανεπιστήμια όπως το Business Hotel and Management της Ελβετίας, το Superior University και το College of

¹⁶⁵ Βλ. *Middle East Technical University*, ό. π.

¹⁶⁶Βλ. *Middle East Technical University*, Publications. Ανακτήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://ncc.metu.edu.tr/res/publications> και Istanbul Technical University in Northern Cyprus, Admissions. Ανακτήθηκε στις 27 Απριλίου 2017 από το <http://160.75.2.170/index.php/en/basvuru-kabul>

¹⁶⁷Βλ. *European University of Lefke*, International Accreditations and memberships. Ανακτήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.eul.edu.tr/en/our-university/international-collaborations-and-accreditations/>

Tourism and Management¹⁶⁸. Επίσης, είναι μέλος διεθνών επιστημονικών ενώσεων (βλ. Παραρτήματα, Πίνακας 6), όπως:

- EDEXCEL – Education and Excellence
- AAHEA - The American Association for Higher Education and Accreditation
- City & Guilds
- International Vocational Education and Training Association (IVETA)¹⁶⁹

Τα παραπάνω πανεπιστήμια, έχοντας συνάψει συμφωνίες με το «Πανεπιστήμιο Μεσογειακής Καρπασίας», αναγνωρίζουν τα πτυχία του. Ωστόσο, η αναγνώριση ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος συνεπάγεται και την αναγνώριση του φορέα στον οποίο αυτό υπάγεται, που στην προκειμένη περίπτωση είναι το Υπουργείο Παιδείας της αυτοαποκαλούμενης «Τουρκικής Δημοκρατίας Βόρειας Κύπρου».

4.3.8. Το «Πανεπιστήμιο της Κερύνειας»

Το Πανεπιστήμιο της Κερύνειας ιδρύθηκε μόλις το 2013. Παρόλ' αυτά είναι ήδη μέλος των παρακάτω επιστημονικών ενώσεων (βλ. Παραρτήματα, Πίνακας 7):

- Council of Higher Education
- Higher Education Planning, Evaluation, Accreditation and Coordination Council
- International Associations of Universities
- European Associations of Universities
- Federation of the Universities of the Islamic World¹⁷⁰

Επιπρόσθετα, έχει υπογράψει συμφωνίες εκπαιδευτικής συνεργασίας με πανεπιστήμια άλλων χωρών, όπως με:

- Το Azerbaijan State Maritime Academy, του Αζερμπαϊτζάν
- Το Moheg Turkish Education, Research and Applied Institute, το Moheg Turkish Education, Research and Applied Institute, το Ardabil University of

¹⁶⁸Βλ. *University of Mediterranean Karpasia*, About UMK. Ανακτήθηκε στις 2 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.akun.edu.tr/en-US/ContentDetail/about-umk>

¹⁶⁹Βλ. *University of Mediterranean Karpasia*, Accreditations. Ανακτήθηκε στις 2 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.akun.edu.tr/en-US/ContentDetail/accreditations>

¹⁷⁰Βλ. *University of Kyrenia*, Memberships and Accreditations, 2016. Ανακτήθηκε στη 1 Μαρτίου 2017 από το http://kyrenia.edu.tr/?page_id=19226

Medical Sciences, το Islamic Azad University of Marand, το University of Mohaghegh Ardabil, το International Islamic Azad University και το University of Charkh-I Nilofair του Ιράν

- Πλήθος πανεπιστημίων της Τουρκίας¹⁷¹

Το «Πανεπιστήμιο της Κερύνειας», όντας νεοσύστατο επικεντρώνεται περισσότερο στη σύναψη συμφωνιών με πανεπιστήμια του Αραβο- ισλαμικού κόσμου

4.3.9. Άλλα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης στο ψευδοκράτος

Στο ψευδοκράτος πρόσφατα ιδρύθηκαν το Cyprus Science University, το Cyprus Health and Social Sciences και το Final International University. Τα ιδρύματα αυτά προς το παρόν είναι αναγνωρισμένα μόνο από τουρκικές επιστημονικές ενώσεις, αλλά έχουν αναπτύξει μια ευρεία στρατηγική εδραίωσης στο χώρο της εκπαίδευσης. Στόχο έχουν την προσέλκυση φοιτητών από το εξωτερικό μέσα από δελεαστικά δίδακτρα και υποτροφίες, ενώ αναφέρεται ότι πρόκειται να συνάψουν συμφωνίες με ξένα πανεπιστήμια για εκπαιδευτικές ανταλλαγές.

4.4. Η στρατηγική σύναψης εκπαιδευτικών συνεργιών

Η συνεργασία του ψευδοκράτους με χώρες του αραβό-ισλαμικού κόσμου, που επιδιώκει η Τουρκία, συμβάλλει στην άρση της απομόνωσης που του έχει επιβληθεί από τη διεθνή κοινότητα. Στη διαδικασία αυτή η τριτοβάθμια εκπαίδευση λειτουργεί ως όχημα για την έμμεση αναγνώρισή του, προσφέροντας ευκαιρίες για σύναψη εκπαιδευτικών συνεργασιών, όπως ανταλλαγές εκπαιδευτικών και φοιτητών και από κοινού διοργάνωση συνεδρίων. Αρωγός στην προσπάθεια αυτή στέκεται ο Ο.Ι.Σ. και η Ομοσπονδία των Πανεπιστημίων του Ισλαμικού Κόσμου.

Μετά το ψήφισμα της 41^{ης} Διάσκεψης των Υπουργών Εξωτερικών του Ο.Ι.Σ. για την κατάσταση στην Κύπρο και την ενθάρρυνση της ακαδημαϊκής συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών του οργανισμού με τα πανεπιστήμια του ψευδοκράτους ως ένα μέσο για τον τερματισμό της απομόνωσης που έχει επιβληθεί στους Τουρκοκύπριους, το ψευδοκράτος ανέδειξε την εκπαίδευση σε κεντρική πηγή εσόδων και βασικό εργαλείο εξωτερικής πολιτικής. Σε μια περιοχή με περιορισμένη έκταση και μικρό πληθυσμό λειτουργεί ένας μεγάλος αριθμός ιδρυμάτων ανώτατης

¹⁷¹ Βλ. *University of Kyrenia, Memberships and Accreditations*, ό.π.

εκπαίδευσης, η πλειοψηφία των οποίων μάλιστα είναι ιδιωτικά πανεπιστήμια. Το γεγονός ότι η προσφορά εκπαίδευσης στο ψευδοκράτος είναι δυσανάλογα μεγαλύτερη της ζήτησης του γηγενούς πληθυσμού οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα «πανεπιστήμια» του ψευδοκράτους απευθύνονται κυρίως σε αλλοδαπούς φοιτητές, οι οποίοι ενδιαφέρονται να σπουδάσουν στη βόρεια Κύπρο. Στην προσέλκυση των φοιτητών από το εξωτερικό για σπουδές στο ψευδοκράτος συνέβαλε σημαντικά η Ομοσπονδία των Πανεπιστημίων του Ισλαμικού Κόσμου. Η Ομοσπονδία των Πανεπιστημίων του Ισλαμικού Κόσμου με στόχο την ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των πανεπιστημίων του ισλαμικού κόσμου και την ανταλλαγή εμπειριών για την προώθηση των επιστημονικών και τεχνολογικών επιτευγμάτων που θα ωφελήσουν την κοινωνία και θα συμβάλλουν στην ειρηνική συνύπαρξη των λαών της ισλαμικής κοινότητας πιστών (Ούμμα), αναγνώρισε τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης του ψευδοκράτους¹⁷². Αυτό λειτούργησε ως έναυσμα τόσο για την προσέλκυση φοιτητών από το εξωτερικό όσο και για τη σύναψη εκπαιδευτικών συνεργασιών.

Το ψευδοκράτος έχει εντατικοποιήσει τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες εδραιώνοντας μέσα από τη διεθνοποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης συνεργασίες μεταξύ των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και πανεπιστημίων του ισλαμικού κόσμου. Οι συνεργασίες συνοψίζονται σε εκπαιδευτικές ανταλλαγές φοιτητών και διδασκόντων και από κοινού διοργάνωση συνεδρίων, ενώ ένας μεγάλος αριθμός προγραμμάτων προσφέρονται στην αγγλική γλώσσα και απευθύνονται σε αλλοδαπούς φοιτητές. Σύμφωνα με κοινό δημοσίευμα των αυτοαποκαλούμενων Υπουργείων Παιδείας και Εξωτερικών, στα «πανεπιστήμια» του ψευδοκράτους φοιτούν περισσότεροι από 20.000 αλλοδαποί φοιτητές με κύριες χώρες προέλευσης τη Νιγηρία, το Ιράν, το Πακιστάν, το Αζερμπαϊτζάν και το Καζακστάν, ενώ τα μέλη του ακαδημαϊκού προσωπικού προέρχονται από τουλάχιστον 60 διαφορετικές

¹⁷² Βλ. *Federation of the Universities of the Islamic World, Objectives*. Ανακτήθηκε στις 23 Φεβρουαρίου 2017 από το <https://www.isesco.org.ma/fuiw.org/en/objectifs.php>

χώρες¹⁷³. Αξιοποιώντας τον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τους δεσμούς που συνδέουν την Τουρκία- και κατ' επέκταση το ψευδοκράτος- με τον ισλαμικό κόσμο, με τη στήριξη του ΟΙΣ προωθείται η πολιτική αναγνώριση μιας περιοχής χωρίς νομική οντότητα.

Συμπέρασμα

Συνοψίζοντας, η Τουρκία και το ψευδοκράτος με τη στήριξη του Ο.Ι.Σ. και έχοντας ως πρόσημα την ακαδημαϊκή ελευθερία και την επιστημονική πρόοδο εκμεταλλεύονται το θεσμό της εκπαίδευσης για να επιτύχουν την οικονομική ανάπτυξη του τόπου και την πολιτική αναγνώριση της αυτοαποκαλούμενης «Τουρκικής Δημοκρατίας Βόρειας Κύπρου». Για το σκοπό αυτό οργανώνουν εκπαιδευτικά προγράμματα τα οποία απευθύνονται κυρίως σε αλλοδαπούς φοιτητές, συνάπτουν εκπαιδευτικές συμφωνίες για συνεργασία και ανταλλαγές φοιτητών και καθηγητών μεταξύ πανεπιστημίων, διοργανώνουν διεθνή συνέδρια, κάνουν δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά και τέλος αναπτύσσουν συστήματα κατάταξης πανεπιστημίων στα οποία προωθούν τα εκπαιδευτικά τους ιδρύματα.

¹⁷³ Βλ. Ministry of Foreign Affairs, Turkish Republic of North Cyprus, «81.000 students are studying in TRNC universities», 30 Οκτωβρίου 2015. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2017 από το <http://mfa.gov.ct.tr/81000-students-are-studying-in-trnc-universities/> και *Kıbrıs Postası*, «81.000 students recorded for 2015-2016 in TRNC universities», 27 Οκτωβρίου 2015. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2017 από το http://www.kpdailynews.com/index.php/cat/35/news/6207/PageName/CYPRUS_LOCAL_NEWS

Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΝΟΜΑ «ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ» ΤΟΥ ΨΕΥΔΟΚΡΑΤΟΥΣ

Η Κυπριακή Δημοκρατία από την ίδρυσή της έως τις μέρες μας δεν έπαψε ποτέ να αγωνίζεται για την προάσπιση των δίκαιων του λαού της. Στην προκειμένη περίπτωση, όμως, ο αγώνας έχει διπλό νόημα... Πρόκειται, αφενός μεν, για έναν αγώνα για την προάσπιση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Λευκωσίας, αφετέρου δε, για την αποκατάσταση του θεσμού της εκπαίδευσης, ως ένα αγαθό που παρέχεται από τον επίσημο κρατικό μηχανισμό προς όλους του κατοίκους του νησιού και προάγει το σεβασμό στις πανανθρώπινες αξίες και την ειρηνική συνύπαρξη των λαών. Παρακάτω αναλύονται οι θέσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας σχετικά με το ζήτημα της ίδρυσης των παράνομων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στο ψευδοκράτος και τη σύναψη συνεργασιών με πανεπιστήμια κρατών μελών του Ο.Ι.Σ. καθώς επίσης και η στρατηγική που αναπτύσσεται για την αντιμετώπισή του από το Υπουργείο Εξωτερικών.

5.1. Το ζήτημα της αναγνώρισης των παράνομων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων του ψευδοκράτους

Το Υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας, που ασχολείται κατά κόρον με το ζήτημα των σχέσεων που έχει αναπτύξει το ψευδοκράτος με τα παράνομα εκπαιδευτικά ιδρύματα, θεωρεί το ζήτημα πολιτικό και όχι εκπαιδευτικό. Η αιτία είναι τα συμφέροντα της Τουρκίας στην Κύπρο και η απόλυτη οικονομική εξάρτηση της Τουρκοκυπριακής Κοινότητας από αυτήν. Αυτό οδηγεί στο να χρησιμοποιούνται οι δεύτεροι από τους πρώτους ως μοχλός πίεσης εναντίον της Λευκωσίας και της Αθήνας. Είναι γεγονός πως οι συνεργασίες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων των κρατών-μελών του Ο.Ι.Σ. με εκείνα του ψευδοκράτους, προσφέρουν το κατάλληλο έδαφος για την άρση του αποκλεισμού που έχει επιβληθεί στο ψευδοκράτος και την πολιτική του αναγνώριση.

Αρωγοί στην προσπάθεια αυτή του ψευδοκράτους στέκονται ακαδημαϊκοί κύκλοι τουρκικής ή τουρκοκυπριακής καταγωγής οι οποίοι εργάζονται σε πανεπιστήμια του εξωτερικού και λειτουργούν ως «πρεσβευτές» των συμφερόντων της χώρας τους. Από τη θέση στην οποία υπηρετούν προτείνουν συμφωνίες και συνεργασίες μεταξύ των πανεπιστημίων όπου εργάζονται, και πανεπιστημίων από τη

χώρα προέλευσής τους. Η πλειοψηφία των συγκεκριμένων πανεπιστημίων είναι ιδιωτικά και αυτό δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο τις προσπάθειες του Υπουργείου Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας να ανακόψουν την υπογραφή συμφωνιών¹⁷⁴. Επίσης, παρά το γεγονός ότι σύμφωνα με τα ψηφίσματα 541 και 550 του Συμβουλίου Ασφαλείας το ψευδοκράτος αποτελεί παράνομη οντότητα και όλα τα κράτη-μέλη καλούνται να μην το αναγνωρίσουν, ούτε να το αναβαθμίσουν, εντούτοις πολλά κράτη αναγνωρίζουν τα πτυχία που εκδίδονται από τα «πανεπιστήμιά» του¹⁷⁵. Αυτό έχει προκύψει αρχικά από τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων του ψευδοκράτους σε διεθνείς επιστημονικές ενώσεις, οι οποίες χρησιμοποιώντας αποκλειστικά ακαδημαϊκά κριτήρια δέχονται στις τάξεις τους τα πανεπιστήμια, αγνοώντας βέβαια τις αρχές του διεθνούς δικαίου. Επιπρόσθετα, απόφοιτοι των «πανεπιστημίων» του ψευδοκράτους, επιστρέφοντας από τις σπουδές τους στην πατρίδα τους ασκούν πιέσεις χρησιμοποιώντας τη συμμετοχή των «πανεπιστημίων» του ψευδοκράτους σε επιστημονικές ενώσεις διεθνούς εμβέλειας¹⁷⁶.

5.2. Η πολιτική της Κυπριακής Δημοκρατίας για την αντιμετώπιση των παράνομων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων του ψευδοκράτους

Η αντιμετώπιση του ζητήματος της παράνομης λειτουργίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων του ψευδοκράτους αποδεικνύεται αρκετά δύσκολη υπόθεση για το Υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας. Συχνά, στη συνείδηση των ανθρώπων δεν αναγνωρίζεται η σημασία εφαρμογής του διεθνούς δικαίου για τη διαφύλαξη της παγκόσμιας ειρήνης και η λειτουργία των «πανεπιστημίων» στη Βόρεια Κύπρο εξετάζεται στο πλαίσιο της ακαδημαϊκής ελευθερίας και της επιστημονικής προόδου. Η πολιτική ηγεσία, ωστόσο, υπενθυμίζει σε όλα τα κράτη-μέλη του Ο.Ι.Σ. ότι ως κράτη-μέλη του Ο.Η.Ε. που συμμετέχουν εκ περιτροπής στο Συμβούλιο Ασφαλείας δεν δύνανται να συμπεριφέρονται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε περίπτωση¹⁷⁷. Επιπρόσθετα, φροντίζουν να ενημερώνουν όλους τους οργανισμούς και τα ιδρύματα που αναγνωρίζουν τα «πανεπιστήμια» του

¹⁷⁴ Τηλεφωνική συνέντευξη με τον Χριστόφορο Χατζηττοφή, 6 Μαρτίου 2017.

¹⁷⁵ *United Nations Security Council, Resolution 550, 1984*. Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2017 από το [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/550\(1984\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/550(1984))

¹⁷⁶ ΧΑΤΖΗΤΤΟΦΗΣ Χριστόφορος, ό.π.

¹⁷⁷ Βλ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛ Μηνάς, «Cultural Diplomacy as a means for Reunification» συνέντευξη στο *Berlin Global*, 1 Δεκεμβρίου 2016. Ανακτήθηκε στις 28 Μαρτίου 2017 από το <http://www.berlinglobal.org/index.php?cultural-diplomacy-as-a-means-for-reunification>

ψευδοκράτους, ότι πρόκειται για παράνομα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα οποία έχουν καταπατήσει την περιουσία των Ελληνοκυπρίων και βρίσκονται σε μια χώρα χωρίς διεθνή νομική υπόσταση¹⁷⁸.

Σημαντική είναι η συνεισφορά των πρεσβειών της Κυπριακής Δημοκρατίας, οι οποίες όταν αντιληφθούν ζήτημα αναγνώρισης των «πανεπιστημίων» του ψευδοκράτους στη χώρα διαπίστευσής τους, τότε εκτός του να ενημερώσουν το Υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας, επίσης αναλαμβάνουν τη συνομιλία με τους αντιπροσώπους του Υπουργείου Παιδείας της χώρας διαπίστευσής τους, ώστε να ενημερώσουν για την παράνομη λειτουργία των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Ακόμη, σε περιπτώσεις όπου το ψευδοκράτος δέχεται πρόσκληση για συμμετοχή σε διεθνείς εκπαιδευτικές εκθέσεις ή συνέδρια, η Κυπριακή Δημοκρατία αποστέλλει διάβημα προς τις διοργανώτριες χώρες και τους αντίστοιχους φορείς¹⁷⁹.

Τέλος, η Κυπριακή Δημοκρατία έχει βρει υπερασπιστές των δικαιωμάτων της ακόμη και εντός των χωρών του αραβό-ισλαμικού κόσμου. Υπάρχουν χώρες, όπως για παράδειγμα η Αίγυπτος, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και η Αλγερία οι οποίες ακόμη και εντός του Ο.Ι.Σ. είναι φιλικά διακείμενες προς τις θέσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας, καταψηφίζοντας τις θέσεις της Τουρκίας και της αυτοαποκαλούμενης «Τουρκικής Δημοκρατίας Βόρειας Κύπρου»¹⁸⁰.

Κλείνοντας, παρά τις κατηγορίες του πρώην Υπουργού Εξωτερικών της Τουρκίας κ. Yakis, για δήθεν υπονόμευση των προσπαθειών της Άγκυρας για συνεργασία μεταξύ των δύο κοινοτήτων σε εκπαιδευτικά ζητήματα από την Ελληνορθόδοξη Εκκλησία, εντούτοις η Κυπριακή Δημοκρατία διοργανώνει κοινά προγράμματα, πραγματοποιεί συναντήσεις καθηγητών και μαθητών από τις δύο κοινότητες και συμμετέχει στην Τεχνική Επιτροπή που εξετάζει τα σχολικά εγχειρίδια για την απομάκρυνση των στοιχείων που προάγουν το μίσος μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Πρόκειται για μια έσχατη προσπάθεια επανένωσης που στοχεύει στην διαμόρφωση θετικών στάσεων μεταξύ των απλών πολιτών¹⁸¹.

¹⁷⁸ΧΑΤΖΗΤΤΟΦΗΣ Χριστόφορος, *ό.π.*.

¹⁷⁹ΧΑΤΖΗΤΤΟΦΗΣ Χριστόφορος, *ό.π.*.

¹⁸⁰Βλ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛ Μηνάς *ό.π.*. Βλέπε επίσης ΧΑΤΖΗΤΤΟΦΗΣ Χριστόφορος, *ό.π.*.

¹⁸¹ Βλ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛ Μηνάς, *ό.π.*.

Συμπέρασμα

Συνεπώς, στην προσπάθεια προάσπισης των κυριαρχικών δικαιωμάτων των Ελληνοκυπρίων καθοριστικός είναι ο ρόλος της διπλωματίας που ασκείται από το Υπουργείο Εξωτερικών, καθώς αφενός μεν, μεριμνά για τη διαφύλαξη των εθνικών συμφερόντων της Κύπρου, αφετέρου δε, φροντίζει να προωθεί το διάλογο μεταξύ των δύο κοινοτήτων ευελπιστώντας σε μια δίκαιη λύση που θα οδηγήσει στην επανένωση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα κράτη λειτουργώντας ως ορθολογικοί παίκτες επιδιώκουν να μεγιστοποιήσουν την ισχύ τους στη διεθνή πολιτική σκηνή, προκειμένου να διασφαλίσουν την επιβίωσή τους. Σύμφωνα με τον Waltz, η ανάγκη για επιβίωση και για μεγιστοποίηση της ασφάλειας μπορεί να δημιουργήσει τις συνθήκες για τη συνεργασία των κρατών στο πλαίσιο της δημιουργίας διεθνών καθεστώτων¹⁸². Η περίπτωση του ψευδοκράτους επιβεβαιώνει την αρχική υπόθεση ότι το πλαίσιο συνεργασίας που προσφέρουν οι διεθνείς και περιφερειακοί οργανισμοί δύνανται να προωθήσουν τα εθνικά συμφέροντα μιας χώρας, όπως η Τουρκία ή μιας χειραγωγούμενης πολιτικής οντότητας, όπως το ψευδοκράτος της Βόρειας Κύπρου.

Πράγματι, μετά την αποτυχημένη προσπάθεια εισβολής στην Κύπρο (1964) και την επιστολή του προέδρου των Η.Π.Α., L. BJohnson, προς την Άγκυρα, η Τουρκία επιχείρησε ένα στρατηγικό άνοιγμα προς τα κράτη του αραβό-ισλαμικού κόσμου. Μέσα από τη συμμετοχή της στον Οργανισμό Ισλαμικής Συνεργασίας (Ο.Ι.Σ.) η Τουρκία επιχειρεί να εξασφαλίσει την πολιτική στήριξη των μουσουλμανικών χωρών στο Κυπριακό Ζήτημα, συνάπτοντας συνεργασίες που αποσκοπούν στην άρση της απομόνωσης και των κυρώσεων που έχουν επιβληθεί στο ψευδοκράτος και την πολιτική αναγνώρισή του. Η Τουρκία μεθόδευσε τη συμμετοχή του ψευδοκράτους στον Ο.Ι.Σ., όπου πλέον συμμετέχει ως κράτος παρατηρητής, και απέσπασε το ενδιαφέρον και τη στήριξη των κρατών-μελών του Ο.Ι.Σ., με αποκορύφωμα την αναγνώριση ίσων πολιτικών δικαιωμάτων ανάμεσα στη μειοψηφία των Τουρκοκυπρίων και την πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων κατά την Ισλαμική Διάσκεψη Κορυφής που έλαβε χώρα το 1976 στην Κωνσταντινούπολη.

Στο εγχείρημα αυτό η Τουρκία αξιοποιεί τους ιδιαίτερους δεσμούς που τη συνδέουν με τις άλλες μουσουλμανικές χώρες, υπερτονίζοντας την κοινή ιστορική παράδοση και θρησκεία. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκει να επωφεληθεί από την αλληλεγγύη που ο Ο.Ι.Σ. διακηρύσσει προς όλους τους Μουσουλμάνους. Το ψήφισμα της 41^{ης} Διάσκεψης των Υπουργών Εξωτερικών (Τζέντα, 2014) για την κατάσταση στην Κύπρο και η ενθάρρυνση της σύναψης συνεργασιών ανάμεσα στο ψευδοκράτος και τα άλλα κράτη-μέλη του Ο.Ι.Σ. αποδεικνύει ακριβώς την πολιτική της Τουρκίας

¹⁸² Βλ. WALTZ, N. Kenneth, *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, Αθήνα, Ποιότητα, 2011, σελ. 234-235.

να προωθήσει τα εθνικά της συμφέροντα στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο μέσα από το πλαίσιο συνεργασίας που προσφέρει ο Ο.Ι.Σ..

Η ίδρυση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και η στρατηγική διεθνοποίησης της ανώτατης εκπαίδευσης στο ψευδοκράτος αναδεικνύεται σε βασικό πυλώνα για την επίτευξη των στόχων εξωτερικής πολιτικής και την προώθηση των στρατηγικών συμφερόντων της Τουρκίας και του ψευδοκράτους. Λειτουργεί ως μια μορφή ήπιας ισχύος, καθώς προσφέρει πληθώρα ευκαιριών για σύναψη εκπαιδευτικών συνεργιών που συνεπάγονται την πολιτική αναγνώριση του ψευδοκράτους. Μετά την έκκληση που απηύθυνε ο Ο.Ι.Σ. για προώθηση των συνεργασιών μεταξύ των κρατών-μελών και του ψευδοκράτους σε ακαδημαϊκό επίπεδο, το ψευδοκράτος εντατικοποίησε την παρεχόμενη Ανώτατη Εκπαίδευση. Στις μέρες μας λειτουργεί στη Βόρεια Κύπρο ένας μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, τα οποία είναι αναγνωρισμένα από την Ομοσπονδία των Πανεπιστημίων του Ισλαμικού Κόσμου. Η αναγνώριση των «πανεπιστημίων» έχει ως συνέπεια, αφενός μεν, την προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών για σπουδές στο ψευδοκράτος, αφετέρου δε, τη σύναψη συνεργασιών για εκπαιδευτικές ανταλλαγές και από κοινού διοργάνωση διεθνών συνεδρίων με πανεπιστήμια χωρών του Αραβό-Ισλαμικού Κόσμου. Μέσω της διεθνοποίησης της ανώτατης εκπαίδευσης συνάπτονται εκπαιδευτικές συνεργίες με πανεπιστήμια του εξωτερικού. Με τον τρόπο αυτό το ψευδοκράτος προωθεί τη διαδικασία αναγνώρισής του, αφού αν και πρόκειται για μια πολιτική οντότητα χωρίς διεθνή νομική υπόσταση, εντούτοις, κράτη-μέλη του Ο.Ι.Σ. αναγνωρίζουν τα «πανεπιστήμιά» του και συνεργάζονται με αυτό.

Το Υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας διατυπώνει σε κάθε ευκαιρία την αντίθεσή του προς το ζήτημα της ίδρυσης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στα κατεχόμενα, δηλώνοντας πως πρόκειται για παράνομα «πανεπιστήμια», τα οποία δεν έχουν λάβει ουδεμία νομιμοποίηση από το επίσημο κυπριακό κράτος για τη λειτουργία τους και των οποίων τα πτυχία δεν διαθέτουν ισχύ. Αξιοσημείωτο, μάλιστα, είναι το ότι στην προσπάθεια αντιμετώπισης των μεθοδεύσεων της Τουρκίας στην Κύπρο μέσα από το πλαίσιο συνεργασίας του Ο.Ι.Σ. στον τομέα της εκπαίδευσης αρωγοί στέκονται κράτη-μέλη του οργανισμού (Ο.Ι.Σ.), τα οποία τηρούν στάση φιλική προς την Κύπρο. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να αξιοποιηθεί διπλωματικά από την Κυπριακή Δημοκρατία.

Κλείνοντας, είναι γεγονός ότι οι σκοποί της εκπαίδευσης καθορίζονταν ανέκαθεν από το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο και το εκπαιδευτικό σύστημα, ως μέρος του ευρύτερου πολιτικού συστήματος, αναπόφευκτα επηρεάζεται από αυτό. Παρόλ' αυτά, οι εκάστοτε ηγέτες έχουν χρέος να αντιληφθούν ότι η εκπαίδευση οφείλει να προωθή τις πανανθρώπινες αξίες, όπως η διαφύλαξη της διεθνούς ειρήνης, και για το σκοπό αυτό η εκπαιδευτική πολιτική πρέπει να εναρμονίζεται με τους κανόνες διεθνούς δικαίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Α. Πρωτογενείς Πηγές

Α.1. Συμφωνίες, ψηφίσματα και διακηρύξεις διεθνών οργανισμών

Charter of the Organization of the Islamic Conference, Ανακτήθηκε στις 15 Φεβρουαρίου 2017 από το http://www.oic-oci.org/page/?p_id=53&p_ref=27&lan=en

Organization of Islamic Cooperation, Resolution on Political Affairs Adopted by the forty first Session of the Council of Foreign Ministers Session of exploring Areas of Islamic Cooperation, Kingdom of Saudi Arabia, 2014 Ανακτήθηκε στις 19 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.oic-oci.org/subweb/cfm/41/cfm/en/docs/final/Pol%20-%20RES%2041%20CFM.pdf>

Seventh Islamic Conference of Foreign Ministers, Resolution No. 16/7 – P: The Cyprus Question and the Cause of the Turkish Muslim Community of Cyprus, Istanbul, 1976. Ανακτήθηκε στις 8 Φεβρουαρίου 2016 από το <http://www.oic-oci.org/english/conf/fm/All%20Download/Frm.07.htm>

Twentieth Islamic Conference of Foreign Ministers, Final Communique, Istanbul, 1991. Ανακτήθηκε στις 10 Φεβρουαρίου 2016 από το <http://www.oic-oci.org/english/conf/fm/20/20%20icfm-final-en.htm>

UNESCO, «The World Declaration On Education for All: Meeting Basic Needs», 1993. Ανακτήθηκε στις 31 Οκτωβρίου 2016 από το <http://www.ecdgroup.com/download/cn114awi.pdf>

United Nations Security Council, Resolution 550, 1984. Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2017 από το [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/550\(1984\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/550(1984))

Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα του ΟΗΕ, 1966. Ανακτήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2016 από το https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26231

Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, 1992. Ανακτήθηκε στις 18 Νοεμβρίου 2016 από το <http://www.0-18.gr/gia-megaloyis/dsdp>

Καταστατικός Χάρτης του Ο.Η.Ε., 1945. Ανακτήθηκε στις 11 Απριλίου 2017 από το http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14

Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, του ΟΗΕ, 1948. Ανακτήθηκε στις 4 Δεκεμβρίου 2016 από το http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf

A.2. Επίσημες εκθέσεις διεθνών οργανισμών, παρατηρήσεις επί των συνθηκών/ διατάξεων

UNESCO & Economic and Social Council, “*Right to Education: Scope and Implementation, General Comment 13 on the right to education (Art. 13 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)*”, 2003. Ανακτήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2016 από το http://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/UNESC_RTE_Scope_and_Implementation_General_Comment_13_on_the_RTE_Article_13_ICESCR_2003_En.pdf

United Nations Economic and Social Council, Economic, Social and Cultural Rights, 2002. Ανακτήθηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2016 από το https://www.nesri.org/sites/default/files/Special_Rapporteur_Education_USA.pdf

United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, General Comment No1: The aims of Education (article 29), 2001. Ανακτήθηκε στις 3 Νοεμβρίου 2016 από το [http://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/a\)GeneralCommentNo1TheAimsofEducation\(article29\)\(2001\).aspx](http://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/a)GeneralCommentNo1TheAimsofEducation(article29)(2001).aspx)

A.3. Βιβλιογραφικοί οδηγοί, εγκυκλοπαίδειες

Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, 2008

A.4 Τύπος, Ειδησεογραφικά Πρακτορεία

Κυπριακό Πρακτορείο Ειδήσεων(<http://www.cna.org.cy/>)

Kibris Postasi (<http://www.kpdailynews.com>)

A.5. Ιστότοποι εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, συστημάτων κατάταξης (rankings) και δημοσίευσης συνεδρίων

American University of Cyprus (<http://www.auc.edu.tr/en/>)

Cyprus International University(<http://www.ciu.edu.tr>)

Cyprus Health and Social Sciences(<http://eng.kstu.edu.tr/>)

Cyprus Sciences University(<http://www.kiu.edu.tr/en/>)

Eastern Mediterranean University(<http://ww1.emu.edu.tr>)

European University of Lefke(<http://www.eul.edu.tr>)

Final International University (<https://www.final.edu.tr/home>)

Girne American University(<http://www.gau.edu.tr>)
Istanbul Technical University(<http://160.75.2.170/index.php/en/>)
Middle East Technical University(<http://ncc.metu.edu.tr>)
Near East University(<https://neu.edu.tr>)
University of Kyrenia(<http://kyrenia.edu.tr>)
University of Mediterranean Karpasia(<http://www.akun.edu.tr>)
RankingWebofUniversities (<http://www.webometrics.info>)
University Ranking by Academic Performance(<http://www.urapcenter.org>)
World Conference on Educational Studies(<http://www.globalcenter.info>)
Federation of the Universities of the Islamic World (<https://www.isesco.org> .)

A.6. Ιστοσελίδες Υπουργείων

Υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας (<http://www.mfa.gov.cy>)
«Ministry of Foreign Affairs: Turkish Republic of Northern Cyprus»
(<http://mfa.gov.ct.tr>)

A.7. Συνεντεύξεις

XATZHMIXAHL Μηνάς, «Cultural Diplomacy as a means for Reunification»
συνέντευξη στο *Berlin Global*, 1 Δεκεμβρίου 2016. Ανακτήθηκε στις 28
Μαρτίου 2017 από το [http://www.berlinglobal.org/index.php?cultural-
diplomacy-as-a-means-for-reunification](http://www.berlinglobal.org/index.php?cultural-diplomacy-as-a-means-for-reunification)

B. Δευτερογενείς Πηγές

B.1. Βιβλία και Μονογραφίες

ARCHER Margaret, *Social Origins of Educational Systems*, Νέα Υόρκη, Routledge, 2013.

AYKAN Mahmut, *Turkey's role in the Organization of Islamic Conference: 1960-1992. The Nature of Deviation from the Kemalist Heritage*, Νέα Υόρκη, Vantage Press, 1994.

BAYLIS John & SMITH Steve, *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής: Μια Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Αθήνα, Επίκεντρο, 2007.

DEWEY John, *Democracy and Education: An introduction to the philosophy of education*, Νέα Υόρκη, The Floating Press, 2009.

- DEWEY John, *Experience and Education*, ΝέαΥόρκη, Touchstone, 1997.
- DURKHEIM Emile, *Education and Sociology*, Μετάφραση Sherwood D. Fox, ΝέαΥόρκη, 1956, σελ. 28- 29.
- ELIGUR Banu, *The Mobilization of Political Islam in Turkey*, ΝέαΥόρκη, 2010, Cambridge University Press.
- GREEN Andy, *Εκπαίδευση και Συγκρότηση του Κράτους: Η ανάπτυξη των εκπαιδευτικών συστημάτων στην Αγγλία, στη Γαλλία και στις ΗΠΑ*, Αθήνα, Gutenberg, 2010.
- HALE William, *Τουρκική Εξωτερική Πολιτική 1774- 2000*, Αθήνα, Πεδίο, 2016.
- HANIOGLU Sukru, *Young Turks in Opposition*, ΝέαΥόρκη, Oxford University Press, 1995.
- MALLINSON William, *Κύπρος: Ιστορική Επισκόπηση*, Κύπρος, Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών 2008.
- MALLINSON William, *Κύπρος: Μια Ιστορική Προοπτική, Ανάμεσα στο NATO και την Ευρώπη: Πόλεμος ή Ειρήνη*, Αθήνα, Παπαζήση, 2005
- MARDIN Serif, *The Genesis of Young Ottoman Thought: A Study in the Modernization of Turkish Political Ideas*, ΝέαΥόρκη, Syracuse University Press, 2000.
- MEARSHEIMER John, *Η τραγωδία της πολιτικής των Μ. Δυνάμεων*, Αθήνα, Ποιότητα, 2011.
- NYE Joseph, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, ΝέαΥόρκη, Public Affairs, 2004.
- ROUSSEAU Jean-Jacques, *Emile, or Education*, Μετάφραση Bloom Alan, ΝέαΥόρκη, Basic Books, 1979.
- KIZILYUREK Niyazi, *Οι Τουρκοκύπριοι, η Τουρκία και το Κυπριακό*, Αθήνα, Παπαζήση, 2009.
- WALTZ, N. Kenneth, *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, Αθήνα, Ποιότητα, 2011.
- ZURCHER Eric, *Turkey a Modern History*, Λονδίνο, I.B Tauris, 2004.
- ΑΣΔΕΡΑΚΗ Φωτεινή, *Ευρώπη και Παιδεία: Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης*, Αθήνα, Σιδέρης, 2008.

ΙΩΣΗΦ Ιωσήφ, *Κυπριακό Πρόβλημα και Διεθνής Πολιτική: Από την Ανεξαρτησία στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα, Παπαζήση, 2000.

ΚΡΙΒΑΣ Σπύρος, *Παιδαγωγική Επιστήμη: Βασική Θεματική*, Αθήνα, Gutenberg, 2007.

ΛΙΑΚΟΥΡΑΣ Πέτρος, *Το Κυπριακό Από τη Ζυρίχη στη Λουκέρνη Αναζήτηση Ομοσπονδιακής Λύσης*, Αθήνα, Σιδέρης, 2007.

ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος, *Η λειτουργία του Οργανισμού Ισλαμικής Διάσκευης στο διεθνές σύστημα και η Τουρκία: Γεωγραφική και Γεωπολιτική προσέγγιση του ρόλου τους*, Αθήνα, Λιβάνης, 2004.

ΝΤΑΒΟΥΤΟΓΛΟΥ Αχμέτ, *Το Στρατηγικό Βάθος*, Αθήνα, Ποιότητα, 2010.

ΞΩΧΕΛΛΗΣ Παναγιώτης, *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική: Θεμελιώδη Προβλήματα της Παιδαγωγικής Επιστήμης*, Θεσσαλονίκη, Κυριακίδη, 1983.

ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ Ιωάννης, *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 1999.

ΣΑΚΚΑΣ Γιάννης, *Η Ελλάδα, το Κυπριακό και ο Αραβικός Κόσμος*, Αθήνα, Πατάκη, 2012

ΦΩΤΙΑΔΟΥ Κωνσταντίνα, «Η Εθνική Κουλτούρα ως Κρίσιμος Παράγοντας Επιτυχίας των Διεθνών Στρατηγικών Συμμαχιών», 2013 (Διπλωματική Εργασία) Ανακτήθηκε στις 29 Οκτωβρίου 2016 από <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/15756/6/PhotiadouKonstantinaMsc2013.pdf>

B.2. Άρθρα

ADAMS Thomas, «The First Republic of Cyprus», *Western Political Quarterly*, Τεύχος 19, Αριθμός 3, 1966, σελ.475-490.

AMIRBEK Aidarbek & YDYRYS Kanat, “Education And Soft Power: Analysis As an Instrument Of Foreign Policy ”, *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, Τεύχος 143, 2014, σελ. 514-516. Ανακτήθηκε στις 18 Δεκεμβρίου 2016 από το http://ac.els-cdn.com/S1877042814043560/1-s2.0-S1877042814043560-main.pdf?_tid=51c82af8-ccc7-11e6-bfcf-00000aab0f02&acdnat=1482906892_459774e9051b73214205270ead676153

CHAMBERLAIN Lawrence, «Education as an Instrument of the State: A Review Essay», *The Journal of Higher Education*, Τεύχος 34, Αρ. 1, 1963, σελ. 41-44.

COOPER Robert, «Hard Power, Soft Power and the Goals of Diplomacy», στο HELD David& KOENIG-ARCHIBUGI Mathias (Επιμ.), *American Power in the 21st Century*, 2004, σελ. 167-180. Ανακτήθηκε στις 28 Δεκεμβρίου 2016 από το

[https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/CooperarticleGoalsofdiplo
macyweb.pdf](https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/CooperarticleGoalsofdiplo
macyweb.pdf)

- EIJAZ- AHMAD Rana & EIJAZ Abida, «Role of Education in the Consolidation of Islamic Solidarity», *International Journal of Humanities and Social Science*, Τεύχος 1, Αρ. 6, 2011, σελ. 249- 256. Ανακτήθηκε στις 8 Ιανουαρίου 2017 από το <http://www.ijhssnet.com/journals/Vol. 1 No. 6; June 2011/27.pdf>
- FEROZ Ahmad, «Politics and Islam in Modern Turkey», *Middle Eastern Studies*, Τεύχος 27, Αρ. 1, 2006, σελ.3-21.
- FOUSKAS Vasilis, «Reflections on the Cyprus Issue and the Turkish Invasion of 1974», *Mediterranean Quarterly*, Τεύχος 12, Αρ.3, 2001, σελ.98-127.
- GANNIE Farooq, “Education as an Instrument of Social Change”, *International Journal of English Language, Literature and Humanities* Τεύχος 2, Αριθμός 1, 2014, σελ. 18-24. Ανακτήθηκε στις 27 Δεκεμβρίου 2016 από το <http://ijellh.com/wp-content/uploads/2014/04/Education-as-an-instrument-of-social-change-by-Farooq-Ahmad-Ganiee.pdf?x72302>
- HALSTEAD Mark, «An Islamic Concept of Education», *Comparative Education*, Τεύχος 40, Αρ. 4, 2004, σελ.517-529.
- HALSTEAD Mark, «Towards a unified view of Islamic Education», *Islam and Christian- Muslim Relations*, Τεύχος 6, Αρ. 1, 1995, σελ.25-43.
- KELSEN Hans, “Recognition in International Law Theoretical Observations”, *The American Journal of International Law*, Τεύχος 35, Αρ. 4, 1941, σελ.605-617.
- KNIGHT Jane, “Internationalization Remodeled: Definition, Approaches, and Rationales”, *Journal of Studies in International Education*, Τεύχος 8, Αρ. 1, 2004, σελ. 5-31.
- LERIOU Natasha, «Constructing an Archaeological Narrative: The Hellenization of Cyprus». Ανακτήθηκε στις 3 Ιανουαρίου 2017 από το <http://web.stanford.edu/dept/archaeology/journal/newdraft/leriou/paper.pdf>
- NYE Joseph, «Soft Power», *Foreign Policy*, Τεύχος 80, 1990, σελ.153-171.
- NYE Joseph, «Towards a Liberal Realist Foreign Policy: A meme for the next president», *Harvard Magazine*, 2008.
- POULTON Hugh, «Turkey as a kin-state: Turkish Foreign Policy towards Turkish and Muslim Communities in the Balkans» στο POULTON Hugh & TAJI-FAROUKI Suha (Επιμ.), *Muslim Identity and the Balkan State*, London, Hurst & Company, 1997, σελ. 194- 213.
- SALEM Norma, «The Constitution of 1960 and its Failure» στο SALEM Norma (Επιμ.) *Cyprus: A regional Conflict and its Resolution*, New York, St. Martin’s Press, 1992, σελ. 117-125.

ΓΚΙΒΑΛΟΣ Μενέλαος, «Εκπαίδευση-Γνώση-Αξιακά σχήματα στην εποχή της Μετανεωτερικότητας», 4^ο Διεθνές Συνέδριο Ιστορία της Εκπαίδευσης. Πάτρα, 6-8 Οκτωβρίου 2006, Πάτρα, Εργαστήριο Ιστορικού Αρχείου Νεοελληνικής και Διεθνούς Εκπαίδευσης, 2007. Ανακτήθηκε στις 6 Μαρτίου 2017 από το <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktika1/givalos.htm>

ΖΙΑΚΑΣ Γρηγόριος, “Ισλάμ: Οι βασικές του αρχές και η σχέση του με το χριστιανισμό”, 2013. Ανακτήθηκε στις 25 Ιουνίου 2016 από το <http://blogs.auth.gr/ziaka/files/2013/03/ISLAM.pdf>

ΚΕΧΡΙΩΤΗΣ Ευάγγελος, «Μεταρρυθμίσεις στην Οθωμανική Αυτοκρατορία», Κωνσταντινούπολη, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, 2008. Ανακτήθηκε στις 15 Ιανουαρίου 2017 από το <http://constantinople.ehw.gr/forms/fLemmaBodyExtended.aspx?lemmaID=11702>

ΚΟΥΦΟΥΔΑΚΗΣ Βαγγέλης, «Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική και το Κυπριακό Πρόβλημα 1960-1991» στο ΓΙΑΛΟΥΡΙΔΗΣ Χριστόδουλος & ΤΣΑΚΩΝΑΣ Παναγιώτης (Επιμ.) *Ελλάδα και Τουρκία: Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου*, Σιδέρης, 2002, σελ. 447-476.

ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, «Ο Ρωσοτουρκικός Πόλεμος του 1877-78: Το εσωτερικό και το διεθνές περιβάλλον», εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ της Κυριακής, 6 Δεκεμβρίου 2015, σελ. 27- 28

ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, “Η θέση του ισλαμικού κόσμου στη στρατηγική της ισλαμικής κυβέρνησης ΑΚΡ. Μια περίπτωση εργαλειακής χρήσης των «προνομιακών» σχέσεων”, στο ΚΟΥΣΚΟΥΒΕΛΗΣ Ηλίας& ΛΙΤΣΑΣ Σπυρίδων (Επιμ.), *Το στρατηγικό Βάθος και η Τουρκία*, Αθήνα, Ποιότητα, 2013, σελ. 123- 143.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΜΕΛΟΣ ΤΟ «ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ»
European Consortium for Political Research (ECPR)
International Universities Council International Universities Search & Rescue Council European Council for Business Education (ECBE)
The National Recognition Information Centre for the United Kingdom (UK NARIC)
The Federation of the Universities of the Islamic World (FUIW)
International Association of Universities (IAU)
International Council of Design
Council on Hotel, Restaurant and Institutional Education (CHRIE)
Association of International Educators (NAFSA)
International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE)
International Universities Council (IUC)
International Universities Search & Rescue Council (IUSRC)

Πηγή: Cyprus International University, *Accreditations and Memberships*. Ανακτήθηκε στις 25 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.ciu.edu.tr/en/our-university/accreditations-and-memberships>

Πίνακας 2

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΜΕΛΟΣ ΤΟ «ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ»
The Association to Advance Collegiate Schools of Business
Association for Computing Machinery Student Chapter
Association European des Conservatoires Academies de Musique et Musikhochhulen
European Association for Architectural Education
AmericanMathematicalSociety
American Society for Engineering Edu.
American Society of Mechanical Engineers Student Branch
Association for Tourism and Leisure Education
City&Guilds
CommunityofMediterraneanUniversities
European Association for Education in Electrical and Information Eng
European Public Relations Education and Research Association
European Consortium for Political Research
European Communication Research and Education Association
Electrical Engineering Students' European Association Student Branch
EuropeanLawFacultiesAssociation
European Network for Housing Research
European Students of Industrial Engineering and Management
EuropeanUniversityAssociation
Federation of the Universities of the Islamic World
InternationalAssociationofUniversities
Institute of Industrial Engineers Student Chapter
International Council of Graphic Design Associations
International Federation of Interior Architects/Designers
International Association of Teachers of English as a Foreign Language
London Chamber of Commerce Industrial Qualifications
London Chamber of Commerce Industrial Qualifications
Network of International Business Schools
Nuclear Energy Agency, Data Bank Membership
Test of Legal English Skills

Πηγή: Eastern Mediterranean University, Accreditations, Recognitions, Rankings, Memberships and Partnerships. Ανακτήθηκε στις 25 Μαρτίου 2017 από το <http://ww1.emu.edu.tr/en/about-emu/accreditations-recognitions-rankings-memberships/597>

Πίνακας 3

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΜΕΛΟΣ ΤΟ «ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ»
Erasmus Student Network
International Association of Business Communicators
The Duke of Edinburgh's International Award
European Association for International Education
American Hotel & Lodging Association
World Association for Hospitality and Tourism Education and Training
International Hotel & Restaurant Association
Institute of Hospitality
SKAL International Travel Professional Organization
Institut Paul Bocuse
National Marine Electronics Association
Cyprus Universities Association
International Universities Search & Rescue Council
European University Continuing Education Network
Observatory Magna Charta Universitatum
UKBA TIER 4 SPONSOR
Federation of the Universities of the Islamic World
Business School Accreditation, Corporate Learning
Accreditation Council for Business Schools and Programs
International Vocational Education and Training Association
International Association of Universities
International association supporting hospitality and tourism education and training.
ECIS
Business school and university ranking worldwide
European Association for Architectural Education
Study In North Cyprus
Council of International Schools

Πηγή: *Girne American University, Accreditations & Memberships. Ανακτήθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2017 από το http://www.gau.edu.tr/en/institutional/accreditations_memberships*

Πίνακας 4

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΜΕΛΟΣ ΤΟ «ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΓΓΥΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ»
Turkish Council of Higher Education
Accreditation in Engineering Computer Sciences, Natural Sciences, Mathematics
JUSARC International Universities Search & Rescue Council
YükseköğretimPlanlama, DenetlemeAkreditasyonveKoordinasyonKurulu
InternationalAssociationsofUniversities
EuropeanUniversityAssociation
Federation of the Universities of the Islamic World
Federation of the Universities of the Islamic World
StudyinNorthCyprus
International Universities Search and Rescue Council
International Association of Dental Students
DünyaSağlıkÖrgütü
JointCommissisonInternational
International Society for Engineering Educationand modern engineering
CISCO NetworkingAcademy
IEEE:Institute of Electrical and ElectronicsEngineers Student Branch
European Distance and E-Learning Network
Association For Tourism In Higher Education(ATHE)
TürkiyeDenizcilikEğitimKonseyi
IEEE ComputationalIntelligenceSociety
IEEE IndustrialElectronicsSociety
The Institution of Engineering and Technology
The Chartered Institute for IT
TürkToraksDerneği
EuropeanRespiratorySociety
AmericanThoracicSociety
UlusalAllerjiveKlinikİmmunolojiDerneği
TürkPediatriKurumu
TürkOrtodontiDerneği
WorldFederationofOrthodontists
AmericanAssociationofOrthodontists
EuropeanOrthodonticSociety
KıbrısTürkTabipleriBirliği
TürkPeriodontolojiDerneği
EuropeanFederationofPeriodontology
InternationalAcademyofPeriodontology
AnadoluDenizcilikKulübü
GENDIA – GENeticDIagnosticNetwork
European Society of Cytogeneticists Asociation – E.C.A
European Society of Human Genetics – ESHG
TıbbiBiyolojiveGenetikDerneği
KıbrısTürkDiyetisyenlerBirliği
TürkiyeDiyetisyenlerDerneği
TürkiyeDiyabetVakfı

International Confederation of Dietetic Associations
European Federation of the Associations of Dietitians
HalkSağlığıKurumuDerneği (HASAK)
TürkiyeObeziteAraştırmaDerneği
H.Ü. Geriatrik Bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi (GEBAM)
Türkiye Diyabet Vakfı
Uluslararası Diyabet Federasyonu Üyesidir
TÜRK HEMŞİRELER DERNEĞİ
ULUSAL TRAVMA VE ACİL CERRAHİ DERNEĞİ
PSİKİYATRİ HEMŞİRELERİ DERNEĞİ
NEFROLOJİ VE DİYALİZ TRANSPLANTASYON HEMŞİRELERİ DERNEĞİ
KOGNİTİF VE DAVRANIŞ TERAPİLERİ DERNEĞİ
International Association for Human Resource Information Management
Cisco Network Academy Program (CNAP)
IEE: Institute of Industrial Engineers Student Chapter
International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA)
TEDQUAL : (Teaching Education Quality in Tourism)
ICO-D: International Council of Graphic Design Associations
EAAE : (European for Architectural Education)
IFI: Interior Architects / Designers
IIDA: International Interior Design Association
Türkiye Fizyoterapistler Derneği Nörolojik fizyoterapi alt grubu
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Fizyoterapistler Derneği
American Society of Neuroradiology (ASNR)
European Society of Radiology (ESR)
European Society of Neuroradiology (ESNR)
European Society of Head and Neck Radiology (ESHNR)
European Society for Magnetic Resonance in Medicine and Biology (ESMRMB)
Türk Radyoloji Derneği (TRD)
Türk Manyetik Rezonans Derneği (TMRD)
Türk Nöroradyoloji Derneği (TRND)
International Federation for Information Technologies in Travel and Tourism
Society For Reproductive Biology
Türk Histoloji ve Embriyoloji Derneği
World Association Of Societies Of Pathology And Laboratory Medicine (WASPALM)
UEMS – European Union Of Medical Specialists Board Of Pathology
National Breast Cancer Coalition
Kıbrıs Türk Tabipler Birliği
Ankara Tabip Odası
Patoloji Dernekleri Federasyonu
Ankara Patoloji Derneği
Çukurova Patoloji Derneği
Sitopatoloji Derneği
Tissue Engineering and Regenerative Medicine International Society
European Society Of Pathology
Türk Patoloji Derneği
Türk Nöroloji Derneği

TürkEndodontiDerneği
EuropeanSocietyofEndodontics
International Association for Dental Research
International Association for Dental Research
TürkFizyolojikBilimlerDerneği
International Union of Physiological SciencesIUPS
Federation of European Physiological Societies (FEPS)
AmericanChemicalSociety
TürkToksikolojiDerneği
FABAD (FarmasötikBilimler Ankara Derneği)
Federation of European Society in Plant Biology (FESEP)
BiyologlarDerneği (BIODER) KKTC
FarmakognoziveFitoterapiDerneği (FFD)
TürkEczacılarBirliği (TEB) DanışmaKurulÜyesi
TürkEczacılarBirliği (TEB)
AnkaraEczacıOdası (AEO)
TurkFarmakolojiDerneği (TFD)
KlinikEczacılıkDerneği (TKED)
TürkEczacıları BirliğiAkademisi (TEBAkademi) veTEBAkademiDanışmaKurulu Üyesi
FederationInternationalePharmasotique (FIP)
International Union of Pharmacology (IUPHAR)
European Society of Clinical Pharmacy (ESCP)
European Association of Faculties of Pharmacy (EAFP)
KimyagerlerDerneği
European Communication Research and Education Association
European Public Relations Education and Research Association
InternationalCommunicationAssociation

Πηγή: Near East University, International Organizations. Ανακτήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2017 από το <https://neu.edu.tr/about-near-east/international-organizations/>

Πίνακας 5

<u>ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΜΕΛΟΣ ΤΟ «ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΣ»</u>
The Council of Higher Education of Turkey (YÖK)
Higher Education Planning, Evaluation, Accreditation and Coordination Council (YÖDAK)
International Association of Universities (IAU)
International Universities Council (IUC)
American Council on Education (ACE)
UK National Academic Recognition Information Centre
Federation of the Universities of the Islamic World (FUIW)
PEARSON
Pakistan Engineering Council
Association for Evaluation and Accreditation of Engineering Programs

Πηγή: *European University of Lefke, International Accreditations and memberships.*
Ανακτήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.eul.edu.tr/en/our-university/international-collaborations-and-accreditations/>

Πίνακας 6

<u>ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΜΕΛΟΣ ΤΟ «ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΚΑΡΠΑΣΙΑΣ»</u>
T.C. Yükseköğretim Kurulu
Yükseköğretim Planlama, Denetleme, Akreditasyon ve Koordinasyon Kurulu
EDEXCEL – Education and Excellence
AAHEA - The American Association for Higher Education and Accreditation
UK NARIC
San Diego State University
City & Guilds
International Vocational Education and Training Association (IVETA)

***Πηγή:** University of Mediterranean Karpasia, Accreditations. Ανακτήθηκε στις 2 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.akun.edu.tr/en-US/ContentDetail/accreditations>*

Πίνακας 7

<u>ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΜΕΛΟΣ ΤΟ «ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ»</u>
<u>Council of Higher Education</u>
<u>Higher Education Planning, Evaluation, Accreditation and Coordination Council</u>
<u>International Association of Universities</u>
<u>European Association of Universities</u>
<u>Federation of the Universities of the Islamic World</u>
<u>Study in North Cyprus</u>
<u>International Universities Search & Rescue Council</u>
<u>Anatolian Maritime Club</u>
<u>Caucasus University Association</u>

Πηγή: *University of Kyrenia, Memberships and Accreditations, 2016. Ανακτήθηκε στη 1 Μαρτίου 2017 από το http://kyrenia.edu.tr/?page_id=19226*

Πίνακας 8

ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ «ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ» ΜΕ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΚΡΑΤΩΝ- ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ Ο.Ι.Σ.	
Alexandria University	Αίγυπτος
Cairo University	Αίγυπτος
Future University	Αίγυπτος
Kafkaz University	Αζερμπαϊτζάν
Khazar University	Αζερμπαϊτζάν
Azerbaijan International University	Αζερμπαϊτζάν
Azerbaijan State Oil Academy	Αζερμπαϊτζάν
IranShahidMadaniUniversit	Αζερμπαϊτζάν
University of Algiers	Αλγερία
University of Madras	Ινδία
Yenepoya University	Ινδία
MuhammadiyahMalang	Ινδονησία
Hashemite University	Ιορδανία
Petra University	Ιορδανία
Jordan University	Ιορδανία
ShahidMadani University of Azerbaijan	Ιράν
University of Tabriz	Ιράν
University of Zanjan	Ιράν
Urmia University	Ιράν
Caspian State University of Technologies and Engineering named after Sh. Esenov	Καζακστάν
Central-Kazakh University MHTI-Lingua	Καζακστάν
Kazakh – American University	Καζακστάν
Kazakh University of International Relations World Languages named after Ablai Khan	Καζακστάν
University of International Business	Καζακστάν
Royal University of Phnom Penh	Καμπότζη
Hunan Normal University	Κίνα
Lanzhou University	Κίνα
Sichuan International Studies University	Κίνα
University of International Business and Economics	Κίνα
International University of Kyrgyzstan	Κιργιστάν
Kyrgyz - Turkish “Manas” University	Κιργιστάν
The International Atatürk-Alatoo University	Κιργιστάν
Catholic University of Gragen	Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό
University of Kinshasa	Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό
Academy of Graduate Studies	Λιβύη
Al Fateh University	Λιβύη
University of Putra	Μαλαισία
Mohammed V University	Μαρόκο
Cadi Ayyad University	Μαρόκο

Muscat College	Ομάν
Caledonian College of Engineering	Ομάν
University of Lahore	Πακιστάν
Tajik State Pedagogical University named after SadriddinAini	Τατζικιστάν
Bahcesehir Istanbul University	Τουρκία
Bilkent University	Τουρκία

Πηγή: Βλ. Cyprus International University, International Relations and Agreements. Ανακτήθηκε στις 25 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.ciu.edu.tr/en/our-university/international-relations-and-agreements>

Πίνακας 9

ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ «ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ» ΜΕ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	
University Of La Rochelle	Γαλλία
CaucasusUniversity	Γεωργία
GriffithCollege	Ιρλανδία
Victoria University	Ελβετία
University of Sunderland	Ην. Βασίλειο
University of Wolverhampton	Ην. Βασίλειο
Universidad Nacional de Educacion a Distancia	Ισπανία
University of Alicante	Ισπανία
University of Cordoba	Ισπανία
University of Murcia	Ισπανία
University of Oviedo	Ισπανία
Compostela Groups of Universities	Ισπανία
Kori University of Enna	Ιταλία
Mediterranean University of Reggio Calabria	Ιταλία
University of Cagliari	Ιταλία
University of Catania	Ιταλία
University of Missina	Ιταλία
University of Palermo	Ιταλία
LatviaUniversity	Λετονία
Dnipropetrovsk State Financial and Economic Institute	Ουκρανία
Mariupol State University of Humanities	Ουκρανία
Lublin University of Technology	Ουκρανία
University of Porto	Πορτογαλία
Michigan University	Η.Π.Α
Virginia Commonwealth University	Η.Π.Α
University of The Philippines	Φιλιππίνες

Πηγή: Βλ. CYPRUS INTERNATIONAL UNIVERSITY, International Relations and Agreements. Ανακτήθηκε στις 25 Φεβρουαρίου 2017 από το <http://www.ciu.edu.tr/en/our-university/international-relations-and-agreements>

Πίνακας 10

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΜΕ ΤΟ «ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ»	
Richmond International American University in London	Ην. Βασίλειο
Canadian University of Dubai	Ην. Αραβικά Εμιράτα
Vytautas Magnus University	Λιθουανία
Linnaeus University	Σουηδία
Universities of Applied Sciences	Αυστρία
Al- Isra University	Ιορδανία
Middle East University	Ιορδανία
BAFE	Κιργιστάν
Solbridge International School of Business	Νότια Κορέα
KazNTU	Καζακστάν
University of Central Punjab	Πακιστάν
Islamic University	Ουγκάντα

Πηγή: *Girne American University, Study Abroad Office. Ανακτήθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2017 από το http://abroad.gau.edu.tr/exchange_outgoing.html*

Πίνακας 11

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΜΕ ΤΟ «ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ»	
AzerbaijanStateMaritimeAcademy	Αζερμπαϊτζάν
Moheg Turkish Education, Research and Applied Institute	Ιράν
University of Applied Science and Technology (Iranian)	Ιράν
Ardabil University of Medical Sciences	Ιράν
Islamic Azad University of Marand	Ιράν
UniversityofMohagheghArdabil	Ιράν
InternationalIslamicAzadUniversity	Ιράν
University of Charkh-I Nilofair	Ιράν
PresidentofGagauzia	Μολδαβία
Crimean Tatar President of the Parliament	Ουκρανία
OndokuzMayisUniversity	Τουρκία
IstanbulTechnicalUniversity	Τουρκία
GiresunUniversity	Τουρκία
CelalBayarUniversity	Τουρκία
IstanbulUniversity	Τουρκία
FıratUniversity	Τουρκία
ArdahanUniversity	Τουρκία
ErzurumTechnicalUniversity	Τουρκία
IzmirKatipÇelebiUniversity	Τουρκία
AğrıIbrahimÇeçenUniversity	Τουρκία
ErzincanUniversity	Τουρκία
SinopUniversity	Τουρκία
BartınUniversity	Τουρκία
NiğdeUniversity	Τουρκία
MustafaKemalUniversity	Τουρκία
SiirtUniversity	Τουρκία
UşakUniversity	Τουρκία
BayburtUniversity	Τουρκία
TunceliUniversity	Τουρκία
AzerbaijanDevletAqrarUniversity	Τουρκία
BaşkentUniversity	Τουρκία
MuğlaSıtkıKoçmanUniversity	Τουρκία
OrduUniversity	Τουρκία
Kilis 7 AralıkUniversity	Τουρκία
Ministry of Education and Vocational Training	Τανζανία

Πηγή: University of Kyrenia, Memberships and Accreditations, 2016. Ανακτήθηκε στη 1 Μαρτίου 2017 από το http://kyrenia.edu.tr/?page_id=19226

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ

HOME | ABOUT | MEDIA | CONTACT |

BG Berlin Global
News from Berlin & Germany

Europe

« Back

Cultural Diplomacy as a Means for Reunification

The ambassador of the Democracy of Cyprus talks to Berlin Global

December 01st, 2016

Vicky Milioti, Berlin Global

“The only Wall that has remained, after the Berlin Wall in Europe, an anachronism in 2016, exists in Cyprus. Germany has been a divided country in past - like Cyprus today - and through a peaceful revolution it became a symbol of reunification. Through cultural diplomacy our positions are certainly more understandable and more accessible. The messages we emit aim at the reunification of our country and the peaceful coexistence of all Cypriots: Greek and Turkish Cypriots.”

On 26th August 2016, a team from the ICD had the privilege and pleasure to interview His Excellency, Minas Hadjimichael, ambassador of the Democracy of Cyprus to

Other Stories

“Refugee Conversations”, a Bertold Brecht’s play at Berliner Ensemble »

In the Zone of War: Mathias Enard, Luke Bärfuss and Michael Kleeberg in Conversation, Moderated by Barbara Wahlster. »

“The Big Illusion” – Central Europe in WW1 Multimedia Exhibition »

the Federal Republic of Germany. The interview gave us the chance to take a deeper look into the German-Cyprus relations and the elements which characterize them as the closest in the European Union. Also, the ambassador, His Excellency, coming from a country which is divided into two, after the Turkish invasion of 1974, explained us the cultural diplomacy’s contribution to the reunification between the Greek- Cypriot and the Turkish-Cypriot community.

You were born in Famagusta and apparently witnessed the tragic moments of the Turkish invasion. Clearly you experienced and are still experiencing the devastating consequences. Do you

think that your choice to follow a career in the field of international relations was influenced by your experiences? What were the motives that led you to become a diplomat?

Of course I have experienced the Turkish invasion. I had just graduated High School, I was 17, 5 - 18 years old and I was about to start my military service. Then the Turkish invasion occurred and it is true that some scenes have stayed engraved into my mind. I would like to share something personal with you. For many years after the invasion, every time I could see or hear a plane, I recalled all these moments of the Turkish invasion, with the Turkish planes plunging and getting prepared to bomb us. I remember that we were told we should beware of the planes which were exactly opposite to us and not the ones above us, because these were the ones which could machine gun and send a bomb to us. If a plane is above you then the bomb will go farther. So, all these scenes have had an effect on me. Later, after having studied Law and Politics and having

deal with Diplomacy and International Law, I was attracted to International Relations. Mr Efstadiadis (well known Greek professor who taught me Law) had taught us that no matter whether you represent a small or a big country, you can always succeed as long as you are capable to convince. A country's size is not necessarily an inhibitor of claim what you deserve. It depends on the way you practice diplomacy, because finally diplomacy is a form of art and if you learn to practice it well, it can be gratifying. It brings internal pleasure.

You have served in various positions: the Ministry of Foreign Affairs of Cyprus, the Council of Europe, the UN, the negotiating committee for the referendum in Cyprus, the Embassy of Cyprus in Greece and France. From what position you believe you gained the most experience and encountered the most difficulties?

All job positions have something to add in your experience depending on the position's nature and on the moment that you are placed in it. For example when I was placed ambassador in Paris in 2002 and remained for five years until 2007, we had to convince Shirak that we were ready to join the European Union. However, it was then that we had the referendum on the Annan plan in which we voted against, for obvious reasons. It was a difficult post because firstly we had to explain why we voted in this way in the referendum. However, after Cyprus' entry in European Union we could see the change to the position of France regarding the Cyprus Issue. They started to treat us as partners and not as third parties as it was happening previously. The Council of Europe has been very important for me too because my Master Thesis was about the integration theories of the Council of Europe. Being placed in the Council of Europe gave me the opportunity to see how each country acts. The Council of Europe is an intergovernmental organization, which means that one country can block a decision, even if all the other countries agree. This is something that I have experienced regarding the Cyprus Issue, whereas Turkey blocked all the decisions. However, the biggest school for me is the United Nations. In my opinion, everyone who is interested in seeing diplomacy "in action" should go to United Nations! There, even if you come from a small country like Cyprus, you have the opportunity to play an important role as long as you work hard and you create the suitable network and friendships. Through observing the Security Council somebody can get great information about the way countries, especially the big ones, act... Unfortunately sometimes the Charter is being violated due to the big countries' profits! Coming to the conclusion, United Nations are "the best kept secret in diplomacy". Although Cyprus is a European country, we belong to the Asian group in New York. Going there as an ambassador gave me the opportunity to associate with countries from the Asian world, therefore I had an advantage compared to my colleagues whose action was limited into the European Union. You can create friendships which prove to be very important if you need a vote!

You serve in the position of the ambassador of Cyprus in Berlin. Where do your works focus on? How do you care to promote the interests of Cyprus?

The basic work for every ambassador in a foreign country of accreditation is to represent his country. More specifically, ambassadors have to take care of the promotion of his country's political, commercial, financial and cultural profits. Negotiations are also an important part of an ambassador's job when there is an agreement to sign. In addition, main part of my job is to inform about the Cyprus Issue, the Cypriot Democracy's positions about it, the process of the negotiations, what the prospects of a solution are, what the other side's opinions are, the subjects where we have convergence and how Germany can contribute to the solution of the Cyprus Issue. I contact with the Ministry of Foreign Affairs, with the deputies and regarding to the subject with other ministries as well. I should underline that there is a very strong friendship between Cyprus and Germany which is bipartisan!

How do you evaluate the relations between Cyprus and Germany? In what areas do you focus your cooperation and what are the prospects for improvement?

I do not like to use grand words but truly our relations are exceptional in all fields. We are partners in European Union and we see "eye to eye" on most of the subjects we discuss. The German Chancellor came to Cyprus and our President came here. We had official meetings with our Minister of Foreign Affairs and Mr Steinmeyer, deputies and delegates. There is a rich variety of bilateral agreements on economic, trade, cultural, educational sector, the aviation sector is very important as well and on shipping. Moreover, there are German companies operating in Cyprus, mainly in shipping and ship management. Also, we organize entrepreneurship seminars, either in Munich or Frankfurt whereas we explain the reasons which make Cyprus a very good destination for investments: for example a German company can have its seat in Cyprus and develop entrepreneurship activities in the Arab World countries, such as Jordan, Lebanon and Egypt etc. This can be beneficial for companies because they reduce the operating costs while they are still in a European country where nothing unprecedented can happen. However, even the best relations can be improved and this is the Embassy's role. Through dialog, understanding and respect we try to find solutions as partners in European Union.

How do you promote the dissemination of Cypriot culture in Germany?

We have collaborated with several German Museums where is rich a variety of Cypriot antiquities, as it happens in Neues Museum for example. We utilize our cultural treasures exhibited in these museums. Also, we have helped to enrich the universities' libraries with Cypriot literary works and books highlighting the history and cultural heritage of Cyprus. Of course cultural diplomacy is not confined to history, archeology or the past. It is something that touches the contemporary cultural creation. There is no doubt that artists are cultural diplomats as well. Those who are the exponents of culture are a large part of a country's culture. In this context, there is a cultural agency operating in the Embassy with the support and the cultural services of the Ministry of Education and Culture. They make remarkable programs and cultural activities on a long term basis to ensure consistency and continuity in a wider context and through activities designed to promote the culture of Cyprus in Germany as well as to promote our contemporary artistic and intellectual creation. We focus not only in Berlin but also in other cities in Germany. There are three cultural institutions that we have created in Germany: The Cypriot Spring in Munich, the Cypriot Moments in Cologne and Bonn and the Cypriot Miniatures in Berlin. We have presented over 200 artists Cypriots, Germans and other nationalities that their themes revolve around Cyprus, through the music sector, poetry, prose, theater, dance. We have presentations, exhibitions, theater, visual arts. In this way we try to spread our culture here.

What does "cultural diplomacy" mean for you? What is the Role of Cultural Diplomacy to Cyprus?

We are an island that has more than nine thousand years of history and culture. We are at the crossroads of three continents and many cultures. So it is necessary to use the cultural diplomacy tool in our international relations so to strengthen and improve our ties with neighboring countries, to improve the image of Cyprus and to build bridges with other countries and peoples. To put it simply, for us here at the embassy, it is very important to have participations of artists of other nationalities to the cultural programs we do here in Germany. We have participations for example from Germany, Italy, Lithuania, Britain, Sweden, the Czech Republic, Hungary, Netherlands, Russia, France, Greece, Israel, etc. Through such programs we try to build bridges, to overcome any nationalistic boundaries that exist. Cultural policy is for us a double-track road. Cultural exchange and no export of culture is the key for us. We do not want to export our culture. This is what makes our cultural programs special in Germany. We just want to show them what we are and to have an exchange on cultural matters.

What is cultural diplomacy's contribution to strengthening relations between Cyprus and Germany?

Up to a certain point it can help. We represent a country which is under occupation the last 45 years. So the main goal of our foreign policy all these years has been the solution of the Cyprus problem, the termination of the Turkish occupation and the reunification of our country. Therefore we try to strengthen our ties with Germany through improving the image of our country and building some bridges. In this way we can spread our messages and raise awareness among the German public. If somebody asks the Germans about Cyprus perhaps they will collect answers such as: "It is a very nice island, there is a Turkish and a Greek part". However reality is harsh... There's invasion, occupation and we have to explain them about all these things and raise awareness. We try to open their horizons and to explain that in the 21st century Cyprus is still divided. The only wall that has remained, after the Berlin Wall in Europe, an anachronism in 2016, exists in Cyprus. Germany has been a divided country in past- like Cyprus today- and through a peaceful revolution it became a symbol of reunification.

Regarding Cultural Diplomacy and its use as a tool for dispute resolution and achieving peace, can you give us an example where the cultural dialogue and cultural exchange had successful results for Cyprus at an economic or political level?

There have been many attempts between Greek Cypriots and Turkish Cypriots through culture. Mainly, there have been translations of literary works, anthologies' editions, photo exhibitions, cultural programs etc. These have a positive impact because they show a different face of Cyprus emitting a modern approach. We are preparing a musical evening for the cultural series "Cypriot moments" in Cologne- which we will later present in Berlin too. A Greek pianist and a Turkish cellist will perform together. Of course the Cyprus problem will not be solved only with a successful cultural diplomacy but the positions are certainly more understandable and more accessible when the messages we emit aim at the reunification of our country and the peaceful coexistence of all Cypriots: Greek and Turkish Cypriots.

Do you think that education can contribute to the solution of the Cyprus Issue? Have there been similar efforts?

If training is meant to be understanding of the concerns, fears, expectations of both sides of the two communities, then yes it is an effort that might help to achieve a solution. BUT, any solution to the Cyprus issue depends only and exclusively on Turkey. This is the reason we say that the solution is within Turkey. Turkey is the country which has an occupying power of 40,000 occupation troops in Cyprus and is holding 37% of the territory of the Republic. So this is the country that practically has to show that wants a solution. We negotiate for a solution to the Cyprus Problem. Our president is a man who has a vision for the reunification of Cyprus. I believe that Mr. Akinci shares the same vision- he has not shown the opposite to us. But let's be realistic. Whether Mr. Akinci wants it or not- I think he wants, I have no reason to believe the opposite- it is not up to him

whether the Turkish troops will leave or not, if they will return the land or a percentage retained back to the Greek Cypriots. It depends on Turkey, and more specifically on Mr. Erdogan. Turkey must give prove that wants Cyprus settlement, which is something that at the moment we do not see.

Why do the Turkish Cypriots allow Turkey to control them to such an extent?

How is it possible Turkish Cypriots not to allow Turkey intervene? Turkey sustains the Turkish Cypriot community, pays governmental employees' salaries, brings them water and electricity, offers them security. Indicatively, the most powerful man in the occupied territories is the Turkish General or the self-proclaimed ambassador and not the leader of the Turkish Cypriot community. When there is so much dependence on Turkey, how can Turkish Cypriots lift up their voice and say: "I do not want, stop, go away, leave me?"

Maybe through education the Turkish- Cypriot community could understand that their profit is in solving the Cyprus Issue and they would manage to exempt the Turkish control?

We try to do joint projects, etc. in order to show that the two communities can live together again. These are very good and make people realize that we all want to live in peace but politics does not let people achieve their dreams. Turkey's interests and the way they see Cyprus are obstacles. We try to change these.

In my question regarding the collaboration between the two educational communities, Greek Cypriots and Turkish Cypriots on the sidelines of the International Congress «Cultural Diplomacy in the Arab World», organized by the Institute for Cultural Diplomacy, former Turkish Foreign Minister Yaşar Yakis said :

"Turkey was prepared to withdraw from textbooks all negative comments on the Greeks and Greek Cypriots. However, there was no such move by the Greek side, due to obstacles posed by the Church. The Turkish side is more ready. "

How would you comment on this statement?

On the part of the statement concerning Greece I am not competent to answer. However, concerning Cyprus, for us it the phrase used by Mr. Yaşar Yakis is inaccurate. What is important is to focus on the work done by the Technical Committee for Education established by decision of the two leaders of the two communities in 2015 (Anastasiadi- Akinci). The Committee studies the ways in which education can contribute to peace, to reconciliation and to fight against prejudice, discrimination, racism, xenophobia, extremism etc. Meetings between students' and teachers' from both communities will also be conducted. Also, it is very important that the Committee will consider the issue of the school books and find exactly the best practices that can be used. What Turkey should do is to support this effort and leave the Turkish Cypriots to work with us to solve this problem. Let me tell you something else: There were mistakes in the past by both communities. Our own community, with President Cliridis, if I remember correctly, had apologized to the Turkish Cypriots for any suffering we caused to them. Still we expect the Turkish Cypriots to apologize for the sufferings they have brought us, which is something that has not been done so far.

Education is one of the forms of practicing cultural diplomacy. In the case of the so- called "Turkish Republic of Northern Cyprus" pseudo-state although it has not received recognition from any other state except Turkey, however, it participates in the Organization of Islam Cooperation in a state- observer status and has achieved to sign educational agreements with numerous universities members of Islamic World. What does this mean for the aspirations of Cyprus? What is Cyprus response to the above situation?

This status does exist. The pseudo-state got this status thanks to the efforts of Turkey and Mr. Ihsanoglou- a Turkish Secretary General of the Islamic Organization of Northern Cyprus whose role had always been to undermine the Republic of Cyprus and to promote the Occupied Area using even obsolete practices that lead to problematic reports of the situation in Cyprus. More certainly, the resolutions of the Organization, come in contrast to Security Council resolutions 541 and 550 according to which the pseudo-state is an illegal entity and all the other countries may not to recognize it or to upgrade it. The participation of the Turkish Cypriot community, because this is what basically happens, in the Organisation of Islamic Cooperation as an alleged member-observer is illegal because it was a problematic process in 2004 in violation of the 541 and 550 forced by the Security Council resolutions. Fortunately, there are countries that are friends of the Republic of Cyprus. I can mention Egypt, for example, which always puts written reservation against such resolutions and other friendly countries which express their disagreement with the so- called "Turkish Democracy of Northern Cyprus" because all this is contrary to the Security Council. All these countries that participate in the UN and in rotation onto the Security Council cannot act in international organizations in a way that would come in contrast to their participation in the Security Council. So these references are invalid and without legal effect. Of course there are countries that for their own reasons for promoting such

cooperation with the occupied, but is limited.

Your career is dedicated to international relations. What would you advise young people interested in careers in the field of international relations and diplomacy?

In a word ... DO IT !!! They should always care for politics both within and outside their country. Relations between states are exciting because they depend on factors that can change radically. There are not friendships. There are only interests that candidate diplomats need to understand. Especially if they come from countries with problems like Cyprus and Greece should further be interested in public affairs. Seek to find a platform through which you will express your opinion, fight to bring change and diplomacy certainly will offer you the opportunity. But the most important, you should study very much, show unique interest and believe in yourselves, your abilities and the just demands of the race that you will take.

News from Berlin

BG Berlin Global
News from Berlin & Germany

Berlin Global

- EMBASSIES
- AFRICA
- AMERICAS
- ASIA
- EUROPE
- CULTURE
- ECONOMY
- POLITICS
- TOURISM
- CULTURAL DIPLOMACY NEWS

Contact Us

Berlin Global
Softauer Str. 18-22
13509 Berlin, Germany
Phone: +49 (0) 30 2360 7680
Fax: +49 49 (0) 30 2360 76811

Πηγή: ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛ Μηνάς, «Cultural Diplomacy as a means for Reunification» συνέντευξη στο *Berlin Global*, 1 Δεκεμβρίου 2016. Ανακτήθηκε στις 28 Μαρτίου 2017 από το <http://www.berlinglobal.org/index.php?cultural-diplomacy-as-a-means-for-reunification>

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

Ψήφισμα 41^{ης} Διάσκεψης των Υπουργών Εξωτερικών του Ο.Ι.Σ. «Για την Κατάσταση στην Κύπρο» (Ιούνιος, 2014).

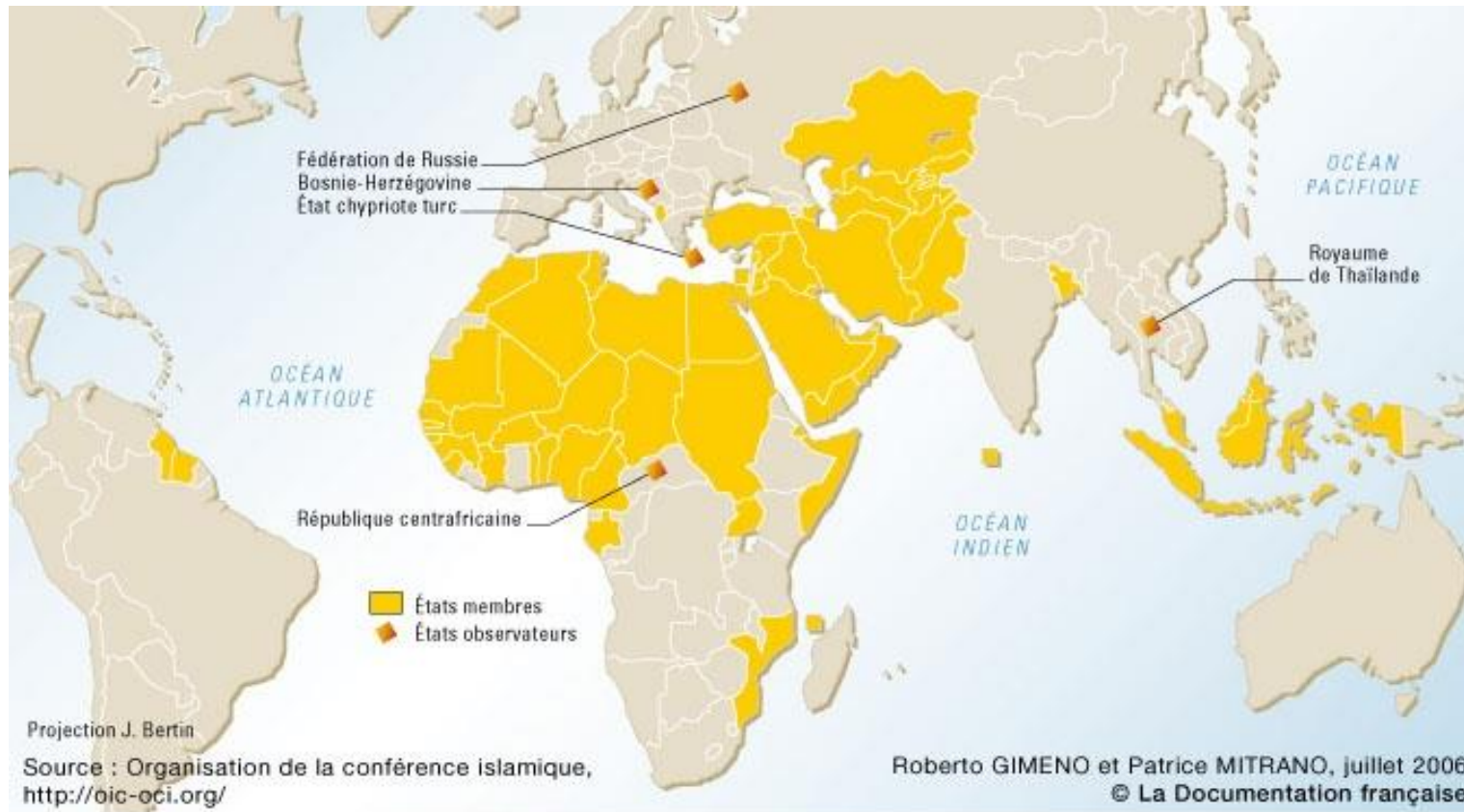
Resolution No. 19/41-POL
On the
Situation in Cyprus

Forty-First Session of the Council of Foreign Ministers Session of (Exploring Areas of Islamic Cooperation), held in Jeddah, Kingdom of Saudi Arabia, 20 – 21 Shaban 1435h (18 – 19 June 2014).

1. **Reaffirms** the full equality of the two parties in Cyprus as the principle enabling them to live side-by-side in security, peace and harmony without one having the ability to govern, exploit, oppress or threaten the other;
2. Supports the efforts of the Turkish Cypriot Leader and the Greek Cypriot Leader to reach a negotiated settlement as they agreed on the Joint Declaration of February 11, 2014 for the resumption of UN comprehensive negotiations in Cyprus.
3. **Repeats** its call to the international community to take, without further delay, concrete steps to end the isolation of the Turkish Cypriot people in line with the call made by the UN Secretary-General in his Report of 28 May 2004 and the assessments made by the UN Secretary-General's following reports as well as the previous OIC resolutions;
4. **Calls upon** the Member States to strengthen effective solidarity with the Turkish Muslim people of Cyprus, closely associating with them, and with a view to helping them materially and politically to overcome the inhuman isolation which has been imposed upon them, to increase and expand their relations in all fields;
5. **Invites** the Member States in this framework:
 - to exchange business delegations with the Turkish Cypriot side with a view to exploring the opportunities of economic cooperation, investment in the areas such as direct transport, tourism, information;
 - to develop cultural relations and sports contacts with the Turkish Cypriot people;
 - to encourage cooperation with the Turkish Cypriot universities, including the exchange of students and academicians;

ΧΑΡΤΕΣ

Χάρτης χωρών που συμμετέχουν στον οργανισμό ισλαμικής συνεργασίας

L'organisation de la conférence islamique

Source : *Questions internationales* n°21, sept.-oct. 2006

Χάρτης των παράνομων πανεπιστημίων του ψευδοκράτους

